

MLADIKA

December 2010

cena 4,00 €

Štev. 9-10

Božič, izziv
ali utopija?

Uvodnik

35 LET PO OSIMU

KOMENTAR

Sveta noč
za steno v ječi

Božično sporočilo Jozka Kraglja

MOJCA GÄTZ

Dunaj in Slovenci

KAZALO

Božič, izziv ali utopija?	1
35 let po Osimu	4
Marija Švajncer: Trenutki	5
Ivana Hauser: Izdajalec	7
Vladimir Kos: Drevesu z zelenimi listi	10
Mirjam Oblak: 50 let ljubezni in zvestobe	11
Peter Merku: Moje življenje v Nemčiji (XXIII)	13
Primož Sturman: Manjšina onkraj šengenskih zapornic (7)	16
Vladimir Kos: Zemljé simfonija ...	20
Nataša Stanič: »Kaj, in to pri tvojih letih?«	21
Aleksander Furlan: Božič nekdanj in naša mama	25
Iz hrvaške poezije	27
Alojz Rebula: Smrt ob računalniku	29
Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da	30
Mojca Gätz: Dunaj in Slovenci ...	31
Sveta noč za steno v ječi	35
Evelina Umek: Neznana Danica ..	37
Antena	40
Ocene:	
Knjige: T. Strojín, Zgodovina slovenskega planinstva (C. Velkovrh)	47
Knjižnica Dušana Černeta (96) ..	48

Na platnicah:

Za smeh in dobro voljo, Listnica uprave

Priloga: RAST 5 - 2010

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307

uprava@mladika.com; redakcija@mladika.com
www.mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z o.z.

Registrirana pri trgovinski zbornici v Trstu
dne 21.4.1999 pod številko 114276.
Vpisana v seznam ROC dne 15.10.2005
pod številko 11721.

 Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Reg. na sodišču v Trstu št.193 dne 6.4.1957

ISSN 1124 - 657X

Tisk: Graphart srl - Trst

Izhajanje revije podpira Urad Vlade RS za
Slovence v zamejstvu in po svetu.

IZHAJA DESETKRAT V LETU LETO LIV.

CENE MLADIKE V LETU 2011

Z dvojno številko zaključujemo letošnji 54. letnik.

Cena Mladike v prihodnjem letu ostane nespremenjena: posamezna številka 4,00 €. Naročnina po navadni pošti za vse države 30,00 €. Po letalski pošti: Evropa 50,00 €; Amerika 60,00 €; Avstralija 65,00 €.

Zato pa toliko bolj prosimo vse naročnike, da poravnajo naročnino in da darujejo v tiskovni sklad, iz katerega črpamo sredstva za tiste, ki naročnine žal zaradi finančne stiske ne morejo poravnati.

Vsem naročnikom in podpornikom se vnaprej zahvaljujemo.

Na zadnji strani platnic ponujamo darilo naše založbe vsem tistim, ki boste naročnino poravnali do konca januarja prihodnjega leta.

Vsem bralcem in prijateljem
želimo

*Blagosloavljen Božič
in srečno novo leto*

Foto I.G.

SLIKA NA PLATNICI: Ljubljana, prestolnica slovenske države in duhovno središče Slovencev, nas vsako leto za Božič takole razveseljuje s svojo pravljlično podobo (foto Danilo Pahor).

UREDNIŠKI ODBOR: David Bandelj, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar, Evelina Umek in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Jadranka Cergol, Peter Černic, Marija Češčut, Danilo Cotar, Liljana Filipič, Diomira Fabjan Bajc, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Milan Nemač, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Božič, izziv ali utopija?

Nas čaka usoda indijanskega človeka?

VPETI V SODOBNO DRUŽBO

Slovenski kristjani na Tržaškem živimo resničnost tako lokalne kakor vseevropske stvarnosti. Smo pač del zahodne civilizacije, s pozitivnimi in negativnimi danostmi. Še posebej na sebi čutimo breme potrošniške miselnosti in duhovne revščine. Kultura smrti kot posledica potrošništva in načina življenja je preplavila Evropo. Hlastanje po blagostanju podira temeljne vrednote. V življenje se je naselila brezciljnost. Ostal je le užitek kot beg in pozaba. Ostaja le potrošništvo kot bolezen, ki ima edini cilj potešitev človekovih frustracij.

POTROŠNIŠTVO KOT RAK NAJEDA NARODNO TELO

To zlo je udarilo tudi po zamejstvu. Umiramo kot narodna skupnost in kot kristjani. Življenjski sok narodnega telesa nam polzi iz rok. To se čuti iz leta v leto močneje. Temu vplivu se nismo znali upreti. Ker živimo v državi kot manjšina, to še toliko bolj čutimo. Ponujena nam je bila čaša potrošništva. Brez pomisleka smo jo nagnili, iz nje pijemo še danes. Posledice so tu. Pomanjkanje novega življenja, vedno manj je odločitev za kvalitetno družinsko življenje, mnoge družine propadajo, vedno več je neporočenih, in končno je tu še asimilacija. In če dodamo še, da smo se ves povojni čas izčrpavali v medsebojnem ideološkem boju, je čaša polna. Narodovo drevo postaja vse bolj suho. UMI-RANJE je postalo DEJSTVO.

SMO SE KRISTJANI ZNALI UPRETI?

Tudi kristjani se nismo znali upreti tej skušnjavi. Potrošniški način življenja, svet blagostanja in lov za užitki je vdrl tudi v življenje krščanskih skupnosti. Mnogi so sprejeli ta način življenja in zapustili krščanske vrednote. Življenje po veri je splahnelo. Vera, ki je slonela bolj na tradiciji kot na osebni izbiri in odločitvi, je začela zgubljati tla pod nogami. Vprašani, zakaj sem kristjan in zakaj hočem ostati kristjan, ne sežeta v življenje. Kljub temu, da je večina naših ljudi krščena, so se naše skupnosti skrčile na minimum. In še v njih se čuti resignacija. Pri večini krščenih ni tiste vere, ki bi življenje oblikovala. Je bolj kulturna pripadnost in izraz tradicije. Krščanstvo je v svojem jedru popolnoma nekaj drugega, je nositelj vrednot življenja in velik nasprotnik kulture smrti. Brez ponovnega sprejetja temeljnih vrednot življenja ne bomo preživeli. Borba za jezik je premalo.

BOŽIČ KOT NASPROTJE BOŽIČA

Božični prazniki so pred nami. Sporočilo božične noči bo za mnoge umrlo v nakupovalnih centrih in za preobloženimi mizami. Potrošništvo kot način življenja in kot bolezen sodobnega človeka bo v vsem razkošju razsvetljenih ulic slavilo zmago. Bo tudi kristjane vsrkalo v svoj objem? Božičkov se bo trlo po trgih in trgovinah. Le tistega, ki pri naša življenje, ne bo nikjer.

SPREOBRNENJE

V tej smeri ni izhoda. Izstopiti je potrebno iz tega toka. Iztrgati se moramo iz miselnosti tega sveta. Zapustiti je potrebno ta bolesten način zlaganega življenja. Klic Janeza Krstnika še vedno odmeva. »Spreobrnite se.« In Jezus dodaja »in verujte evangeliju«. Potrebno je osebno spreobrnjenje. Spreobrnjenja ni mogoče doseči od zunaj – s prisilo. Vsakdo mora iti vase in narediti preobrazbo sam v sebi. Spreminjanje družbe se začne z lastnim spreobrnjenjem. To nam govori že sveti Pavel. Umreti moramo staremu člove-

ku in zaživeti življenje novega človeka. Začeti vse znova ... Pa tudi v laični družbi se vse bolj išče izhod. Mnogi vidijo izhod iz te slepe ulice v ponovnem vzpostavljanju duhovnih vrednot in radikalni spremembi načina življenja in miselnosti. Povrniti se je treba k izvirom. Govorijo v sodobnem jeziku in pravijo: Resetirajmo to družbo.

IN KAJ MI KRISTJANI LAHKO PONUDIMO TEJ DRUŽBI V SLEPI ULICI

Veliko in lahko tudi nič ... Najprej se moramo tudi mi zdramiti iz te otopelosti. Adventni čas nas vsako leto kliče, da se zbudimo iz spanja. Bog v podobi Novorojenega otroka stopa v ta svet kot nosilec življenja in kot rešitelj pred objemom Niča. Bog vsakemu od nas nalaga poslanstvo upanja in življenja. Marija je v zgodovinskem trenutku zmogla reči znameniti DA. Tudi od nas Bog pričakuje odgovor: »Gospod, na razpolago sem ti.« Za to pa je potrebna globoka in osebna vera, ki ustvarja skupnost Jezusovih učencev.

DRUŽINA TEMELJ VERSKE VZGOJE

Pomanjkanje te vere, ki bi bila občestveno naravna, se najbolj opazi pri naših nedeljskih bogoslužjih. Družin enostavno ni. Le tu in tam kakšna. Prihajajo starejši. Otroke pošiljajo kot na neko dejavnost za otroke n.pr. šport, glasba itd. Pred zakramente prihajajo matere, zelo redko cele družine. Preobrat v naših skupnostih bo nastal šele takrat, ko bodo vključene v življenje župnije celostne družine. Preživetje naših skupnosti ne bo v tradiciji, praznikih ali koncertih. Potrebno je veliko več. Potrebne so družine, ki živijo iz vere.

Vendar kako težko je to. Kako težko je to preseči. To se vidi že iz miselnosti, kaj mnogim družinam pomeni n.pr. priprava na birmo. Obiskovanje verouka se jim zdi odveč. Čim krajše tem bolje. Vse druge dejavnosti imajo prednost. Verouk kot zadnja stvar. In ko je birma mimo: hvala Bogu. Končano je. Vsa priprava osmih let je bila samo zato, da je končano. Ker družine ne živijo polnosti krščanske skupnosti, po končani birmi nimajo otroka kam vključiti. Oziroma ga vključujejo v življenje, ki ga živijo sami. Odsotnost. Potrebno je obrniti stvar na glavo. Krščanska družina mora vzgajati in voditi mladega, da ga vključi v življenje skupnosti, katere aktivni član je tudi družina. Torej težišče verske vzgoje ni na verouku, je na družini. Verouk je le dopolnitev. Starši so tisti, ki otroka uvajajo v krščansko skupnost, v kateri oni v polnosti živijo.

PEVSKI ZBORI SRCE ALI LE NASTOPAJOČI?

Pri Slovencih je zelo razvito zborovsko petje po cerkvah. To je pravo bogastvo. Nevarnost pa je v tem, da iz navade počasi postanejo le nastopajoči. Cerkveni pevci so oziroma bi morali po svoji naravi biti srce in motor nedeljske bogoslužne skupnosti. Petje naj bi odražalo njihovo globoko vero. Bili naj bi tudi tisti, ki povezujejo vso ostalo skupnost in jo vabijo, da se pridruži k aktivnejšemu sodelovanju. Ni potrebno posebej poudarjati, da ni dovolj, da pri obhajilu pojejo, temveč, da so oni prvi, ki pristopijo k obhajilu. Cerkveni pevci niso nastopajoči, temveč so zvoneči spev globoke osebne vere in vere celotne skupnosti. Petje mora izhajati iz vere.

NE NA TRADICIJI, NA OSEBNI VERI SLONI ŽIVLJENJSKOST NAŠIH SKUPNOSTI

Kristjan ne more živeti svoje vere le individualno. Osebna vera ni individualistična, je po najmanj občestvena in ne masovna. Osebna vera je pogoj za oblikovanje krščanske skupnosti.

V našem zamejstvu imamo lepo število verskih skupnosti, ki so oblikovane v župnije. Nekaj jih je v samem mestu, ki so kot samostojne oblike v okviru večinske italijanske župnijske skupnosti. Te verske skupnosti obenem poživljajo tudi narodno skupnost. Če nam umre katera koli izmed njih, je posledično umrl tudi del narodnega telesa. Nelogično je, da umirajo skupnosti, ki bi morale biti nositeljice življenja. Naše skupnosti se morajo iztrgati iz umiranja. Nosilci smo Kristusove prisotnosti, torej mora prav iz naših vrst prihajati živ-

ljenje. Prinašati moramo novo upanje. Biti moramo ustvarjalci nove kulture, kulture življenja. Morda ne bodo te skupnosti množične. Tudi ni nujno potrebno. Morajo pa biti pre-roške. Le take imajo smisel, da obstajajo.

DEKANIJSKI PASTORALNI SVET

Mnogim pokojnim in sedanjim duhovnikom ter tolikim našim vernim prednikom se moramo zahvaliti, da so te skupnosti ohranile vero in slovensko besedo. Vse od težkih časov fašizma do današnjih dni. Ko izrekamo zahvalo, se naš pogled že usmerja v bodočnost in tam išče znamenje časa. Imamo srečo, da so vse slovenske skupnosti združene v enem dekanatu. To pomeni, da lahko samostojno načrtujemo in se tako kot subjekt vključujemo v tržaško Cerkev. Vsaka župnija že sedaj samostojno načrtuje in dela. Potrebno je iti korak naprej. Potrebno se je znati povezovati in si postavljati skupne cilje v pastoralni dejavnosti.

Od pomladi je v nastajanju pastoralni dekanijski svet. Združeval naj bi duhovnike, redovne sestre in laike iz vseh župnij in skupnosti. Dekanija naj bi se delila na tri delavna področja: Breg, mesto in Kras. Vsako področje naj bi se srečevalo večkrat na leto, po dogovoru. Vsi problemi, načrti in pobude se bodo prenesli na dekanijski pastoralni svet. Do zdaj smo se na tej ravni srečevali le duhovniki. Ta pobuda je nekaj novega. Ker pa dekanija obsega vse naše delovanje, je to obenem tudi pastoralni svet za slovenske vernike na Tržaškem.

Obstaja tudi škofijski pastoralni svet. Tam imamo lepo število predstavnikov, vendar so manjšina. Zato se večinoma govori o problematiki italijanskih vernikov. Od zdaj bodo kot predstavniki našega dekanijskega sveta lahko prinašali načrte, pobude in probleme širši skupnosti. Obenem pa bodo skupne pobude tržaške Cerkve prinašali na dekanijsko raven. Zato naj bi se dekanijski svet srečeval pred škofijskim pastoralnim svetom.

Temeljno poslanstvo dekanijskega sveta je povezovanje naših župnij in jih ohranjati. Pred nami je obdobje pomanjkanja duhovnikov. Postavlja se vprašanje, ali se bodo naše nedeljske skupnosti izgubile ali pa jih bomo na nov način ohranili. Župnije so tudi pravna oseba in imajo velik pomen tudi za širšo skupnost. Potrebno je, da se verska skupnost redno zbira ob nedeljah. Nemogoče je opravljati maše ob 8. uri zjutraj ali ob drugih nemogočih urah. Zato bo potrebno pripraviti ljudi, ki bi lahko v odsotnosti duhovnika vodili nedeljsko besedno bogoslužje. Tako bo duhovnik imel bogoslužje eno nedeljo v tej župniji, drugo nedeljo v drugi. Krščanska skupnost pa bi se na ta način redno zbirala na Gospodov dan.

Časi, ki so pred nami, niso obetajoči. Imamo samo dve možnosti. Ali vzamemo stvari v svoje roke in z novimi močmi delamo za to, da oživimo naše zamejsko verno občestvo ali pa vržemo puško v koruzo in se prepustimo usodi umirajočih. Zavedati se moramo, da je napor za ohranitev premalo. Naše skupnosti bomo ohranili, če jih oživimo. V njih mora v polnosti zaživeti VSTALI KRISTUS. V njih se mora naseliti življenje. Če bomo postali nositelji upanja in novega življenja, se bo to poznalo tudi v celotni naši narodni skupnosti. To je izziv vsem nam. To čaka od nas današnji čas. Če tega nismo sposobni, smo ostanek preteklosti. Čaka nas usoda Indijancev.

Nekoč gospodarji na svoji zemlji-župnijah, v prihodnje ...

Vendar upanje nam je dano. Še veliko je vernih, ki globoko čutijo s Cerkvijo. Z božjo pomočjo je mogoče vse. Tudi mrtvi lahko vstanejo. Tudi letos nam je ponujeno Življenje. Novorojeno Dete je tu. V božični noči gre za rojstvo, gre za življenje. Naša bodočnost je odvisna od tega, če nas je dovolj hrabrih in pogumnih, ki bodo nosilci krščanskih – življenjskih vrednot in graditelji krščanskih skupnosti. Zaupajmo Bogu in sprejmimo poslanstvo, ki ga nam ponuja.

Repentabor, 10. 12. 2010

Anton Bedenčič, škofov vikar

35 let po Osimu

Po toči zvoniti ni koristno, smešno pa bi bilo, če bi zvonili 35 let po dogajanju. Zato se danes niti ne hudujemo več nad Osimskim sporazumom (čeprav njegove negativne posledice občutimo še danes in jih bomo čutili še dolgo), pač pa nas je razjezila splošna ugotovitev pravnikov in zgodovinarjev na nedavnem ljubljanskem simpoziju, češ da so bili omenjeni sporazumi »dejansko velika mojstrovina«. Dejansko je res, da je dogovor, ki so ga sklenili dvajset let po Londonskem sporazumu, potrdil obstoječe stanje kot tudi črto med državama, ki je postala državna meja tudi na obalnem področju. Ugodne posledice so bile, da je Slovenija dokončno dobila svoje morje in prispevke za gradnjo nekaterih cest ter kasnejšo ustanovitev mešane komisije zgodovinarjev za preučitev meddržavnih odnosov. Neugodne posledice pa so bile, da sporazum ni upošteval interesov takratne Republike Slovenije pri razmejitvi na morju, kar predstavlja danes problem v odnosih s Hrvaško. Predvidena industrijska cona na Krasu, ki je na srečo niso nikoli uresničili, je predstavljala nekakšen davek ali žrtev Primorske na eni strani in Trsta na drugi za pospešitev ekonomskega sodelovanja med državama, ki naj bi vodilo v prodor italijanske industrije na Balkan. Ob podpisu so vsi seveda, obvezno, hvalili vse točke sporazuma, vključno tudi tiste iz preambule, s katerimi obe državi zapata druga drugi reševanje ravnanja z obstoječimi manjšinami. Kakor da ne bi vedeli, kako italijanska država izpolnjuje obveznosti iz Londonskega sporazuma, pa čeprav podpisane v mednarodni pogodbi: na zaščitni zakon smo – po Osimu – čakali polnih 25 let, a se še deset let po odobritvi ne izvaja. Na to je moral udeleženec ljubljanskega simpozija opozoriti zgodovinar iz zamejstva.

Da z industrijsko cono na meji nista obe strani mislili resno, bi lahko razumeli od vsega začetka, saj ne ena ne druga nista razpolagali s

kapitali za tako velik in dolgoročen projekt, poleg tega pa je že bilo slutiti bližanje zatona industrije. Italijanski politiki so mislili, da bo cona kot obliž za dokočno izgubljeno Istro, a je postala strup, ki jih je politično pokopal, avtonomistično lokalna in nacionalistična stranka Lista za Trst pa je iz politično zakotnega Trsta ustvarila delavnico za kasnejši vzpon Berlusconi.

Osimski sporazum seveda ni uresničil cone in tudi množic delavcev z Balkana ni bilo, prinesla pa so jih komaj poldrugo desetletje kasneje krvava žarišča jugoslovanskega razpadanja. Zdaj je italijanski Trst, ki je vedno zviška gledal na Jugoslavijo in njena ljudstva, primoran živeti z

njimi v mestu samem, kjer počasi nadomeščajo zastarelo prebivalstvo. Petnajst ali morda 18 tisoč jih je, zelo verjetno pa več kot 20 tisoč iz raznih

... NJEGOVE NEGATIVNE POSLEDICE
OBČUTIMO ŠE DANES IN JIH BOMO
ČUTILI ŠE DOLGO ...

bivših jugoslovanskih republik. Zdaj se prebuja in osveščajo kot skupnost. Pred tedni so našli pot celo do italijanskega zunanjega ministra in mu povedali, da se potegujejo za status jezikovne manjšine in za svojo šolo. To bo nova preizkušnja za nestrpni Trst. Pri tem velja pripomniti, da slovenska manjšina od zmeraj z veliko težavo vzpostavlja normalne stike z rimsko vlado in njenimi predstavniki.

Od Liste za Trst, ki je svoj čas pometla z vso tradicionalno politiko, so zdaj ostali samo sledovi, saj jo je Berlusconi popolnoma posrkal, ostale so samo malopotezne želje provincialnega mesta, ki ne more zaustaviti svojega umiranja. Pred štirimi desetletji je prepustil svoje slovite ladjedelnice Tržiču, ki mu zdaj grozi tudi z megapristaniščem. Velekapital se je zavedel potencialnih pristaniških možnosti severnega Jadrana in je pripravljen vlagati ogromna sredstva v Tržič, ki ne bo leha za prostorsko stisko kot Trst. Ta načrt predvideva sodelovanje z drugimi pristanišči, tudi s Koprom, Trsta pa ne omenja; bo ostal spet praznih rok?

Marija Švajncer

Trenutki

Druga nagrada za poezijo na 38. literarnem natečaju revije Mladika

Plastični stoli

*Na plastičnih stolih
sedijo ljudje,
ki so izgubili svoj boj,
niso si znali priboriti
lesenih sedežev,
niso zmogli posesti
in velikih hiš.
Tam zgoraj
skrito ždijo
na svojih plastičnih stolih
in ne vedo več,
kaj bi s svojim
plastičnim časom.*

Mladost

*Mladost
se zmeraj
svetlika
v davnini,
drugačna je,
kot je bila
v resnici,
šele zdaj,
ko je ni več,
postane lahkotna
in igriva.
Ko je trajala,
je bila
zavita
v meglo strahu
in pričakovanja.
Šele danes
je takšna,
da si jo želimo
nazaj.*

Mesto

*Mesto kot toliko drugih,
vendar bolj zeleno,
tudi barva sivih pločnikov je močnejša.
Mesto,
kjer so ljudje zaskrbljeni,
a se vseeno razgovorijo
in napijejo,
kot da jim je dobro.
Na začetku poletja
se zberejo ob reki
in drug drugega prepričujejo,
da se imenitno zabavajo.
Od reke piha veter,
ki jim hladi razgreto čelo.
Pojedajo kaj mastnega
in se glasno smejejo,
da ne bi slišali,
kako tudi njim odteka čas.*

Ulice

*V tem mestu so ulice zvečer prazne,
ljudje se skrijejo v sobe ali gostilne,
stisnejo se v prostor,
kot da se jim bo zunaj
zgodilo kaj hudega.
Ulice samevajo,
le tu in tam se sprehodi
kaka mačka,
črna, stara in pozabljena.
Pogleda,
ali bi kje našla hrano.
Ulice so tako čiste,
da na njih ne tekajo miši.
Mačka je lačna – hrane in ljubezni,
nekako tako kot ljudje,
ki so se poskrili po sobah.*

Domov

Morala bi
 domov,
 doma je tam,
 kjer te čaka
 objem.
 Rada bi
 v domačo hišo,
 tistih,
 ki so bili z mano,
 ni več.
 Že zdavnaj
 so se zarili
 v prst.
 Morala bi
 tja,
 kjer je bil
 smeh
 in smo znali
 obračati
 besede,
 da nihče
 ni ostal
 resen.
 Morala bi,
 a je že zdavnaj
 prepozno.
 Čas je storil
 svoje.
 Grobovi skrivajo
 stare zgodbe.
 Neznani obrazi
 izrazijo presenečenje
 in se hitro
 odmaknejo.

Čaj za samotne

Samotni pijejo čaj,
 zdaj zelen, zdaj črn,
 takšen za poživitev in za odmik.
 Samotni srkajo čaj
 in imajo otožen pogled.
 Če je v njem še mleko,
 ni več zelene barve,
 ni tak,
 kot bi moral biti čaj.
 Samotni hočejo imeti obred,
 gledajo v skodelico
 in si nočejo priznati,
 da so vsi že zdavnaj odšli.

Nisem se smejala

Nisem se smejala,
 ko so se ljudje spakovali,
 kremžila sem se,
 ko so ponujali šale.
 Nisem se smejala,
 ko smo se rokovali.
 Imela sem siv pogled
 in povešene ustnice,
 ko so pripovedovali dolge zgodbe
 o labirintih v življenju.
 Nisem se smejala,
 ko jih ni bilo več
 ali pa so se iznenada oglasili.
 Smejala sem se,
 ko me je poklical otrok
 in rekel,
 da se mu hoče mojega smeha.

Vrana na strehi

Na obmorsko streho je priletela,
 vsa temna in nenavadna,
 vrana,
 ni bila tista,
 ki vrani ne izkljuje oči.

Prišla je druga,
 taka,
 ki nikogar ne kljuva.
 Prav zato
 pa je tako samotna,

tiha,
 siva,
 temna,
 pozabljena,
 skrita
 in odvečna.

Ivana Hauser

Izdajalec

Novela, priporočena na 38. literarnem natečaju Mladike

PETEK, 5. JUNIJ

Kaj naj pišem? Dan je enak dnevu. Zjutraj vstajanje, ličenje, kava, služba ... Ko bi mi vsaj hrana teknila. Potem bi napisala, kaj sem dobrega jedla. Vsa oblačila, nekdam oprijeta in prilagajoča, so mi postala prevelika. No ja, na poti iz službe sem srečala Olgo. Bi bilo boljše, da je ne bi. Spet je klevetala:

»Videla sem tvojega bivšega fanta, ko se je s svojo seksi punco sprehajal po ulici. Skoraj smo se zadeli drug ob drugega, pa me nista videla, tako sta bila prevzeta od zaljubljenosti.«

Ne maram poslušati njene privoščljivosti, zato sva se kar kmalu poslovili. Vem, da jo jezi, ker je Matevža spet zamudila. Dolgo se je metala za njim. Potem pa, ko je Matevž zahajal k meni, je rada ponagajala:

»Matevž, ti si pa res lahko srečen. Našel si si najlepšo in najboljšo punco.«

Prav danes mineva eno leto, odkar se je Matevž odšel in še vedno ne morem verjeti, da je zares odšel. Prstan nosim sedaj na sredincu, ker je prstanec postal predroban. Kupil mi ga je nekoč, ko sva bila na izletu v Istanbulu. Na tržnici, med množico stojnic, me je privabila vitrina z energijskimi prstani. Prodajalec je vabil mimoidoče in vpil:

»Kupite čudežni prstan, ki spreminja barvo. Pri zaljubljenih postane močno rdeč.« In sem ga dobila. Tako, bolj za šalo. Zdaj ga vsak dan opazujem. Ni več rdeč. Na obroču se kot cikcakast vzorec spajata dve vrsti trikotnikov. Ena vrsta je blede rjava, druga blede zelena. Umazano blede. Nemarno blede. Tako kot je moje počutje. Ali se bo še sploh kdaj spremenil? Energijski prstan, ki z barvo izraža moje razpoloženje.

To sicer ne spada med dogodke današnjega dne, a tega tudi kdaj prej še nisem zapisala.

NEDELJA, 7. JUNIJ

Dolg in zoprni dan za samevanje, si rečem zjutraj. Pozneje upoštevam nasvet mojega zdravnika, naj se veliko gibam na zraku. Zaradi bledice, da se razgibam, da se mi povrne tek. V nahrbtnik zložim rezervno majico, plastenko vode, čokolado. Kaj dosti

naprezat se pa tako ne nameravam. Za naramnice nahrbtnika si še zatakнем anorak in se podam na Pohorje. Že nekaj časa se vzpenjam po gozdni poti in odločim se, da grem samo še do tja, kjer se pot razcepi v tri smeri. Tedaj me dohiti neki moški.

»Gospodična, anorak ste izgubili.« mi reče in v roki res drži moj anorak.

»O, hvala!« se vsa zadihana zahvalim in se čudim, ko s tipanjem ugotovim, da ga res ni več za nahrbtnikom. Že hočem dalje, a me zadrži njegov tako prijazen nasmeh, da mu ga ne morem ostati dolžna. Skupaj potem nadaljujeva pohod. Svoj lahkoten in siguren korak prilagaja mojemu ležernemu in oklevajočemu tempu. Kar kmalu se zaklepetava. V križišču sploh ne pomislim več, da bi se vrnila. Pripoveduje mi, da gre skoraj vsak dan po tej poti. Zato, da je lahko pri svojem delu bolj zbran, da bi izgubil nekaj kilogramov, da ohranja kondicijo, da se napolni s svežino. Tudi jaz sem precej zgovorna. Zaupam mu celo, kje stanujem. Takoj za tem imam pomisleke, da sem le nekoliko preveč zaupljiva. In že se izmotavam z izgovorom: pa kaj zato. Če se z moškimi pogovarjam menda ja ne računam že na njegov obisk. Sicer pa je ta gospod vsaj za deset let starejši od mene, in za moj okus res majčkeno zavajen. Čeprav bi rekla, da je kar prijeten in zelo zanimiv za pogovor. Počutim se kot šolarica, ko se pogovarjava. Med vračanjem si nabereš šopek klasaste trave in nekaj travniškega cvetja.

Zvečer sem prijetno utrujena, po dolgem času spet malo lačna. Sem se kar prav odločila, da sem odšla v naravo.

SREDA, 10. JUNIJ

Nedeljski sprehod me je tako osvežil, da se še danes dobro počutim. Minila me je solzavost in dan dobiva svoj smisel. Moje delo v službi ni več tako dolgočasno, kot je bilo še pred dnevi. Kako je že rekel sprehajalec?

»Kljub vsemu je svet lahko lep, če ga sprejemaš s prave strani.«

Popoldan se spet odpravim po pešpoti. Morda zato, da bi se s kom pogovarjala. Ali pa zato, da spet

srečam tistega moškega. Ah ne! Zato že ne, saj nisem več pubertetnica, in to misel modro odrinem. Kljub temu se odpravim ob isti uri in po isti poti kot v nedeljo. Že kar na začetku poti ga srečam, ko se on že vrača s pohoda. Šele zdaj si ga dobro ogledam. Res ni napačen. Bi celo rekla, da je privlačen moški zrelih let. Pozdraviva se in on reče:

»Jutri bom pa šel šele ob petih.« Ne morem zatajiti prijetnega presenečenja, ker bi mi ga lahko vsak prebral z obraza. Zdaj ugibam, ali je to vabilo? Grem dalje in svoj pohod tokrat nekoliko skrajšam. Na prvi jasi se ustavim, sedem na najbolj osončeno mesto in se okopam v toplem siju žarkov. Sprašujem se, kako to, da že kdaj prej nisem zašla sem gor in se veselim jutrišnjega dne. Ti sprehodi mi res prijaajo. Danes se mi celo poje.

ČETRTEK, 11. JUNIJ

Pred tovarno spet srečam Olgo. Tokrat sem je prav vesela, zato jo prehitim s pozdravom:

»Pozdravljena, Olga! Zakaj si tako zamišljena?« Presenečena nad mojo zgovornostjo in dobro voljo me sumljivo gleda. Naenkrat se njej mudi dalje in razen pozdrava ne reče nič. Pa kaj si ona misli, da bom jaz večno nosila masko razočaranja. Morda pa predvideva, da se je Matevž vrnil k meni in sem zato spet vsa srečna. Njo pa grabi zavist.. Naj jo kar grize, si rečem in prav privoščim ji malo negotovosti.

Ob petih sem brez oklevanja spet pod Pohorjem. Moj sosprehajalec me že čaka. Stopi mi nasproti, mi poda roko in poljubi na čelo. Prijateljski poljub. Všeč mi je in sproščeno se zasmejem. Kar naenkrat je privrel iz mene. Smeh. Oba se smejeva in počasi stopava navkreber. Govorim in govorim, pripovedujem prigode iz otroštva, o posušenem klasju, ki ga imam v vazi ..., da on sploh ne pride do besede in samo posluša. Nasproti nama prihajajo trije pohodniki. Že na daleč nadvse spoštljivo pozdravijo:

»Dober dan, gospod doktor!«

V trenutku se zresnim in ga plaho pogledam. On pa se samo nasmehne, mi komaj opazno pomežikne, prime za roko in tako nadaljujeva pot. Postanem zadržana, redkobesedna in naenkrat je ob meni čisto druga oseba. Da bi omilil mojo zadrego, se zdaj on razgovori. Na dolgo in široko mi našteva in opisuje cvetje, ki raste visoko v gorah. Kljub moji zbeganosti, čas vse prehitro mineva. Ob slovesu se čisto spontano objameva. Navaden objem, brez poljuba. Le z obrazom se dotakneva. Naslednje srečanje je predvideno šele v nedeljo. Z veliko zmešnjavo občutkov dvoma, zadrege, prijetne sprostivte, se vračam domov.

PETEK, 12. JUNIJ

Danes mi delo ne gre najbolje od rok. Kar naprej sanjam pohorske poti, vedno z Mirom. Tako se mi je predstavil. Zdaj pa se mi blede. Povsod me spremlja njegova podoba, slišim njegov glas, ponavljam njegove stavke. Čeprav vem o njem samo to, da mu je ime Miro, doktor Miro. Olga bi se glede let nesramno režala, saj tega, da je doktor, ji tako ne bi povedala. Doktor, tisti v beli halji in z resnim pogledom. Presnete skomine! Saj vendar ne znam biti »doktorjeva«. Sicer pa, kaj si sploh domišljam. Zakaj sploh rinem prav po tisti poti, kot bi bila edina na širnem Pohorju. Ves popoldan že tako sanjarim na kavču. Nenadoma se ujezim, potegnem predal iz omare in vsebino zvrnem kar na tla. Zato, da bom počela kaj koristnega. Da mi poželenje mine. Da si iz glave preženem neumnosti. Iz pomešanega kupa sortiram nogavice, modrce, rutice ... Sredi zlaganja, ko svoje misli že utirim v lahkotnejši tok, me popade panika. Po stopnišču slišim korake. Nekoliko upočasnjene, preudarne korake. Lahko bi bil Miro. Kaj za vruga hodi sem! Saj ga nisem povabila, se kot po ukazu jezim. Moj drugi jaz je srečen: nič zato. Da je le prišel. Ostanek pomešane vsebine na tleh hitro zmečem nazaj v predal. Kar preko kupčkov, ki sem jih že celo uro skrbno zlagala. Napeto poslušam. Zdaj, zdaj bo pozvonilo. Čakam. Koraki se počasi oddaljujejo in kmalu vse potihne. Še vedno klečim na tleh poleg predala in se zazrem v prstan na sredincu. Prej umazano rjavi trikotniki sedaj žarijo od rdečine, sivkasto zeleni so modri kot ocean. Izdajalec! Lažeš! zavpijem in se ustrašim svojega glasu. Jaz, da sem zaljubljena? V koga neki? Kaj naj si začnem z njim, z dohtarjem. Jaz, navadna evidentičarka v pisarni. Samo naslaja se in išče avanture. Čimprej se moram izvleči iz te igre. Ne maram ga več videti in v nedeljo ne bom šla nikamor! Naj me kar čaka! Morda bo pa tako deževalo. Toda v jasnem vremenu je v mestu zadušljivo vroče, me zopet mami misel na Pohorje. In če bi bilo slučajno deževno, kdo ve, ali se bova še kdaj srečala? Preden ležem spat, vzamem dva apaurina. Preveč sem razburjena.

SOBOTA, 13. JUNIJ

Če bi se dalo, bi dan najraje prespala. Duši me negotovost in dejstvo. Želja, biti ljubljena in kljubovanje. Razganja me od dvomov. Nekomu se moram zaupati, si rečem in že kličem Olgo. Kljub njeni obrekljivosti bi me ona še najbolj razumela. Vsaj poslušala bi me in vsaj tisti trenutek bila na moji strani. Domov si je ne upam povabiti. Za vsak slučaj. Lahko bi Miro res prišel. Gospod doktor. Z Olgo se

zato dobiva na vrtu bližnjega bifeja. Takoj opazi, da sem drugačna kot pred dnevi. Ne več tako vesela kot oni dan. Tudi ne tako potrta kot še pred dobrim tednom. Vrta vame z vprašanji, mi zaupljivo izdaja skrivnosti, kdo se s kom dobiva, kdo je šefu najbližji in podobno. Jaz pa razen tega, da se veliko gibam na zraku, ne povem ničesar. Pozneje si čestitam, da mi je uspelo zadržati mojo veliko skrivnost. Kljub temu čutim olajšanje. Tem bolj, ker sem svoja doživljanja zavarovala pred razvrednotenjem. Moj prstan vztrajno izžareva živo rdeče in oceansko modro. Pred spanjem zopet vzamem pomirjevala, ki mi jih je predpisal zdravnik.

NEDELJA, 14. JUNIJ

Samo v tem tednu je popisanih skoraj toliko listov dnevnika, kot v celem letu, odkar me je Matevž zapustil. In še teh nekaj vrstic sporoča samo bolečine, samoto, solze, Olgine obrekljive novice, zdravila ... Nič se mi ni dogajalo, kar bi bilo vredno zapisa.

K čaju grizljam prepečenec z maslom. Pomirjevala še vedno delujejo, tudi čustva so otopela, zato se ne obremenjujem z mislijo na sprehod po Pohorju.. Izjemoma si pa že zjutraj pospravim sobo. Ne, to ni več izjema. Že nekaj dni to počnem. Brez pravega zanimanja listam po starih revijah. Potem si počasi pripravim nahrbtnik ne da bi o tem razmišljala. Kar tako, mimogrede, in grem. Zato, da ubežim samoti. Ker jaz tako hočem. In končno zato, ker ga želim zopet poslušati. Poslušati zgodbe iz knjig, odkrivati vesolje, slišati vprašanje, kako se počutim danes.

Sediva na grebenu planine, globoko pod nama se med gosto posejanimi hišami vleče reka. Preštevava mostove, iščeva najvišji dimnik. Steklo na neki zgradbi prebadajo sončni žarki. Vsa stavba žari, da je videti kot velika svetilka.

»Je tam prižgana luč?« vprašam naivno.

»Sonce se poigrava v steklu.« reče. Zamišljen gleda tja dol, nekam v prostranost. Kot bi ne bilo nobene točke, kamor bi lahko svoj pogled odložil. Obrazne poteze izdajajo žalost in skrbi. Podzavestno čustvujem njegovo počutje. Čez čas nadaljuje:

»Za vsakega gori nekje lučka. Tudi če je še tako plaha, jo je vredno poiskati.« V teh besedah začutim neko toplino, občutek varnosti in počasi se izvijam iz osamosti. Z nezavednim spoštovanjem poslušam njegovo pripoved, ki naj bi jo že nekoč davno, prebral. Napeto sledim zgodbi o razočarani mladenki in njenem prizadevanju, da bi našla izhod iz stiske.

Nenadoma zapiha močan veter. Kot otroka me z anorakom ogrne in čez glavo povezne kapuco.

»Paziti je treba na ta ušesca. Veliko bodo še mo-

rala slišati.« reče. Primeva se za roke in stečeva kar preko strmega travnika.

»Prej kot v sredo ne utegnem.« tokrat jaz predlagam termin, ko se poslavljava. Bojim se namreč, da bi bilo najinih srečanj prej konec, preden bi razvozlala bistvo mojih čustev, ki jih gojim do njega. Veliko se pogovarjava, a o sebi mi ne pove ničesar. Kot ocean je skrivnosten.

PONEDELJEK, 15. JUNIJ

V blagovnici stikam po polici s pletenimi kapami. Nikdar si še nisem poveznila kape na glavo. Za Matevža sem morala biti vedno izzivalno napravljena in v družbi vzpodbujati zavidanje. Zdaj naenkrat potrebujem kapo. Za pohode po Pohorju. Stojim pred ogledalom in jih pomerjam. Nenadoma se mi v ogledalu prikaže Mirova podoba poleg stojala za šale. Naglo se obrnem in hočem stopiti do njega, a mi invalidski voziček zapira prehod. Ženska v njem si v stoječem predalu izbira nogavice. Pustim kape, grem iz trgovine in se postavim pred izložbo. Čakam, kdaj bo prišel Miro. Senzorska vrata se samodejno razmikajo in spet zapirajo. Ljudje izstopajo, vstopajo. V parih, posamično. Iz trgovine se prikaže invalidski voziček z žensko, ki si je prej izbirala nogavice. Spet se obrnem stran, da bi z ogledovanjem izložbe prikriala čakanje. Tedaj zaslišim znani glas:

»Oprosti Marta, zdaj morava domov. Otroka naju že čakata. Te bom jutri odpeljal k frizerju.« Zdrznem se. Zreva si v oči in za trenutek otrpneva. Ko zakrčene mišice popustijo, s prijaznim nasmeškom enoglasno rečeva »Dober dan!«

Miro z vozičkom pred seboj previdno zavije desno, jaz kot burja na levo. V naslednji ulici začnem hiteti, Čez most že tečem. Pozabim na službeni sestanek, namerno ne grem na zmenek z Olgo. Samo domov, med svoje štiri stene, si želim.

Z naglico odklepam vrata in jih za seboj hitro zopet zaklenem. Kot bi hotela ubežati grenkemu odkritju. Torbico od daleč vržem na mizo. Odpre se in iz nje zdrsne majhno ogledalo. Zdaj leži na tleh. Razbito. Tako kot je razbita Mirova podoba. Omahnem na posteljo, ki sem jo zjutraj še v zanosu vsega lepega, skrbno poravnala. Ne morem jokati, ne sovražiti, ne pomilovati.

TOREK, 16. JUNIJ

Nenehno se prebujam v blodnjah: trgovina, Miro v ogledalu, Miro z žensko v invalidskem vozičku, Marta, oprosti ...njegov pogled. Njegov pozdrav z rahlim priklonom, dostojanstven, brez zadržkov, spontan. Prizori se kar naprej ponavljajo. Mučim se

z vprašanjem, zakaj sploh me je vse to tako zelo prizadelo. Saj mi vendar ničesar ni obljubljal, ne zahteval od mene. Le prijazen je bil in ... njegov dotik. Sama sem burila svojo domišljijo in gojila upanje. Pripravljena sem bila celo na več. Vse dogodke in občutke zlagam kot skladovnico, tehtam in presojam. Nobenega vzroka za obsojanje ne najdem, nobene grešnosti za teptanje doživetega. Novega obzorja, ki se mi je zadnje dneve razgrnilo, ne morem in tudi ne želim več zagrniti. Pohorske poti in njegove besede mi bodo za vedno ostale vtisnjene v spomin. To noč sem odraščala in dozorevala bolj kot v zadnjih deset letih.

Zjutraj se uredim za službo. Kot običajno. Veliko ličila, visoke pete, tesno oprijete hlače. Matevž je hotel, da sem vedno naličena, močno naličena. Tudi doma. Na hodniku grem mimo ogledala, se še bežno pogledam in korak se mi ustavi. Ne, saj to nisem več jaz, osupnem in ocenjujem sama sebe. Ta obraz ni več moja podoba. Ličila sevajo z njega kot moteč tujek, kot odvečna navlaka. Pozna sem, zato pohitim dalje. Zgodi se prvič, da sem s temi pomadami na obrazu nesrečna. Vedno sem si svoj make up po nekaj krat na dan še dopolnjevala. Zdaj komaj čakam, da si ga zbrišem.

Popoldan se iz službe domov grede ustavim v knjižnici in se včlanim.

»Ano Karenino, prosim«, rečem knjižničarki in se čudim svoji odločnosti, saj mi je za branje knjig vedno bilo škoda časa. A Miro pravi, da z dobro knjigo lažje prebrodiš stisko.

Hočem brati, toda misli mi nenehno uhajajo. Še vedno prelagam svoje zaključke z ene strani na drugo. Nobenega motiva za obsojanje sebe ne njega ne izluščim. Zlepljeno ogledalo iz torbice zdaj kaže brazgotine loma, Mirova podoba dobiva okvir. Že dva večera ne vzamem več pomirjeval. Hočem jasne misli. Na prstanu se rožnati trikotniki stikajo z nežno modrimi.

SREDA, 17. JUNIJ

Drugačno jutro je. Svetlejšje, travno klasje v vazi odseva doživljanje preteklih deset dni. Neka umita lahкотnost me prevzema. Ne tratim časa z ličenjem, le malo senčila na veke in poudarek ustnicam. Prese neča me, da misel na Matevža ni več boleča. Njegova samovšečnost zdaj preveč izstopa, zato vloge njegove slepe lutke ne bi mogla več prevzemati. Vznemirja pa me misel na popoldan. Naj grem, ali ne?

Spet srečam Olgo. Že od daleč me bučno zaslišuje, zakaj v ponedeljek nisem prišla na najin zmenek. Izmotavam se s slabim počutjem, dodatnim delom v

službi in še kaj. Da mi ničesar ne verjame, ji berem z obraza. Izmenjava še nekaj nepomembnih fraz in greva vsaka svojo pot. Jaz nekoliko zmedena, ona z začudenim posmehom.

Doma že lep čas pogledujem na uro. Odloči se! Ni še prepozno, si prigovarjam. Pa saj sem vendar jaz predlagala sredo, mar ne. Me bo čakal? Spominim se njegove globoke zamišljenosti in grenkega odseva na obrazu, ko je rekel:

»Za vsakega gori nekje lučka. Če je še tako plaha, jo je vredno poiskati.« in jo ohraniti, sedaj odločno dopolnim.

Našla sem torej svojo lučko in zdaj vem, da sem tudi jaz za nekoga lučka! S tem spoznanjem podkrepim svojo odločitev in grem.

Zopet sediva na grebenu hriba. Poslušam nadaljevanje zgodbe o razočarani mladenki, ki jo je v nedeljo prekinil veter. Z rokami objemam kolena, da je roka s prstanom osončena. Miro za hip prekine zgodbo se zagleda v prstan na moji roki in reče:

»Nisem še videl takšnega prstana. Zelo lepih barv je.«

Vladimir Kos Drevesu z zelenimi listi

*Drevo kraj stavb, kako si čudovito!
V poštev resničnost jemlješ – s korenino,
in z deblom, s skorjo krmiš vsak svoj list,
in če je tvoja vloga, tudi cvet.*

*Umetnika ime je v tebi skrito,
a vzraslo v vseh je bitij zgodovino.
Saj kdo je svojih celic komponist?
In kaj iz nič povzdigne sebe v svet?*

*Še to v umetnost tvojo je zavito:
tvoj klorofil dvokis ogljikov, vode tekočino
v kisik in sladkor s soncem spremeni:
zelenih listov čarni si poet!*

*Z odmrlih celic skorjo si ovito,
da čuvaš mladih celic imovino.
Življenju služi smrt: je v njej zavist?
Že dolgo ne: ves svet je zdaj odklet.*

Mirjam Oblak

50 let ljubezni in zvestobe

V Slovenski hiši msgr. Antona Oreharja v Buenos Airesu smo 16. oktobra proslavili zlati jubilej Slovenskega srednješolskega tečaja ravnatelja Marka Bajuka.

Tečaj nosi ime po velikem vzgojitelju, ki je ob koncu komunistične revolucije, v najtežji uri begunstva, na Vetrinjskem polju zbiral dijake in dijakinje »med zasilnimi šotori in begunskimi vozovi, da jim je vlival v dušo z znanjem tudi ljubezen do slovenstva«, kot je zapisal dr. Marko Kremžar.

Ko je glavnina slovenske politične emigracije leta 1948 prišla v Argentino, je začela organizirati skupnost. Šolstvo je bila ena glavnih skrbi. Organizirali so se najprej tečaji za otroke, kjer so poučevali učitelji in učiteljice ter kateheti. Ti so že prinesli s seboj učbenike in izkušnje iz begunskih taborišč v Avstriji in Italiji. Kmalu se je pojavila potreba po otroških vrtcih in tudi po izobrazbi na srednješolski ravni.

Slovenski srednješolski tečaj se je začel kot počitniški tečaj na pobudo dr. Marka Kremžarja. Po želji tedanje mladine, združene v Zvezi slovenskih srednješolcev in Dijaškem odseku dekliške organizacije, je dr. Kremžar nadaljeval z vajami v pisanju, iz česar se je oblikoval literarni krožek. Njegovo redno delovanje v letu 1960 se ima za začetek Slovenskega srednješolskega tečaja v Argentini, saj je krožek prerasel v sred-

nješolski tečaj. Abiturienti prvih skupin iz let 1959 in 1960 so se imenovali krožkarji, nato tečajniki.

Tečaj deluje pod okriljem osrednjega društva Zedinjena Slovenija. Leta 1966 je bil ustanovljen odsek tečaja v Slovenski vasi. Deloval je dvajset let, za vodjo je bil imenovan duhovnik Franc Sodja CM. Leta 1973 sta začeli delovati podružnica Srednješolskega tečaja v Bariločah pod vodstvom dr. Vojka Arka in v Mendozi pod vodstvom inž. agron. Marka Bajuka.

Predmeti, ki se poučujejo na tečaju, so: verouk in spoznavanje glavnih miselnih ter družbenih nazorov, slovenska slovnica, slovstvo, petje, živa beseda (pravilna izgovorjava, nastopanje), slovenska zgodovina, zemljepis in etnografija. V petem oz. zadnjem letniku dijaki izdajo pod mentorstvom profesorjev Almanah, vsakič z drugo tematiko. Ob zaključku petega letnika tudi obišejo Slovenijo in zamejstvo. Predstavijo se pod imenom RAST (Roj abiturientov srednješolskega tečaja). Letos je »vzletel« ž XXXIX. roj. Od leta 1972 do 1991 so abiturienti hodili na taborjenja v Bariloče ob južnih jezerih, enkrat pa v San Luis. Od leta 1991 pa gredo za en mesec v Slovenijo, kjer se na štirinajstdnevnem tečaju izpopolnjujejo v znanju slovenščine, nato tudi obišejo zanimivosti in lepote domovine svojih prednikov ter sorodnike in znance.

Na sredi: Dr. Marko Kremžar med pozdravnim nagovorom. Foto Marko Vombergar.

Zgodovinska razstava (foto Mirjam Oblak).

Skozi 50 let je tečaj dokončalo 1.127 deklet in fantov. Poučevalo je 85 profesorjev, sodelovali so še: osem tajnic, dve knjižničarki in drugi pomočniki.

Ob zlatem jubileju je tečaj izdal posebno zgodovinsko brošuro.

Osrednje slavlje se je 16. oktobra začelo s slovesno sv. mašo za vse žive in rajne profesorje, dijake, starše in sodelavce tečaja. Sledila sta odkritje in blagoslovitev spominske plošče ob vhodu v šolsko poslopje, na kateri je zapisana vodilna misel blaženega škofa Antona Martina Slomška: »Sveta vera bodi vam luč, materin jezik pa ključ do zveličavne narodne omike!«

Pred veliko dvorano Slovenske hiše je bila postavljena zgodovinska razstava pod naslovom »Tečaj skozi čas«. Na panojih je bilo nad 250 slik o začetkih tečaja, ravnateljih, profesorjskih zborih, abiturientih, potovanjih dijakov, obiskih in raznih dejavnostih.

Program slavlja se je nadaljeval v glavni dvorani škofa dr. Gregorija Rožmana, kjer so se ob vstopu gostov na velikem zaslonu predvajale

zgodovinske slike tečaja. V lepo okrašenem prostoru, kjer sta stala tudi zastavonoša, sta zadeneli argentinska in slovenska himna. Navzoče so pozdravili sedanja ravnateljica tečaja prof. Neda Vesel Dolenc, predsednica društva Zedinjena Slovenija Alenka Jenko Godec, šolska referentka ZS Alenka Prijatelj Schiffrer in odpravnik poslov na Veleposlaništvu Republike Slovenije v Argentini Igor Šef. Sledili so še čestitke ob zlatem jubileju in slavnostni govor bivše ravnateljice dr. Katice Cukjati.

Nato so prireditelji izročili posebno priznanje dr. Marku Kremžarju za ustanovitev in 50 let poučevanja, prof. Nedi Vesel Dolenc za 35, Tinetu Debeljaku za 31 in prof. Metki Mizerit za 27 let neutrudnega dela. Sledili so še zahvale in priznanja za vse ravnatelje in profesorje, ki so poučevali vsa ta leta.

Na odru so bivši in sedanji dijaki predstavili Župancičevo Dumo; sodeloval je tudi Mešani pevski zbor San Justo. Akademija se je slovesno končala z izseljensko himno dr. Marka Kremžarja Slovenija v svetu.

Praznovanje se je nadaljevalo s pogostitvijo vseh udeležencev tega čudovitega večera, za kar je pridno poskrbel odbor staršev.

Slavlje zatega jubileja Slovenskega srednješolskega tečaja je bil pravi praznik veselja, ponosa in zahvale. Veselja, da lahko praznujemo tako visoko obletnico; ponosa, ko vidimo, da je tečaj pravi biser v naši skupnosti, ker pomaga mladim in jim odpira poti do resnice, saj dijaki odkrivajo svojo človeško in slovensko identiteto; zahvale Bogu, staršem ter vsem profesorjem in drugim sodelavcem za vse neutrudno, prostovoljno in brezplačno delo za mladino iz ljubezni in zvestobe do Boga in do slovenskih korenin.

Levo: predsednica Zedinjene Slovenije Alenka Jenko Godec izroča priznanje dr. Marku Kremžarju. Desno: odpravnik poslov veleposlaništva Republike Slovenije v Argentini Igor Šef izroča priznanje ravnateljici tečaja prof. Nedi Vesel Dolenc. Foto Marko Vombergar.

Peter Merku

Moje življenje v Nemčiji

XXIII. Dežela presenečenj

Vojne rane so bile v Nemčiji v sedemdesetih letih že zaceljene. Naša multinacionalka se je spet povzpela med največje proizvajalce električnih aparatov na svetu in se je predstavljala na mednarodnih sejmih. Zadržanost do sodelovanja z deželami, ki so med drugo svetovno vojno bile pod nemško okupacijo, je počasi hlapela, saj se je vedno bolj krepila generacija, ki vojne ni doživela. Posebno vzhodnonemška država DDR (Deutsche Demokratische Republik) se je civilno in vojaško povsem integrirala v mednarodne organizacije socialističnega tabora.

Siemens se je odločila, da se udeleži mednarodnega sejma elektrotehnike 'Elektro 72' v moskovskem parku Sokolniki. V radovednem pričakovanju sem torej 11. julija 1972 odletel v Moskvo, kjer sem se zadržal do 17. julija. Že sam polet je bil prava avantura. Iz Nürnberga sem letel z Lufthanso do Frankfurtu, od tam s štirimotornim letalom Aeroflota Iljušin 62 do letališča Schönefeld v vzhodnem Berlinu, kjer smo morali vsi izstopiti in iz nepojasnjenih razlogov čakati več časa, dokler nismo nadaljevali z istim letalom do moskovskega letališča Čeremetjevo. Med poletom smo bili deležni kosila. Debelušna hostesa je povabila gibljivo mizico pred menoj, da bi položila nanjo pladenj z jedačo. A mizica je visela tako poševno, da za las ni zdrknilo vse na tla. Prosila me je, naj poddržim pladenj v rokah, in pohitela nekaj iskat. Kaj kmalu se je vrnila z veliko pomarančo, ki mi jo je položila na levo koleno pod mizico. Ker je slednja bila zdaj vodoravna, je lahko položila nanjo pladenj. Meni se je pa zdelo, da sem tjulenj v cirku, ki žongliram z žogo!

Presenečenj še ni bilo konec. V letalu je izpadlo ogrevanje in kmalu je postalo kar hladno. A hostese, iznajdljive kot so bile, so nemudoma razdelile potnikom odeje. Najbolj smešno je bilo videti skupino

Japoncev, ki so se tako tesno zavili vanje, da niso mogli več normalno sedeti in so bili zato podobni debelim cigaram, ki bi se naslanjale na sedeže. Še danes ne vem, kako je bilo s potniki prvega razreda, med katerimi se je vozil tudi takratni veleposlanik v Bonnu Valentin Falin, če so tudi oni dobili odeje ali morda kaj boljšega.

Ko smo končno pristali in stopili v letališčno halo, so pred raznimi okenci stale vrste potnikov z osebnimi dokumenti v rokah. Ni mi preostalo drugega, kot da se jim pridružim, in ko sem bil na vrsti, oddam del dodatnega potnega lista – to je vstopni vizum, ki mi ga je izdala sovjetska ambasada v Bonnu. V mojem rednem potnem listu nisem namreč dobil nikakega posebnega žiga. Se pravi, da so Sovjeti pazili, da ne izdajo človeka, ki pride k njim na obisk. Sledila je kontrola prtljage in nazadnje še carinska osebna kontrola. Najprej sem moral izpolniti vprašalnik, ki je bil na razpolago v najrazličnejših jezikih. Izpolnjenega sem oddal in pri tem pokazal, kje imam navedene stvari. Veliko zanimanje je vladalo za zlato. Nekaj malega sem napisal in povsod, kjer je bila navedena količina, jo je carinarka obkrožila s tintnim svinčnikom, zato da bi ne bilo možno

kaj dodati ali izbrisati ... pa me vpraša, kje je zapisan moj poročni prstan. Kar obstal sem, ker ga nisem navedel, kot bi moral! Dodal sem ga seznamu in pri tem pomislil, da ga pravzaprav nisem pozabil, saj sem prstan, ki mi ga je Mirrella pred oltarjen nataknila na prst, podzavestno enostavno smatral za del svojega telesa.

Po dobrih dveh urah birokracije sem končno stopil iz letališča in poiskal taksi. Parkirani so bili prav blizu, a nobenega šoferja ni bilo na spregled. Kaj naj storim? Nikjer ni bilo videti menjalnice, tako da nisem mogel plačati v rubljih, v nemških markah pa nisem smel. Kako naprej? Pa pride mimo Nемец, s katerim sem se

Spomenik branilcem Moskve. Primejva s tovornjakom na desni strani jasno predoča orjaško velikost španskih jezdecev.

pogovarjal med poletom, ki mi namigne: “Nimate nobenega reklamnega materiala s seboj? Kak žepni računalnik morda?” in nadaljuje svojo pot. Odprl sem kovček in izvlekel iz njega majhen računalnik. In že mi je šofer odprl vrata taksija.

Med potjo v hotel sem nekje zagledal nadnaravno velike španske jezdece in vprašal, kaj pomenijo. In zvedel sem, da je to spomenik branilcem Moskve. Do tja je med drugo svetovno vojno utegnila prodreti fašistična vojska in nič dlje. V hotelu Rosija, ki je takrat imel 6000 postelj, sem dobil sobo sam zase. Dan se je nagibal h koncu in v mestu so se prižgale luči. Razgled sem imel na širok kanal, po katerem so pluli hidrogliserji. Kmalu se je na pročelju električne centrale na nasprotnem bregu zasvetil napis: Komunizem, eto jest sovjetskaja vlast pljus elektrifikacija vsej strani.

Naslednjega dne sem se moral spopasti z novim problemom: kako priti v Sokolniki park, kjer so me kolegi pričakovali za deseto uro? Kot vsako jutro sem se hotel briti, a iz nobene vtičnice ni bilo električnega toka. Obrnem se do ‘etažne dame’, ki sporoči moj problem osrednjemu servisu in mi zagotovi, da bo kmalu prišel električar. In doda, da v pritličju najdem ‘parikmahjerskajo’. Grem torej v frizerski salon in sedem na brivski stol. Takoj pride k meni frizerka, ki začne občudovati mojo kravato in kliče še druge kolegice, naj si jo ogledajo. Tako jim ugaja, da bi jo hotele imeti, a jaz nisem za to, ker je najnovejšo ženino darilo. Vprašajo me, ali imam ‘djengi’ – denar, in ker imam samo marke, jih moram najprej zamenjati.

Poiščem menjalnico v hotelu, a ker odpre šele ob devetih, grem zajtrkovat v restavracijo. Tam lahko ‘plačam’ z boni, ki sem jih dobil večer prej na recepciji in ki veljajo za vsako restavracijo tudi izven hotela. Vrnem se v sobo, a o električarju ni ne duha ne sluha. In etažna dama me tolaži s tem, da bo go-

Električna centrala na nasprotnem bregu kanala.

tovo prišel naslednji dan. Iz mojega obraza je razbrala veliko razočaranje. Očitno sem se ji zasmilil, ker mi je predlagala, naj se pridem brit k njej na hodnik, češ da bo za tistih nekaj minut izključila hladilnik, v katerem je imela mineralno vodo in soke za goste. Obril sem se torej kleče na hodniku, in to še nekajkrat, ker moj brivski aparat ni imel tako dolge žice, da bi to lahko odpravil stoje.

Ob devetih sem bil pri menjalnici, a pred seboj sem imel že štirideset ljudi! Končno sem imel rublje v rokah, s katerimi sem si utvarjal, da bom kot prvo kupil načrt mesta, da bi videl, kako pridem v Sokolniki park s podzemsko železnico. Kje pa! Niso ga imeli. Kolegi so mi kasneje zagotovili, da ga v celi Moskvi ne bom našel.

Moral sem se torej poslužiti spet taksija. Oborožen z aktovko in rublji stopim iz hotela in v veliko presenečenje zagledam več desetih oseb – morda več kot sto – z istim problemom. Približno vsakih pet minut je res prišel po en taksi. Še ni bil dobro ustavljen, ko ga je surovo naskočila cela gruča čakajočih. Zavedel sem se, da ne bom kos situaciji. Še sem si belil glavo, kako bi se rešil iz zagate, ko zagledam na nasprotnem pločniku kakih 30 metrov

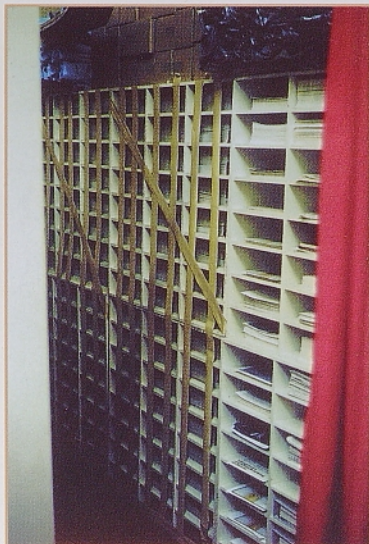

Levo: razgled iz sobe hotela Rosija. Desno: Vhod v paviljon Sovjetske zveze “Elektro ’72”.

široke ceste zdolgočasnega policista. Domislil se nemškega reka 'Der Polizist, dein Freund und Helfer' (Policist, tvoj prijatelj in pomočnik) in brez obotavljanja stopim do njega, mu po vojaško salutiram in on mi – sicer začudeno – odgovori. Predstavim se mu, sin delavca, ki ga šef čaka za deseto uro v parku Sokolniki, in ga prosim za pomoč. "Tu počakajte", mi reče. Ko se prikaže izza vogala naslednji taksi, se masa čakajočih začne nervozno premikati... Policist zapiska s piščalko šoferju in mu s poveznjenim kazalcem ukaže, naj se mu približa, kar šofer brž stori. Policist mi odpre vrata avta in mi salutira. Jaz mu odvrnem pozdrav in se poslovim z glasnim 'spasivo'. Čakajoči so presenečeni gledali za menoj. Tako mi je uspelo priti na cilj samo z enourno zamudo.

Med dežurstvom na velesejmu človek doživi vseh vrst obiskov. Siemens je razstavljala kot novost elektronske zaščite v omari namesto v zabojih. Največ je bilo Japoncev, ki so se zanje zanimali. Želeli so jih videti ne samo spredaj, ampak tudi zadaj, da vidijo, kako so ožičene. Nisem še dobro odprl zadnja vrata, ko sem moral zapreti oči, ker so me obsuli s pravo točo flešev. Kot predstavnik oblasti nas je obiskal takratni minister za poljedelstvo Mihail Gorbačov, a tudi milica ali policija sta se večkrat prikazali.

V zadnjem delu našega štanta smo imeli kuhinjo, posebne prostore za razgovore ter skladišče z informacijskim materialom. Dve ruski nameščeni moskovske Siemensove podružnice sta stregli strankam s kavico ali čajem, nas uslužbenca pa razvajale dan za dnem s pristnim ruskim kosilom.

Police z zapečatenim informacijskim materialom.

V skladišču smo imeli stotine prospektov iz različnih področij naše proizvodnje, da bi jih delili zainteresiranim obiskovalcem. A prav to nam je milica preprečila, s tem da je zalepila police z lepilnim trakom. Na zadnji strani prospektov je med drugimi naslovi naših tovarn bil tudi tisti iz Berlina in sicer z dodatkom Bundesrepublik. Za Sovjete je pa ves Berlin veljal kot posebna enota in ni pripadal Bundesrepublik, to je Zahodni Nemčiji. Zato prepoved.

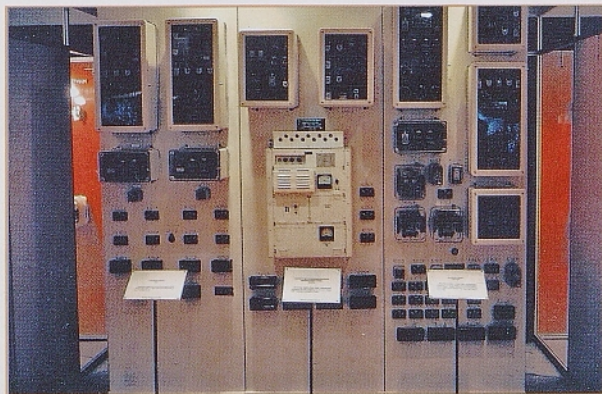
Konec tedna sem se poslovil, ker sva se s kolegom morala vrniti v Nemčijo. Imela pa sva še cel kup bonov, ki sva jih dobila ob prihodu in jih nisva imela priliko porabiti,

ker sva imela kosilo vedno na štantu. Šla sva torej v lepo restavracijo, kjer se je pravkar razvijala slavnostna večerja novoporočencev ob glasbeni spremljavi harmonike in balalajke. Poiskala sva miren kotiček v drugi sobani, saj sva imela še v ušesih hrup z razstavišča. Natararja vprašava, kaj lahko dobiva za vse najine bone. "Ojoj, saj ne moreta toliko pojesti", se nama čudi. Najdražje, kar nam je lahko nudil, je bil kaviar. Zmenjeno! Prinesel nam je velik krožnik kaviara ter žlico in žličko: rdečega sva jedla z žlico, črnega pa, ki je drobnejši, z žličko. A več kot do sitega se nisva mogla najesti, tako da so nama še vedno ostali boni. Kam z njimi? Pustila sva jih natararju kot napitnino. Tako smo bili vsi trije zadovoljni.

Naslednjega dne sva se vrnila v Nürnberg z Luftanso in še pozno v noč sem pripovedoval Mirelli, kaj vse sem doživel na prvem obisku v Moskvi.

Levo: Siemensov paviljon z dvema omarama elektronskih zaščit. Desno: "Oni" so fotografirali naše aparate, jaz sem fotografiral njihove.

Primož Sturman

Manjšina onkraj šengenskih zapornic (7)

V tej izdaji revije Mladika bomo za rubriko Manjšina onkraj šengenskih zapornic predstavili Giacomu Scottija, enega najvidnejših povojnih italijanskih časnikarjev in književnikov na področju Istre in Kvarnera. Scotti po rodu sicer ni Istran ali Kvarnerčan, saj se je v tedanjo Jugoslavijo priselil po koncu druge svetovne vojne. Rodil se je namreč leta 1928 v kraju Saviano pri Neaplju, kjer je preživel svoje otroštvo, medvojno dogajanje pa ga je zanašalo po Apeninskem polotoku. Po vojni se je ustalil na Reki, kjer je bil najprej zaposlen kot tiskar dnevnika *La voce del popolo*, nato še kot njegov novinar. Zaradi svojih, z režimom neusklajenih pozicij je bil najprej ob službo, dvakrat pa je bil zaradi tega tudi zaprt, tako da je precejšnje obdobje svoje časnikarske poti preživel kot samostojni novinar. V osemdesetih se je spričo vse večjega pritiska nanj vrnil v rodno Kampanijo, v času vojn v bivši Jugoslaviji pa je operiral kot humanitarni delavec. Danes živi med Neapljem, Trstom in Reko.

Scotti dobro pozna vse južnoslovenske jezike, veliko piscev in pesnikov z območja bivše Jugoslavije, predvsem makedonskih, je namreč v prevodih predstavil italijanskemu občinstvu, njegova najbolj znana objava pa še danes ostaja knjiga o Golem otoku, ki je v Trstu izšla ob prelomu osemdesetih in devetdesetih. Intervju z Giacomom Scottijem smo posneli marca letos, in sicer na poti med Trstom in Reko.

► Rodili ste se leta 1928 v kraju Saviano pri Neaplju. Ima eden danes najbolj znanih italijanskih piscev, ki je javnosti s svojo knjigo »Gomorra« razkrinkal tajno organizacijo kamore, korenine tudi v vaših krajih?

► V Italiji je veliko priimkov, ki izvirajo iz krajevnih imen. Med njimi naj omenim le predsednika republike Giorgia Napolitana. Najbrž je bil kak prednik pisatelja Roberta Saviana iz kraja, v katerem sem se tudi sam rodil.

► Kdaj ste prišli v Jugoslavijo?

► Pisalo se je leto 1947, potem ko sem med vojno prebrodil italijanski polotok. Tedaj sem v zaledju fronte pomagal vojaški enoti britanskih oziroma škotskih vojakov, bil sem njihova maskota. S fronto sem se pomikal tudi sam, vse do Tržiča in Pierisa. Tu sem se ustalil pri neki komunistični družini, v tem času pa sem skušal opraviti licejske oziroma gimnazijske izpite. Doletele so me politične težave, zaradi katerih so me vrgli s šole. V tistem času so se delavci iz Tržiča (t.i. monfalconesi) že začeli pomikati na Reko.

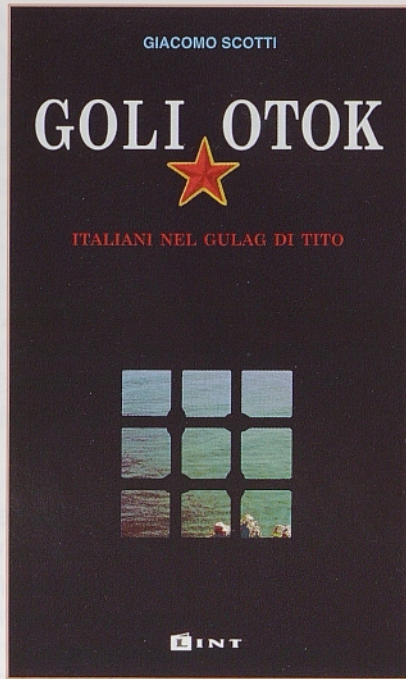
► Kako človek, ki se je iz Italije priselil v Jugoslavijo, gleda na eksodus, ki se je v tistem času zgodil v obratni smeri?

► Najprej naj povem, da se je masovni eksodus zgodil samo iz Pulja, ki je bil do leta 1947 pod zavezniško upravo. Že leta 1946 so začeli ljudi prepričevati, da morajo stran, saj je bilo pričakovati, da bo mesto dodeljeno Jugoslaviji. Julija 1946 je časopis *L'arena di Pola*, ki ga je tedaj vodil Guido Miglia, prepričeval ljudi, naj se vpišejo v sezname tistih, ki bodo šli stran. S pomočjo italijanske vlade in zaveznikov je tedaj začela pluti ladja Toscana. Šlo je torej za organizirani, politično motivirani in zeleni eksodus. Edine filmske posnetke eksodusa imamo namreč iz tistega časa, ko je mesto zapustilo dvaintrideset tisoč ljudi, v njem pa je ostalo približno deset tisoč prebivalcev. V ostalem delu Istre in na Reki je eksodus trajal celih petnajst let, in sicer na podlagi opcij, ki jih je predvideval člen devetnajst mirovne pogodbe. Kdor je tedaj hotel obdržati italijansko državljanstvo, je moral zanj optirati, saj bi avtomatično dobil jugoslovanskega. Veliko ljudi pa je odšlo tudi iz gospodarskih

razlogov. Jugoslavija je bila tedaj na psu zaradi vojnega uničenja, Nemci so namreč za seboj pustili pravo opustošenje. Spominjam se, da sem še deset let po prihodu na Reko živila dobivala na karte, in sicer sto gramov kruha dnevno, obleke in čevljev pa sem lahko kupil le par letno. Italija je v tem času že dobivala pomoč od zaveznikov. Predstavljati pa si morate tudi, da je italijansko prebivalstvo do dneva prej pripadalo hegemonski državi in da se je hkrati znašlo v podrejenem položaju, pod »nadblastjo« slovenskih narodov, ki so jih do pred kratkim zaničevali. Povedati je treba, da je bilo v Istri tudi veliko resnih rodoljubov. V Italiji niso Istranov vedno dobro sprejeli, saj se je država tedaj morala ukvarjati tudi z begunci iz Libije, Dodekaneza in ostalih kolonij. Od leta 1947 so živeli v taboriščih, nato so bili izglasovani zakoni, ki so jim priskočili na pomoč. Potrpeli so pa vsekakor marsikaj. Lahko pa ni bilo niti tistim, ki so ostali v Istri ali na Reki, saj so se znašli v državi, ki ni govorila njihovega jezika, bila jim je torej tuja, povrh tega pa še nedemokratska.

► V kakšnem prepričanju ste se podali v Jugoslavijo?

► Sam sem se v njej znašel poln zanosa. Med vojno sem namreč izgubil dva brata, eden je padel v mornarici, drugega pa so ustrelili Nemci med umikom iz Neaplja. Tudi moj oče je tedaj umrl, potr od žalosti. Ostale, ki bi lahko vodili družino, je vojna raztepla, tako da smo doma ostali samo otroci. Hitro sem moral začeti delati. Ko sem se odločil za Jugoslavijo, sem odločitev sprejel iz dveh razlogov. Hotel sem zaključiti gimnazijski študij, o Jugoslaviji pa se je tedaj govorilo predvsem kot o državi, ki je začejala graditi socializem, torej novi, pravičnejši socialni red. V te kraje pa me je gnalo še nekaj tretjega. Moj starejši brat je vedno govoril o Pulju, saj je v njem služil vojaški rok in se tam tudi poročil. Zanimalo me je mesto, v katerem so se rodili in odraščali moji nečaki, ki so velikokrat prepevali pesmi v istrskem narečju.

Knjiga Giacomina Scottija.

► Če se ne motim, pa ste se ustalili na Reki?

► Najprej so me dodelili v zbirno taborišče Vrhpolje pri Vipavi, kjer je bilo veliko tržiških delavcev. Tedanja oblast jih je namreč zadrževala kar nekaj časa, saj se je hotela prepričati o njihovih namelih, o motivacijah njihovega prihoda v Jugoslavijo in tako dalje. Veliko je bilo Furlanov, ki so obvladali zidarsko tehniko. Poslali so jih na Jesenice, v Ljubljano, večino pa v Pulj in Reko, nekatere pa celo v Zagreb in Beograd, kjer je delovala tovarna Ikarus, v kateri so gradili letala. O sebi sem povedal, da sem študent, ki skuša zaključiti študij. Rekli so mi, da me bodo poslali v Pulj, kjer

so Italijani. V Pulju sem se najprej zglašil na sedežu Unije Italijanov Istre in Reke, kjer sem bil osem dni. Nato so me poslali na Reko, kjer sem pri časopisu La voce del popolo popravljat krtačne odtise časopisa.

► Leta 1948 se je zgodil kominform. Kako ste ga doživljali?

► Tedaj se je zgodilo še nekaj drugega, kar me je osebno zaznamovalo. Nekega dne sem napisal članek za stenčas. V sestavku sem pisal nostalgичno o svojem domačem kraju. Poklical me je urednik časopisa in me vprašal, če je to moka iz mojega mlina. Odgovoril sem mu, da je. Tedaj so udarniško celi dve leti gradili cesto, ki je v bližini Reke povezovala Mlako in Kantrido. Urednik me je zato poslal tja, da bi naredil reportažo o dogajanju. Zvečer sem kot po navadi šel delat v tiskarno, torej popravljat krtačne odtise in med njimi zasledil tudi svoj članek. Naslednjega dne je prvič izšlo besedilo z mojim podpisom. Kmalu nato so me zaposlili kot kronista.

Junija istega leta se je zgodila resolucija Informbiroja, o kateri sem se na široko razpisal v svoji knjigi o Golem otoku. V njej omenjam tudi nekatere časnikarje dnevnika La voce del popolo, ki so tedaj padli v nemilost, ampak ne leta 1948, saj se kmalu po resoluciji ni zgodilo nič posebnega. Resolucija je tedaj obsojala Jugoslavijo, saj naj ne bi naredila dovolj za izgradnjo

socializma, Tita so obtoževali, da je bila zemlja še v rokah kulakov, da je delovalo premalo za drug. Tito jo je seveda zavrnil, medtem pa je začel zadruga ustanavljati na silo. Prišlo je do nacionalizacije vsega, ne samo velikih tovarn, ampak tudi obrtniških dejavnosti. Tito se je tako hotel pokazati bolj komunist od Stalina. Oktobra 1949 je prišlo do druge resolucije, ki je označila Tita za hlapca imperializma. Vabila je vse prave komuniste, naj v Jugoslaviji naredijo državni udar in ustvarijo filsovjetski režim. Tedaj je Tito reagiral, naredil je čistko v partiji. To sem izvedel komaj bolj pozno, saj nisem bil nikoli vpisan v stranko. Tržiški delavci so v tem času stalno imeli svoje sestanke, na katerih so se spraševali, kaj naj naredijo. OZNA oziroma UDBA jih je tedaj nadzorovala, pa ne samo nje, tako da je Tito 1949. imel pripravljen seznam petdesetih tisoč članov partije, ki naj bi bili za Stalina. Te je označil za sovražne elemente, saj bi lahko proti njemu izvedli državni udar. Spravil se je tudi proti takim, ki so se udeležili NOB-ja, bili so intelektualci, profesorji. Ni jih vrgel samo iz služb, ampak in predvsem poslal v zapore in taborišča, ki so bila veliko hujša od sovjetskih gulagov.

► Kdaj in kako je nastalo vaše delo o Golem otoku?

► Moja knjiga je bila prva, ki je obravnavala to tematiko. Med vsemi zapori in taborišči pa ni obstajal samo Goli otok, to je le vrh ledene gore. O Golem otoku se je začelo govoriti ob koncu osemdesetih, ko so povratniki počasi začeli prekinjati svoj molk. Vsa povojna desetletja so bili namreč prisiljeni molčati o vsem, kar so doživeli. Knjigo so objavili v Trstu leta 1989, pred samo monografsko izdajo pa je zgodba v nadaljevanjih leto dni izhajala na straneh časopisa *La voce del popolo*, sprti pa so se mi javljali ljudje, ki so izkusili tedanje grozote.

► V vmesnih štiridesetih letih ste se vseskozi ukvarjali z novinarstvom?

► Ne, saj so me vrgli iz uredništva dnevnika *La voce del popolo*. Nikoli nisem bil član najprej Komunistične partije Jugoslavije, nato še Zveze komunistov Jugoslavije, čeprav me danes

še marsikdo v Trstu ima za komunista. Bil pa sem vedno levičar, že leta 1954 so me spravili v zapor zaradi članka, ki ni ustrezal tedanji partijski liniji. Vrgli so me s časopisa, nakar sem nekaj let delal v pristanišču. Ko je začela doba samoupravljanja, je prišlo do nekoliko večjega odprtja. Vrnil sem se na novinarsko področje, nisem pa bil nikjer zaposlen. Medtem sem se odlično naučil srbohrvaščine, tako da sem pisal za malodane vse literarne revije v Jugoslaviji. Živel sem od honorarja, vabili so me na literarna srečanja, tudi trikrat ali štirikrat mesečno, z zaslužkom pa sem vzdrževal tudi lastno družino.

► Kmalu ste začeli tudi pesniti, kajne? Pri kom ste se tedaj najbolj zgledovali?

► Iz Italije sem prišel s kartonastim kovčkom, v katerem sem poleg obleke imel dve knjigi, in sicer Pavesejevo *Lavorare stanca* (Delo utruja) ter Vittorinijevo *Il Sempione strizza l'occhio al Frejus* (Simplon mežika Frejusu). Nekaj italijanskih knjig sem zasledil v stari reški knjižnici. Tudi brat mi je iz Italije pošiljal knjige, denimo Ungarettija. Veliko sem prevajal, malo zaradi honorarja, predvsem pa iz lastnega veselja, in sicer hrvaške, srbske, pa tudi slovenske pesnike. Prvi sem v Evropi odkril makedonsko književnost. Makedonščina je bila namreč do tedaj smatrana za srbsko narečje, kot jezik se je uveljavila med drugo svetovno vojno.

► Kdo vam od Slovencev najbolj ugaja?

► To so seveda moji sodobniki, med katerimi naj omenim Janeza Menarta in Cirila Zlobca, vseh pa sta mi tudi Edvard Kocbek in Matej

Trg Vittoria.

Bor. Še danes je Zlobec moj največji prijatelj, redno si dopisujeva. Jaz mu pišem v italijanščini, saj nočem »mazati« slovenščine, ki je ne obvladam do dovolj šnje mere. Zlobec pozna italijanščino, saj je v slovenščino prevedel Danteja, Petrarco. Je takorekoč ambasador italijanske kulture v Sloveniji, čeprav ga Italija ni vedno dovolj cenila. Druga dva, ki sta danes žal že pokojna, pa sta Dane Zajc in Lojze Krakar. Če bi od Krakarja zbral vse, kar sem njegovega prevedel, bi bilo gradiva za celo knjigo.

► Posebno prijateljstvo vas veže tudi na Borisa Pahorja, kajne?

► Boris Pahor je v šestdesetih začel izdajati Zaliv, v katerem so objavljali tudi italijanski pisci. Bila je to odprta revija, pri kateri so lahko sodelovali vsi. Veliko let zatem je v italijanščini izšla njegova Nekropola. Pred štiridesetimi leti sem jo iz slovenščine začel prevajati tudi sam, prevedel sem približno petdeset strani. Ker od strani založb ni bilo odziva, sem s prevajanjem odnehal. Po tolikih letih sem jo končno videl na policah knjigarn, sicer v prevodu Ezia Martina. Na osebni ravni sva bila vedno velika prijatelja, srečevala sva se v Trstu. Nekega dne sem Pahorju posvetil tudi pesem, in sicer dvojezično, v srbohrvaščini in italijanščini. Pahor je obmejni človek, ki pa ne pozna meja.

► Sodelovali ste tudi z Milanom Rakovcem, kajne?

► Ko je Rakovac odslužil mornarico in se začel ukvarjati s književnostjo, sva se nekega dne znašla skupaj na strani Fulvia Tomizze, ki je tedaj bil v polemiki z istrskim škofom Božom Milanovićem, in sicer zaradi romana Boljše življenje, ki ga je Rakovac prevedel v srbohrvaščino. Poprijel sem za pero in se v svojem prispevku vprašal, kako je moč napasti Fulvia Tomizzo samo zaradi nekega njegovega stavka, v katerem slednji opisuje partizane kot capine, a ne z namenom, da bi jih prikazal v slabi luči. Milanović je tedaj trdil, da je Tomizza blatil hrvaški narodno-osvobodilni boj. Rakovac se mi je za moj poseg zahvalil in me povabil na Tomizzov forum. Rakovčevo zadržanje je še danes zgled za sožitje v teh krajih.

► Kakšen odnos ste imeli s Fulviom Tomizzo?

► Poznal sem ga še iz časov, ko je bil zelo mlad. Študiral je v Beogradu, nato je delal v Kopru kot

novinar. Tudi potem, ko je odšel, se je velikokrat vračal v Juricane, kjer je napisal veliko svojih knjig. Velikokrat sva se srečala. Na Tomizzovem forumu so mi podelili tudi njegovo nagrado.

► Kateri italijanski ustvarjalci pa so bili še v času skupne države najbolj poznani v Jugoslaviji?

► Pasolinija so poznali predvsem kot misleca, ne pa kot pesnika. Eugenio Montale je tedaj zmagal najvišje literarno priznanje Jugoslavije, ki so mu ga podelili v makedonski Strugi. Sam sem skušal biti posrednik med obema književnostma. V Jugoslavijo sem tedaj »uvozil« nekaj Pavesejevih romanov, pa tudi pesmi Salvatoreja Quasimoda.

► Kako ste se integrirali v tedanjo istrskokvarnersko družbo, v kateri je živel »ostanek« italijanskega narodnega telesa, ki po vojni ni odšel?

► Integriral sem se najbolje od vseh. Tržiški delavci, ki so jih tako imenovali v Pulju oziroma na Reki, čeprav niso bili vsi s Tržiča, ampak tudi iz drugih delov Posočja in Furlanije, so živeli kot samosvoja skupnost. Vpisani so bili v Komunistično partijo Italije, v sklopu katere so se srečevali tudi na sestankih. Vsi so podprli resolucijo Informbiroja, saj jo je podprla tudi tedanja KPI. Sam, Neapeljčan, nisem prišel na Reko z njimi, nekatere od teh sem seveda poznal, nisem pa hodil na njihove sestanke. Bil sem nestranski človek. Največ sem se družil s tamkajšnjimi Italijani, saj nisem poznal srbohrvaščine. Nekaj slovenščine sem se naučil v Vrhpolju, ko pa sem prišel na Reko, sem bil v svoji tedanji nevednosti celó prepričan, da obstaja le en sam jugoslovanski jezik. Družil sem se s prebivalci Reke. Z vsem zanosom sem se tedaj potrudil, da sem se naučil njihovega narečja. Spomnil sem se besed svojega očeta, ki je bil v mladih letih v Braziliji. Rekel mi je, da je najpomembneje naučiti se jezika kraja, v katerega si prišel. Jezika mojega novega okolja sta bila reško narečje in srbohrvaščina. Udeleževal sem se srečanj Italijanskega kulturnega krožka, ki je nato postal Skupnost Italijanov. Zrastel sem v tem okolju.

► Nikoli niste bili torej član Zveze komunistov ali UIIF-a?

► Ne, nikoli. Če me je to po eni strani oviralo pri napredovanju, me je po drugi strani rešilo, saj bi se zlahka tudi sam znašel na Golem otoku.

Meni so seveda gledali skozi prste, tudi če se mi je kdaj zareklo, so si predstavljali, da sem prišlek, ki še dobro ne pozna situacije. Kot sem že povedal, sem se dvakrat znašel v zaporu. Povedal pa bom še nekaj drugega. Nekoč sem za tržaški Il Piccolo recenziral Dedijerjevo knjigo o Titovem življenju, ki je članek objavil na celi strani. Citiral sem tudi nekatere dele knjige, v katerih je bilo zapisano, kako je Tito prišel navzkriž z ženo Jovanko, ter o tem, koliko priležnic je imel. Prepričan sem bil, da me bo rešilo dejstvo, da sem citiral nekoga drugega. Obtožili so me, da sem šel prat umazano perilo Jugoslavije v tujino. Tanjug je tedaj razposlal sporočilo, da Scotti ne sme več ničesar objavljati, če pa se udeleži kakega pesniškega branja, se ga v poročilih ne sme omenjati.

► **Kdaj ste se odločili, da se boste vrnili v Italijo?**

► Leta 1985, saj sem zadnja leta pred tem preživel v pravi bedi. Tedaj je ANSA objavila novico, da me jugoslovanski režim šikanira. To je povzel tudi neapeljski dnevnik Il Mattino, ki ga je seveda bral tudi župan mojega rojstnega mesta. Od leta 1985 do 1991 sem tako vodil kulturni center v svojem rojstnem kraju. Ob začetku vojne leta 1991 sem se odločil, da se vrnem v Istro, kjer sem imel že velike otroke, ki so se medtem že poročili. Žrtvoval sem se veliko, ustanovil sem humanitarno združenje, ki je pomagalo beguncem in vojnim žrtvam. S tem sem se ukvarjal tudi po letu 1995. Nisem hotel zapustiti Italije, hkrati pa nisem hotel biti daleč od svojih otrok, zato sem se ustalil v Trstu. Od tedaj živim med Trstom, Reko in Neapljem.

► **So slovenska in druge južnoslovanke književnosti v Italiji danes po vašem dovolj poznane in cenjene?**

► Slovenščina je med slovanskimi jeziki na italijanskih univerzah dobro poznana, skupaj s srbohrvaščino. Med malimi narodi in državami so Slovenci in Slovenija gotovo najbolj zastopana od vseh. Gre namreč za narode, ki premorejo velika literarna imena. Ti namreč niso imeli velikih industrij ali močne vojske, s katerimi bi se lahko razkazovali, zato so svojo identiteto branili s kulturo.

► **Ste morda pisali tudi v reškem narečju?**

► Da, zanimivo. V neapeljskem ne, ampak v reškem da. Ko bodo nekega dne naredili obra-

čun povojnih del v reškem narečju, bodo dobili dve knjigi. Eno je napisal neki delavec, ki italijanskega knjižnega jezika sploh ni obvladal, drugo pa sem napisal sam, in sicer z naslovom »Ghe voio ben al mar« (Zelo mi je pri srcu morje).

► **Je danes na Hrvaškem prisotna še trohica protiitalijanskosti?**

► Da, čeprav ni več tako izrazita. S predsednikom Stipetom Mesićem se je vzdušje precej spremenilo. Nekateri intelektualci, še posebno dalmatinski in zagrebški, pa danes še vedno gojijo protiitalijanstvo. Zanimivo je, da so prve hrvaške knjige natisnili v Benetkah, prvi hrvaški pesniki so se rodili v Dalmaciji, ne pa v Zagrebu ali Osijeku. Kulturni razcvet sta v Dalmacijo prinesla humanizem in renesansa. Dalmatinec Tonko Marojević, ki odlično obvlada italijanshino, pravi, da je v tem protiitalijanstvu skrit občutek frustracije. Nekateri nacionaliste motijo zgoraj omenjena dejstva in tega občutka se hočejo znebiti tudi tako, da nekatere Italijane prekrščajo v Hrvate, denimo Giovannija Lucia, ki je kar čez noč postal Ivan Lučić, saj je v svojem življenju napisal le vrstico ali dve v hrvaškem jeziku.

Vladimir Kos

Zemljé simfonija

*Z jesenskimi barvami tkane sonate
vse bolj se utišajo; zima igra.*

*In v vetru in v vrabčkih so njene kantate –
potem simfonija se zalesketa.*

*Sin božji je Dete postal in se joka
in k Mami se stiska in rad Jo ima.
Nebes simfonija je v gibih Otroka,
zemljé simfonija vsem zibkam domá.*

*In v vetru in v vrabčkih so novi glasovi,
od ognja: slovenskega v mrazu srcá.
Ker Detece Božje prihaja z darovi
za vsako srcé, ki Mu zibelko da.*

Nataša Stanič

»Kaj, in to pri tvojih letih?«

Tale potopis naj bo v vzpodbudo in tolažbo vsem nam tistim, ki nismo več rosno mladi, a še vedno lahko dosegamo lepe uspehe. In kaj često slišimo namesto pohvale in priznanja? Nevšečno retorično vprašanje: »Kaj, in to pri tvojih letih?«

Kot otroku mi je mamica pripovedovala in brala pravljice iz vseh krajev sveta. Med njimi je bila tudi najvišja gora v Afriki Kilimandžaro, katere slike so pa takoj prišle navzkriž z mojo otroško logiko – najvišja gora pa ne špičasta, in celo z luknjo v vrhu? Ugled gore sem v svoji bujni otroški domišljiji rešila tako, da sem krater napolnila z najbolj bleščečimi biseri in rubini, ki naj bi bili tako varno spravljene pred hudobnimi ljudmi.

Pravljicam sem odrasla, jih večino pozabila in zaklad na vrhu Kilimandžara je varno počival v kraterju mojih otroških sanj.

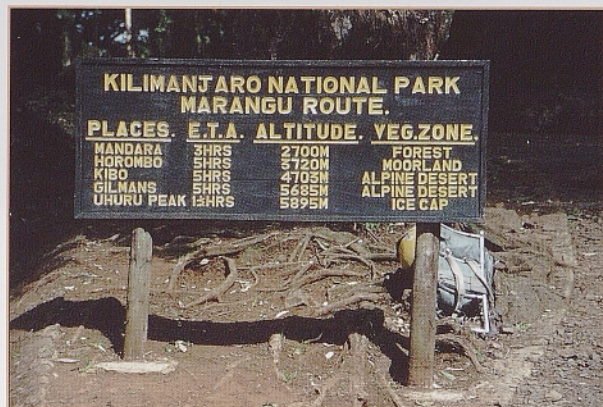
Nekega turobnega londonskega jesenskega večera sem prelistavala revije potovalnih agencij, kajti zaželela sem si toplega in sončnega božiča. Naenkrat sem zagledala fotografijo svoje čarobne gore iz otroštva in vabljev naslov:

»Prvi teden vzpon na Kilimandžaro, drugi teden oddih na safari Serengeti.«

Alea iacta est.

Tistih nekaj tednov do božiča je minilo bolj v delu kot priprava na potovanje. Toliko razsodnosti sem pa le imela, da sem v vodiču po Tanzaniji natančno prebrala o vremenskih razmerah na tem vzponu in se od glave do nog opremila z najtoplejšo in najbolj nepropustno gorsko opremo. Brošure potovalnih agencij priporočajo zgolj najnujnejše, kajti sicer bi se verjetno marsikdo premislil že ob samih stroških opreme.

20. decembra sem pristala v Mombasi in takoj so me zastopniki potovalne agencije prepeljali iz Kenije v Tanzanijo in nastanili v nadvse udobni safarski »lodge«, v popolni divjini, stran od vasi in naselij. Nič nenavadnega ni bilo,

Na začetku vzpona.

če si se zjutraj zbudil in te je skozi balkonska vrata, ki jih ta pametni čez noč ne pustijo odprta, z ene strani zvedavo ogledovala zebra, z druge pa je vate buljil pavijan. Naslednje jutro sem izvedela, da se nas je za turo prijavilo sedem, vendar so se štirje premislili in bojo prvi teden raje preživeli na plaži v Mombasi ter se nam pridružili na safariju. Bežno sem se vprašala, če mi je morda nekdo od tam zgoraj nekaj prišepnil na uho! Pri zajtrku sem se seznanila s svojima preostalima sopotnikoma. Bil je to mlad zakonski par tam okrog trideset let, oba z doktoratom iz nekih tehniš-

kih ved, in oba člana angleške državne reprezentance gorskih maratoncev! Povedala sta mi, da sta pretekla že vse angleške, škotske in valeške hribe, da gresta vsak dan po službi za kaki dve uri na jogging, ob vikendih se pa udeležujeta raznih tekmovanj. In kakšne so bile takrat moje atletske statistike? Z eno besedo, katastrofalne. V zadnjih šestih mesecih pred tem sem bila na enem enodnevnem izletu, dvakrat sem privlekla svoj »exercise bike« pred televizijo in ga počasi gonila, medtem ko sem gledala nadaljevanko Agathe Christie, in tehtnica mi je kazala, da sem kar za nekaj kilogramov presešla svojo normalno težo. Zdelo se mi je, da

Camp Manadara.

šepet od zgoraj postaja glasnejši, zato sem se potihoma obrnila na sv. Krištofa in ga prosila, da se ne bi prehudo blamirala v taki družbi.

Naslednji dan so nas odpeljali do izhodne točke v narodnem parku Marangu, ki leži nekaj pod dva tisoč metrov višine ter nam razložili potek poti – tri dni gor, dva dni dol – ter pregledali našo opremo. Precej se jih odloči za nekaj dni daljšo turo, da se aklimatizirajo, kajti višinska bolezen je eden največjih problemov te ture. Upala sem, da s to ne bom imela težav, kajti pred tem sem bila že v Tibetu in Južni Ameriki na podobnih višinah, res da ne peš, in nikoli kazala nobenih znakov slabega počutja.

Prvi dan smo prehodili približno 11 km, in to po gostem tropskem gozdu, ter se povzpeli za 1000 m višine. Naša skupinica treh ljudi je imela svojega vodiča, njegovega namestnika, kuharja in osem nosačev, ki niso nosili le naših nahrbtnikov, ampak vso hrano, vodo, posodo in kurivo za vse nas za pet dni. Tako so bili močni in hitri, da so dejansko leteli pod vso to težo in so bili na cilju ure pred nami. Seveda pa lahko opravljajo ta posel le določeno število let, potem si poskušajo dobiti manj zahtevna, a tudi manj plačana opravila.

Pot je bila čudovita. Vila se je v zmernem vzponu med visokim eksotičnim drevjem in nenavadnim cvetjem. Po poti smo se seveda ustavljali, saj so nas hranili petkrat na dan, in to zelo izdatno. Poleg bogatega toplega angleškega zajtrka, juh, golažev in podobnih toplih jedi smo imeli ob vsakem obroku še arašide, čokoladke, veliko svežega sadja, največkrat mango in ananas, ter seveda kavo, čaj, čokolado in kruh. Do prvega campa Mandara smo prišli zgodaj popoldne in se nastanili v udobni koči s štirimi ležišči.

Naslednje jutro nas je vodič zbudil ob šestih s skodelico čaja ter majhnim lavorčkom tople vode,

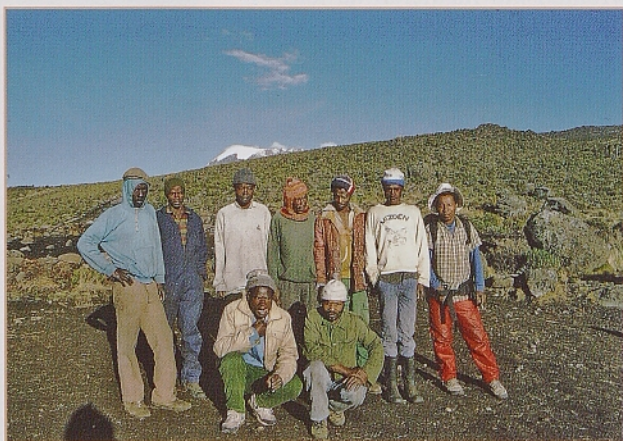
Prvi pogled na Kilimandžaro.

zajtrk je bil pripravljen ob pol sedmih, in ob sedmih odhod. Vstajanje ob zgodnjih jutranjih urah ni bilo nikoli moj forte. Ko sem se do pol sedmih počasi privlekla iz koče ter krmežljivo pomežiknila v vzhajajoče sonce, se mi je ob pogledu na camp zavrtelo od obupa: bil je kot olimpijska vas! Povsod se je telovadilo, skakalo in joggalo kot za stavo! Glas od zgoraj ni bil več le šepet, postajal je vse močnejši. Odpravila sem se k vodiču Remyju, mu rekla, da se s to atletsko družčino pač ne morem meriti in da bo najbolje, če me njegov namestnik pelje nazaj na izhodiščno bazo, kjer jih bom v hotelu počakala. S prijaznim nasmehom mi je v svoji zelo bazični angleščini dal odgovor, ki ga bom napisala kar fonetično: »Madam, ju gut, ju pej ap, no daun«. S tem je bila debata zaključena in odšli smo »ap«.

Ta dan smo hodili šest ur, prehodili 19 km in se povzpeli za 1100 m. Po prve pol ure hoje se je visoko drevje tropskega gozda naenkrat končalo in pot se je začela vzpenjati med nizkim grmičevjem, ki se je vse bolj redčilo. Pokrajina je postajala podobna stepi. Medtem ko sta me moja sopotnika informirala, da je bila pot prvega dne idealna za gorski maraton

Camp Horombo (levo); naši nosači (desno).

Levo: camp Kibo. Desno: po pobočju na vrh.

in bi jo brez težav pretekla, je bil drugi dan njun tempo skorajda malo počasen za moj okus. Zato so bile ob našem prihodu v camp Horombo individualne kočice že vse zasedene, tako smo morali prenočiti na skupnih ležiščih v glavni koči. Ko sem razkladala svojo kramo po pogradu, sem opazila, da je kar precej mladih atletov že mirno ležalo po svojih žimnicah, in ob pol šestih, ko smo imeli večerjo, jih ni bilo na spregled. Od tistih, ki so bili še pri sebi, sem izvedela, da imajo prebavne motnje. Ne da bi jim privoščila, še zdaleč ne, mi je pa ta novica le dala malo korajže. Tako sem ob sedmih zvečer, res da s pomočjo spalne tablete, sladko zaspala. Oba dneva sta bila vroča, noči pa precej hladne in se mi je topla spalna vreča zelo prilegla. Zjutraj je bil pogled na camp precej drugačen od prejšnjega dne in za mene precej bolj bodrilen. Nobenega atletskega in aerobičnega nonsensa – vsa dejavnost sta bili le dve dolgi vrsti čakajočih pri dveh latrinah.

Pot tretjega dne je dolga 16 km, vzpona je spet okrog 1100 m, in tudi hodiš spet približno 6 ur. Začneš po terenu, ki nima skoraj nobenega zelenja, in še kar ga je, kmalu popolnoma izgine. V tem pasu je tudi zadnji izvir vode. Potem greš ure in ure po umazano rumeni pušči, nad katero se kot vabeča Sirena dviguje vrh Kilimandžara. Že si na višini nad 5000 m in zrak postaja redkejši. Ko prideš do sedla, vstopiš v arktičen pas, kar krepko občutiš, saj smo sredi dneva, ko je bilo sonce še visoko, že vlekli nase žemperje in »fleece«. Ko smo okrog štirih popoldne prišli do Kibo, zadnjega campa, se je moj sopotnik sesedel ob koči od utrujenosti, njegova žena je pa dobila neznosen glavobol. Jasno je bilo, da se ju je lotila višinska bolezen, katere znaki so izčrpanost, slabost, glavobol in neprijetne prebavne motnje. Ni sta bila edina. Še kakih dvajset jih je ležalo po skalah ob koči in stokalo od simptomov višinske. Vseh

skupaj nas je bilo okrog 50, ki smo na isti dan začeli vzpon in bili vseh pet dni skupaj po campih – zelo internacionalna in interkontinentalna zasedba.

V zadnjem taboru je bila ena sama dolga pritlična kočica, predeljena v nekaj sob, v vsaki od katerih je bila miza in okrog 15 ležišč, kakih 20 metrov od kočice pa tri latrine – za nočni komfort! Vode na tej višini ni več. Večina udeležencev je kar popadala po pogradih in preskočila večerjo. Za mene se je pa začelo nadaljevanje pravljice iz otroštva. Ko se je zmračilo, je začelo snežiti. Bil je 24. december. Kmalu sem šla počivat, kajti povedali so nam, da nas bodo zbudili ob polnoči, tako da bomo začeli zadnji, približno 1100 m visok vzpon ob enih, in prišli do vrha okrog sedmih zjutraj. Kmalu potem se namreč spustijo na krater megle in oblaki in zakrijejo vidljivost. Točno ob polnoči so vodiči prišli v sobe z glasnim Merry Christmas, na katerega je kar precej mojih sopotnikov odgovorilo z obupanim stokanjem in jamranjem!

Pri zadnjem vzponu grejo vse skupine v gosjem redu. V naši je bil prvi vodič, nato jaz, za menoj zakonca, in končno vodičev namestnik. Že po nekaj minutah hoje smo se morali ustaviti, ker je bilo zakoncema slabo. Kakih pet minut kasneje se je stvar ponovila. Postalo je jasno, da se bosta morala vrniti. Ne samo, da ju je bilo brez pomena čakati, ampak tudi zebsti me je začenjalo, če smo stali na mestu, saj je bila temperatura nižja od – 20 stopinj Celzija. Tako sem se začela v božični noči sama z vodičem vzpenjati k zakladu iz domišljije mojega otroštva. Pod nogami je mehko šumel novo zapadli sneg, blede rumeno nebo se je lesketalo od milijonov zvezd, sicer pa popolna tišina, katero so motile le počasne stopinje dveh ljudi. Bil je to eden tistih redkih trenutkov, ko se čutiš kot objekt v neizmerno lepoto stvarstva. Ob tem mora še tako zakrknjen brezverec podvomiti o svojem prepričanju v slučajen nastanek veseljstva.

Zaradi redkega zraka sva hodila zelo počasi in s pogostimi počitki. Po dveh urah hoda se vzpon zaostri, in čeprav je pot speljana cikcak, so stopinje visoke, pri čemer se ves čas udaraš v sneg in mehko vulkansko prst pod njim. Brez palic, ki so obvezne, ne bi prišla nikamor.

Ko se je začelo daniti in sem bila še kakšno uro hoda do vrha, se je naenkrat pooblačilo in gora se je zavila v meglo. Bila sem razočarana in obupana in brez vsakega veselja nadaljevala pot na vrh, kajti prav vseeno bi mi bilo, če bi se obrnila in odšla nazaj v dolino. Priznam, da sem imela potihoma razvnet argument z Bogom. Povedala sem mu, da to res ni fair, kajti dobro ve, da ne bom nikoli več šla na Kilimandžaro, in zakaj naj bi, saj mi jo lahko drugič spet prav tako zagode. Kujavo sem se matrala naprej in pazila, kje hodim, saj bi se lahko v tisti megli še kam zakotalila. Čez kakih deset minut me vodič pokliče in reče, naj se obrnem. Za menoj so oblaki naenkrat začeli spreminjati barvo, in predno sem se zavedla, so se razblinili in kristalno čisto nebo je osvetlila žareča krogla vzhajajočega sonca. Ponižno sem požebrela molitvico v opravičilo in zahvalo, in hitela naprej, kolikor mi je pač dopuščal kisik. Na Sveti dan okrog sedmih zjutraj sem prišla do vrha. Ves krater je seveda pod večnim snegom, posamezni deli obrobe so kot izklesane ledene skulpture, notranjost je pa ena sama nepretrgana snežna belina. Nad njo se je dvigalo modro, modro nebo in žarki prvega jutranjega sonca so trepetajoče drseli po snežnem orjaku. Pomirjena sem bila, ko sem videla, kako varno so moji biseri in rubini spravljani pod večno snežno odejo!

Kilimandžaro ima dva vrhova, oba seveda ob kraterju. Jaz sem šla na vrh Gillman, ki ima 5685 m višine. Kakih 40 minut hoje od Gillmana je še vrh Uhuru, ki je za 205 m višji in tako najvišji vrh Afri-

ke. Čeprav bi ga z lahkoto dosegla, že od vsega početka nisem imela namena iti tja, kajti nikoli mi ni bilo do zbiranja trofejev. Raje sem se tiste pol ure predala lepotam, za katere sem vedela, da jih ne bom nikoli več videla.

Pot navzdol je bila lažja in hitra, posebno še s palicama. Na vodiča sem naredila dober vtis, saj sva se dričkala kar po celem. Ko sva prišla nazaj v camp, sta moja sopotnika že odšla v dolino. Dobro uro sva počivala, ob enajstih se pa že odpravila navzdol mimo Horomba v Mandaro. Nekaj časa sem šla kot srna, a ko sva prišla do zelenega pasu, so se mi pa skale zazdele visoke in so me začele zdelovati. Upad energije sem najprej pripisovala napornemu dnevu, pomanjkanju spanja in seveda pomanjkanju kisika. Potem sva prečkala nekaj potočkov, ki se jih nisem spomnila od pred dveh dni. Na vprašanje, kje pravzaprav sva, mi je Remy veselo odgovoril, da ker sem tako »gut«, me je peljal kar po bližnjici, ki jo uporabljajo nosači! Eksplozija svete jeze bi bila nesmiselna, ker sem bila popolnoma v njegovih rokah in bi mi lahko zameril ter me peljal še po kakšni bližnjici bližnjice. Krepko sem požrla bes, mirno rekla »a tako« ter mu puhteče sledila. Nič čudnega, da sem bila ob enih popoldne že v campu, in to prva od vseh, ki smo tisti dan prišli do vrha. Drugi so začeli kapljati v kočice okrog štirih.

Naslednji dan smo se spustili do izhodiščne točke, kjer sem slovesno dvignila diplomu, na kateri je črno na belem, da sem prišla na vrh. Sodeč po številki, pride vsako leto do vrha okrog 10.000 ljudi.

Po dveh dneh počitka ob bazenu udobnega hotela v Arushi, sem se odpravila na šestdnevni safari.

Na obronku kraterja (levo); nad oblaki (desno).

Aleksander Furlan

Božič nekdam in naša mama

(Barkovljanske božične mrvice)

Božič in božični čas je nekaj čudovitega, vsake-mu nekaj prinese: vernemu, nevernemu, otroku in starcu. Pri vsakem nekaj pusti, nekaj trajnega, kar ostane v spominu za celo življenje.

Kot rečeno, tudi nevernemu, saj nikoli ne vemo, kaj se v človekovi duši dogaja. Včasih so besede mogoče nerodne in zgrešene, čustva pa so nekaj drugega, vsak se mora z njimi sam spopasti, ne da se jih prevarati z besedami.

Božič je praznik upanja, največ tistega, ki nam ga prinašajo otroci in Otrok v jaslih na slami je upanje. Drugega nimamo. Upanja pa nihče noče zavreči in zanikati.

V božičnem času gledajo ljudje boljši, vljudnejši, spravljeni, tako da bi kazalo božični čas podaljšati čim delj.

Darila so lepa stvar, niso pa bistvena, najprej so človeški odnosi v družini, med prijatelji, znanci in vsemi drugimi. Sam spadam v generacijo, ki ni za Božič poznala nobenih daril, vendar prijetnega vzdušja ni zmanjkalo nikoli in nikjer.

Božični čas

Naša mama, kot marsikatera mama, je bila prava umetnica v iznajdljivosti ustvarjanja takih lepih trenutkov, brez daril in drugih stroškov. Iznajdljivost je bila takrat posebno cenjena lastnost že zaradi skromne razpoložljivosti z denarjem.

Če nas je v predbožičnem času (v adventu) slučajno zaneslo

v mesto, se otroci nismo mogli izogniti gledanju izložb (vetrin), ki so bile že takrat dobro založene, ne kot danes, pa vendar.

Mama nas je sicer na rahlo porivala naprej, češ da tiste razstavljene reči niso za nas, da so za gospode »Trieštine«, mi imamo naše, drugačne navade.

Take navade, ni treba posebno poudarjati, ki so stale malo ali nič.

Košarico mahu in nekaj borovih ali brinjevih vejic za jaslice in drevesce smo si z lahkoto sami priskrbeli in stara škatla za čevlje, polna pastirjev, je čakala že celo leto na podstrešju.

Včasih smo se pred vitrinami preveč zadrževali, takrat je morala mama nekaj obljubiti, da nas je spravila naprej: a kaj? »Zdaj gremo domov, bomo zaneli ogenj (zakurili) in bo ravno tako lepo, če ne še lepše, pa še (omlete) palačinke vam bom pripravila.«

Koliko palačink se da narediti iz enega jajca vsi dobro vemo. Da jih vsaj nekaj pride, moramo zmes jajca in moge v ponvi zelo na tenko segreti. To je znala naša mama zelo dobro narediti, vedno ji je uspelo.

Pa je bilo zares lepo!

Vilja

Stara barkovljanska navada, da morajo biti na božični predvečer (na viljo) za večerjo na mizi pašere, se ni pri nas vedno uresničila. Da ne bi kdo mislil zaradi visoke cene rib? Kje pa. »Zato pač ker so

Procesija pred društvom Adrija pred ali med prvo vojno (levo); mama pri 19. letih (na sredi); rožnovenska procesija pribl. 1920 (desno).

pašere pile preveč olja in olje, seveda, ni zastonj, je znala povedati naša mama, ki se ni dala za vsako ceno.

Prav gotovo sta ta dva razloga skupaj, cena rib in olje, največ pripomogla, da so pašere odplavale daleč proč od naše hiše.

Električno razsvetljenih božičnih drevesc nismo poznali, to navado so prinesli Amerikanci in Angleži. Pri nas so na božično »viljo« gorele po oknih prave sveče iz voska, lepo vidne že od daleč, zaradi takratne pomanjkljive cestne razsvetljave. Komaj čakali smo, da se je stemnilo in tekli na drugo stran hriba gledat našo hišo, kako je lepa in čudežno razsvetljena.

Božična sv. maša

Barkovljani nismo nikoli imeli svoje slovenske polnočnice, tako so odločili naši predniki, cerkveni starešine in možje. V zameno pa smo na dan Božiča vstajali zelo zgodaj, ker se je glavna sv. maša obhajala že ob 6. uri. Čeprav neprespani smo morali biti pevci, ki smo mašo spremljali, točni. Takrat smo peli pod vodstvom organistke Maddalene Luigi Riccijevo latinsko božično mašo in njegov znamenit šestglasni motet »Pastores jubilate«, kar je za tedaj (in bi še danes) veljalo za pevski podvig.

Drugi verniki, razen nekaterih, so se zbirali počasi, tako počasi, da je ob koncu te prve maše, nastala pri cerkvenih vratih že prava gneča, srečali so se tisti ta zgodnji, ki so že odhajali, in zamudniki, ki so šele prihajali. Nič hudega, ob 11. uri je bila na vrsti že druga maša »ta bogatih«, smo ji rekli, ker so prihajali ljudje v cerkev boljše oblečeni, posebno ženske, ne zato ker naj bi bili bogati, enostavno so imeli na razpolago več časa, da so se opravili.

S časom so okoliščine pripomogle, da so se te razlike med »revnimi in bogatimi« poravnale. Danes je sv. maša samo ena, in sicer ob 11. uri, in končno smo vsi »bogati«.

Prehlad

Naša mama se ni nikoli vdala, nikoli ni priznala, da v hiši ni denarja ali da kaj primanjkuje. Kadar si nismo mogli česa privoščiti, in to se je dogajalo pogosto, je rekla, kot sem že povedal, da mi imamo pač drugačne navade, to, kar ponujajo trgovine, nas ne zanima in doma si znamo drugače, še boljše pomagati za take in druge potrebe.

Star sem bil štirinajst let in kot vajenec že zaposlen, kar prinaša pravico do bolniškega zavarovanja. Nekaj dni pred Božičem sem se močno prehladil z vročino, ki je trajala par dni.

Dekleta takrat (levo); desno, Barkovlje na Bučke leta 1954.

Pri štirinajstih sem bil že član cerkvenega zbora in za cerkvenega pevca je prehlad tik pred božičnimi prazniki že prava tragedija. Živeti v negotovosti, bom pel ne bom pel, ravno pred praznikom, ko se povsod pojejo najlepše cerkvene pesmi, ni kar tako.

Komaj je nehala vročina, me je mati priganjala, naj vendar grem na pregled k zdravniku na občinsko izpostavo zraven barkovljanske cerkve in naj mi zdravnik da kaj proti prehladu, saj sem imel do tega pravico.

V tistih letih je tam sprejemal dr. Janovitz, dober človek, samo malo čudaški. V veliki sobi je imel svoj kotiček, pisalno mizo in posteljico za zdravniške preglede, vse skupaj je zastiralo visoko stajalo z veliko rjuho počez (paravento). Tam si se po potrebi slačil za pregled in oblačil, temu kotičku smo pravili »ambulanza«.

V drugem kotu sobe so imeli svoj urad, recimo mu tako, občinski stražniki, v sobo so stalno prihajali ljudje in hvala Bogu tudi odhajali.

Dr. Janovitz je imel zelo močan glas, da so vsi dobro slišali, kaj koga boli ali ne boli in kaj se za zagrinjalom dogaja. O kakšni zasebnosti se ni sploh govorilo, še pojma nismo imeli o tem.

Čakal sem na hodniku, da bo zagrmel doktorjev »AVANTI«, naprej, in sem vstopil. Še prej ko sem prišel do njega, mi je zakričal: »succo di arance, succo di limone«, to je bilo vse, kar je rekel, in vse, kar mi je dal proti prehladu.

Doma sem povedal, da moram piti pomarančni in limonov sok, kar je pomenilo kupovati pomaranče in limone na kilograme, kar spet pri nas ni bila »navada«.

Mama se je takoj znašla: Kej mo čješ, je malo mastast« (nor) je rekla, »skuhala ti bom en dober čaj, stisnila noter dve kapljici limone in boš takoj ozdravel.«

Tako se je tudi zgodilo. Že drugi dan sem se počutil odlično, na Božič ob 6. uri zjutraj sem bil že na koru in pel kot škrijanc!

Jeseni 2010 v Barkovljah

Iz hrvaške poezije

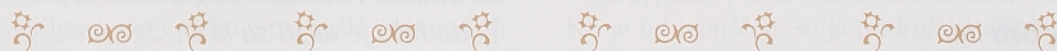
(Revija Marulić, 2/2010. Uredil in prevedel Martin Silvester)

Josip Jakov Planinić Ob zahodu sonca

Ob zahodu sonca
mojega
ko se je življenjska nit
stanjšala
začuden
nad lahkim prehodom
iz biti v nebiti
ko me preletavajo
ptice
zagledan v višine neba
On me vrača
v biti
iz neznanega vzroka
kot tudi moj prvi klic

v življenje
tu mora biti smisel
odstopam
od vsake zaskrbljenosti
kdo se sploh ozira
na mojo
izkušnjo
gotovost vaša
Sie sprechen
Ueber Sicherheit
aber schon morgen
werden Sie tot sein
tako je pisalo
na črni obleki

berlinskega bitnika
v popolni umiritvi
jutra
se je zrušil hrast
iz neznanega vzroka
niti vetrčka
niti ptice
berem sporočilo
tako se boš ti zrušil
v nedeljo
27. aprila ob 9h in 20 minut
samo leto ni znano
to bo Njegova odločitev

Rajko Glibo V srce urezan

Antunu Branku Šimiću

Neka ladja pluje
Z odprto skrinjico
Iz katere vetrovi raznašajo
zvezdni prah.

Vsak se vzpenja
Na svoj hrib
Vsak na svoj hrib
dviga svoje zvonike

Rišemo znamenja
svojega časa
pred odprto skrinjico
Tvojega znamenja
V srce urezanega

Šum je tako blizu
Iz Tvoje skrinjice
in tako močan
Vedno močan
Slišim njegov dih in korak

Izbiram bisere
Iz Tvoje skrinjice.
Ko mi je hladno
oblečem obleko
Tvojih pesmi
In odet uživam lepoto

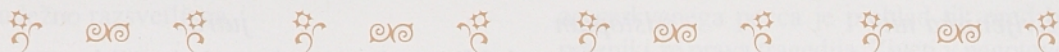
Tvoj topli dih
se v srce urezuje
Plamen tvojih svetilk
S svetlobo oplemenjuje.

Mira Šubalić
Magdalena

*Nasmeh
s solzo
na dnu oči
in besede tolažbe,
pa ti bo bolje.*

*Roka iztegnjena
sočutno
vsem
na križu
bolečine,
samote
in obupa.*

*Tudi ona,
ki je istočasno
mati in sestra,
hči in prijateljica,
ne zapušča me
v tesnobi, ki se
imenuje življenje*

Živko Prodanović
Izmikanje otroštva

*iz otroštva
se še spominjam nekih stihov
pa ne vem več iz katere pesmi*

*in se še spominjam svoje dobre mame
kako mi skrbno daje svoje dobre nasvete
pa ne vem več katere*

*prav tisti dan
ko sem zapuščal otroštvo
prekopavali so
staro ulico v stari četrti
da bi vanjo vgradili novo tehnologijo
ki je prav ne razumem
niti sprejemam
pa četudi teh prekopov ne bi bilo
ulica bi me ranila s pogledom
ki me več ne razume
ki me gleda, pa ne vidi*

*iz otroštva
se nekih doživljajev še spominjam,
pa ne vem več čigavih*

*in sedaj bi samo še hotel
sanjati mladostne sanje, nekatere
pa ne vem več kako*

Slavica Sarkotić
Včasih sanjam o svojem dedu

*Moj ded je težko delal vse dni v tednu
razen ob nedeljah
čeprav ni bil veren
Varoval je gozd
Šel na polje
Sejal pšenico z roko
Iz platnene vreče
Ni bila ne vem kako bogata letina
Toda bilo je dosti za kruh, žgance
In za ponos
Odvisen je bil od vremena
Od sonca, oblakov, odvisen je bil od Boga
Ni imel traktorja, oral je s konjem
Kako je s tabo, sem ga včasih vprašala
Jaz sem zadovoljen, odgovarjal je moj ded
Znojnega, prašnega obraza
Danes nihče več ne orje polja s konjem
Imajo moderne stroje
Traktorje s klimatskimi napravami in meteorologe
za svetovalce
Letina je obilna, pa ne vejo kam z njo
Vsi so nezadovoljni
Včasih sanjam o svojem dedu
Vprašujem ga, kako je tam gori
Jaz sem zadovoljen, pravi mi ded
V sanjah*

Alojz Rebula

Smrt ob računalniku

(V spomin velikega domoljuba in kulturnega delavca, tržaškega rojaka inž. Borisa Jericija)

Smrt lahko stopi k človeku tudi pri računalniku. Nekje sredi Švedske, tudi če je Slovenec. Tudi če devetdesetleten prevaja roman nekega slovenskega pisca iz Trsta...

Zgodilo se je sredi letošnjega marca. A novica, da je umrl Boris Jericijo, je prišla do mene šele v avgustu. V svojem zadnjem pismu se je zanimal, ali slovenska vlada financira prevode slovenskih pisateljev v tuje jezike. Iz tega sem sklepal, da je šel mimo teh vlad tudi njegov prevod Cankarjevega *Hlapca Jerneja*, edini, ki ga je med pisatelji, ki jih je bil prevedel, uspel plasirati na Švedskem vse do mojega *Jutri čez Jordan*. Z nekaj zamude sem mu odgovoril, da se bom za stvar zanimal. S pismom sem se obrnil na kulturno ministrico Širco in ostal brez odgovora. Sicer pa je bil inž. Jericijo takrat že mrtev.

Njegov prijatelj, duhovnik Franc Matjaž, ki je, sam bivajoč na Švedskem, kontaktiral z njim in me v njegovem imenu tudi dvakrat obiskal, mi je z ganljivo natančnostjo popisal njegovo slovo. Zdravstvena služba, ki na Švedskem redno obiskuje ostarele in osamljene, ga je neko jutro našla mrtvega ob računalniku. Ob njem je bil odprt moj roman *Ob babilonski reki*. Že dolga leta je prevajal slovenska dela, in sicer ponoči, tja do dveh zjutraj. O tistem prevajanju sam nisem nič vedel. Kakor zanj, Jericija, sploh nisem vedel, niti za njegovo ime ne, dokler se mi ni sam srečen javil z novico, da bo za božič 2009 izšel v njegovem prevodu že omenjeni biblijski roman, kakor se je tudi zgodilo.

Gospoda Matjaža sem zaprosil, naj me čim več informira o pokojnem. Da bi se ga spomnil vsaj v MLADIKI, in sicer ne samo zaradi osebne hvaležnosti, ampak tudi v imenu slovenske kulture, ki ji je, nepoznan in nepriznan, toliko let z ganljivo zvestobo služil.

Gospod Matjaž mi je ustregel, za kar se mu tudi javno toplo zahvaljujem. Besedilo, ki bo sledilo, je praktično njegovo (in izvira iz njegovih pogovorov

z inž. Jericijom) s komaj kakšnim mojim dodatkom ali krajšavo.

Boris Jericijo se je rodil kot sin slovenskih staršev 30. 05. 1915 v Trstu. Oče, avstrijski uradnik, je po vojni bil izgnan iz Trsta. Novi dom si je družina ustvarila na Prevaljah. Leta 1920 je spremljal očeta na plebiscitno zborovanje v Velikovec. Tam si je oče dal petletnega fanta na ramena, da bi se nagle dal množice.

Po ljudski šoli v Prevaljah je obiskoval realno gimnazijo v Mariboru. Z inštrukcijami je pomagal staršem vzdrževati šolanje. Ker je bil odličnjak v matematiki in fiziki, je mati želela, da bi postal profesor matematike. Ko se je po maturi vozil proti Ljubljani, se je premislil, v Zidanem mostu prestopil na vlak za Zagreb in se na tamkajšnji univerzi vpisal na tehniko. Doštudiral je na oddelku za brodogradnjo in leta 1940 dobil diplomu z naslovom inženir.

Ob mobilizaciji 1941 je bil vpoklican v mornarico v Dubrovnik, se po kapitulaciji peš napotil proti severu, padel v roke Nemcem in končal v ujetništvu. Ko je bil izpuščen, se je pridružil staršem v Bosanski Gradiški, kamor so bili izseljeni. Tam se je zaposlil kot inženir in se spoznal s svojo bodočo ženo Danico Germ iz tržaške slovenske družine, pregnane v Maribor. Tja se je po vojni tudi vrnila. Boris Jericijo pa se je zaposlil kot inženir v ladjedelnici na Reki. Bil je priljubljen med delavci, zaradi znanja ev-

Levo, hiša na Švedskem. Desno, inž. Jericijo z družino.

ropskih jezikov je moral biti tudi za tolmača raznim tujim delegacijam. Bil je član ladjedelniške ekipe za nakupovanje opreme v Nemčiji, vodstvo ga je sililo v Partijo. Toda doživel je zapor, hišno preiskavo, nočno zaslišanje UDBE zaradi domnevne sabotaže. Vendar je dokazal, da je dejansko šlo za tehnično napako, ki jo je bil povzročil neki inženir s svojevoljnim posegom. In Boris Jericijo je bil že zjutraj izpuščen. Leta 1946 se je poročil z Danico Germ. Rodil se jima je sin Borut, ki je danes zobozdravnik v Rimu.

Po doživetju z UDDBO in podobnih mu je žena prigovarjala, naj bi se preselili v Trst. Ponudila se mu je drugačna možnost, in to na simpoziju v Londonu leta 1974; tam je srečal švedskega inženirja, člana švedske delegacije, in naslednje dni je namesto proti Reki odpotoval s švedsko ekipo novi prihodnosti naproti. Iz Göteborga je septembra poslal ženi kartico: »Ne sejem in ne žanjem, pa vendar živim.«

Kot prvo se je vrgel na študij švedščine. S kakšnim uspehom, dokazujejo njegovi prevodi, med njimi dva tiskana.

A znanja tega jezika ni držal zase, razdajal ga je vsem, ki so potrebovali njegove pomoči pri prevajanju dokumentov, saj so takrat Slovenci kar rojili na Švedsko. Ustregel je vsem in navadno ni jemal plačila.

Prišel je dan, ko je spet sedel za inženirski pult kot inženir v göteborgski ladjedelnici Gotaverken.

Ženi Danici je uspelo dobiti izhodno vizo iz Jugoslavije in se je s sinom preselila k njemu.

Družina Jericijo je s posojilom kupila vilo v Hisnings Backi števil. 10.

V prostem času po službi je inž. Jericijo sedal k prevajanju slovenskih pisateljev. Temu se je posebej posvetil po upokojitvi. Pri tem domoljubnem delu – šlo mu je za to, kot mi je pisal, da bi poživil narodno zavest in samozavest rojakom na Švedskem – ga je sredi noči v marcu 2010 presenetila smrt. Izdihnil je ob prevajanju romana o tragičnem slovenskem poletju 1945 (spet, ne da bi avtor o tem kaj vedel).

Nič nisem slišal o tem, da bi bila slovenska javnost kaj obveščena o njegovem slovesu. Če res ni bila, pomeni, da ime tega velikega domoljuba ni uživalo naklonjenosti strukture, ki ima tudi v demokraciji obveščanje slovenske javnosti v zakupu.

Naj se torej inž. Borisa Jericija, zvestega sina slovenskega naroda in njegove besede, spomni vsaj MLADIKA.

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da je časopis Finance v oktobru spraševal izbrane sogovornike (bivšega predsednika parlamenta, sociologa, psihologinjo, bivšega šefa policije itd.), ali je Slovenija mafijska država. Bivši šef policije je odgovoril pritrdilno, kdo drug vidi v Sloveniji mešanico Italije in Rusije, trije so se neposrednemu odgovoru izognili ...
- da medtem ko so v slovenščini nazivi za reke ženskega spola (Donava, Drava, Sava, Soča, Savinja, Krka itd.), so v latinščini moškega spola (Danuvius v zgornjem toku oziroma Hister v spodnjem, Dravus, Savus, Sontius itd.) ...
- da so zadnje raziskave pokazale, da po vojni pobitih domobrancev ni bilo 12.000, kot je veljalo doslej v javnem mnenju, ampak 14.000 (avtorji pokolov, kot jih je navedel Kocbek v svojem dnevniku: Kardelj, Kidrič, Maček, Marinko, Krajgher) ...
- da je ljubljanska založba Mladinska knjiga izdala album o slovenskem pisatelju Cirilu Kosmaču z mnogimi fotografijami, pismi in dokumenti, iz katerih izhaja, posebno iz prispevka Alenke Puhar, da je bil Kosmač kljub videzu režimskega kulturnika dejansko stalno nepriljubljen oblasti in pod posebnim nadzorom UDBE, leta 1946 pa je bil nenadoma odstavljen kot glavni urednik Slovenskega poročevalca in podvržen zaslišanju v glavnem v zvezi z njegovimi stiki z londonsko vlado in še posebej z ministrom dr. Mihom Krekom (z njim si je med vojno dopisoval) ...
- da je Društvo za humanistične vede s simpozijem počastilo spomin latinista profesorja dr. Milana Grošlja, rojenega Kamničana, ob tridesetletnici njegove smrti ...
- da je praznoval osemdesetletnico življenja vodilni slovenski klasični filolog dr. Kajetan Gantar, prevajalec mnogih del iz antičnih literatur, in da mu je ob tej priliki revija KERIA izdala posebno številko-zbornik (450 strani) z mnogimi razpravami s področja antičnih znanosti ...
- da je letos potekala stoletnica rojstva očeta komunistične revolucije na Slovenskem in vodilnega človeka v sledeči diktaturi Edvarda Kardelja (1910), a da so se spominjanju te obletnice izognili celo dediči njegovega režima ...

Mojca Gätz

Dunaj in Slovenci

Dunaj ni le ena najstarejših naselbin Srednje Evrope, središče kulture, sedež nekaterih pomembnih mednarodnih političnih organizacij, glavno mesto Avstrije in nekdanja rezidenca mogočne habsburške monarhije. Dunaj je harmonični preliv Vzhoda z Zahodom. Je slika tradicije in umetnosti, napolnjena z lepotami in brazgotinami preteklosti. Je odsev protislovij in vsestranskosti.

Ni čudno, da je ravno v tem mestu, ki je mešanica različnih kultur in narodnosti in kjer se srečujeta atlantsko in celinsko podnebje, dr. Sigmund Freud ustanovil psihoanalizo. Ta je bila na prelomu iz 19. v 20. stoletje odločilna za razvoj posebne umetniške zvrsti jugendstila na Dunaju. Na eni strani jo je oblikovala elegantna estetika, tankočutna dekoracija in funkcionalnost, po drugi strani pa erotika, drznost in provokacija.

Poleg literature Fin de Siecla (Stefan Zweig, Karl Kraus, Arthur Schnitzler, Hermann Broch, Robert Musil itd.) je revolucionarna poduhovljenost tistega časa zacvetela tudi v pisanju Ivana Cankarja. Z impresionistično kritično predstavitvijo tedanje socialne problematike je Cankar s svojo drugačnostjo dopolnil svetovno uspešno dunajsko literaturo, ki je nastajala predvsem v kavarnah Herrenhof, Griensteidl in Central. Osredotočen je bil na proletarski 16. okraj (Ottakring), v katerem je z občasnimi prekinitvami stanoval 10 let (do leta 1909) pri delavski družini Löffler na Lindauergasse 26, kjer ima zdaj spominsko ploščo. Tam je napisal večino svojih dramskih in proznih del. Skoraj vsa so bila prevedena v nemški jezik.

Josip Stritar iz Podsmrke pri Velikih Laščah je dolgo živel na Dunaju. Poleg Frana Levstika je bil najpomembnejši kritik tedanjega časa in velik poznavalec

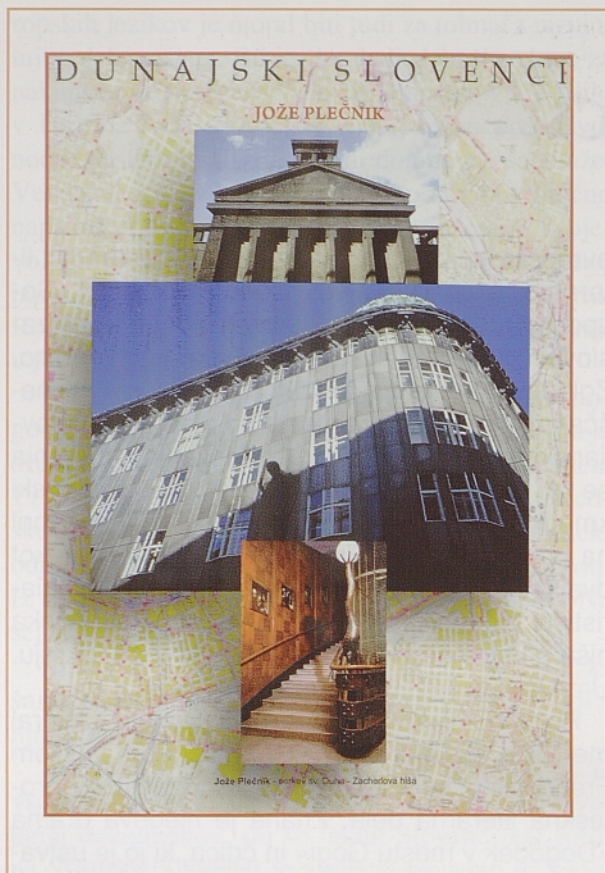
evropske književnosti. Leta 1870 je ustanovil literarno revijo Zvon. Kot pesnik in prozaist (Gospod Mirodolski, Zorin, Dunajski soneti ...) je zaslovel s kultiviranim slogom in liberalno vsebino. Zgledoval se je po aktualnem evropskem meščanskem romanu. Z njegovim estetsko-svetovljanskim sentimentalnim upodabljanjem življenja se žal ni dovolj uveljavil ob Levstikovi »slovenski kmečki literaturi«. Stritar je bil prvi, ki je opozoril na pomen pesnika Franceta Prešerna. Več kot dvajset let je poučeval jezike in lepopisje na piaristični gimnaziji v 8. okraju. Njegova družinska hiša še stoji na Herbeckstrasse 84 v 18. okraju. Umrli je leta 1923 v Rogaški Slatini.

Po prvi svetovni vojni je na Dunaju študiral medicino pisatelj Slavko Grum. Pod vplivom Freudove psihoanalize je napisal zanimiva groteskna literarna dela. Znana je njegova drama »Dogodek v mestu Gogi« in črtica, ki jo je ustvaril v še danes obstoječem vinotoču Pri deseti Mariji v 16. okraju, kamor je prihajal tudi Cankar.

Od leta 1810 do 1844 je v Dvorni knjižnici (sedaj Nacionalna knjižnica) deloval vseevropsko uveljavljeni jezikoslovec Jernej Kopitar. Med drugimi je raziskoval starocerkveno slovanščino. Podpiral je najrazličnejše kulturnopolitične podvige. Velja za pomembnega podpornika Vuka Karadića pri njegovem oblikovanju prenovljenega srbskega jezika. Bil je tudi cenzor za slovensko in balkansko publicistiko. Umrli je na Dunaju, kjer je bil prvotno pokopan na pokopališču Svetega Marxa na Leberstrasse v 3. okraju. Tu se nahaja njegov nagrobnik, ki je trenutno v zelo slabem stanju in bi se moral obnoviti.

V isti knjižnici, kjer je bil kot višji knjižničar zaposlen Jernej Kopitar, se zdaj nahajata prvi dve uradni slovenski knjigi Primoža Trubarja

»Abecednik« in »Katekizem«. Trubar je baje dve leti preživel na Dunaju. Kje točno, se ne ve.

Kar se tiče arhitekture, sta v času secesije na Dunaju zelo uspela mednarodno priznana slovenska arhitekta Jože Plečnik in Maks Fabiani.

Ne daleč od katedrale Sv. Štefana na Bauernmarktu se nahaja Plečnikova Zacherlova hiša, dokončana leta 1905. Že tu se vidi genialnost svojevrstnega umetnika iz Ljubljane, ki velja za najljubšega učenca glavnega avstrijskega secesijskega arhitekta Otta Wagnerja. V 13. okraju (Hietzing) je Plečnik naredil načrte za hišo Langer in fasado hiše Weidmann. Ob reki Wien v 5. okraju stoji njegova šestnadstropna visoka najemniška hiša. S kiparjem Josefom Engelhartom je leta 1909 ustvaril dinamično razgiban vodnjak Karla Boromejskega pri trgu Rochusmarkt v 3. okraju. Leta 1911 pa je, tik predno se je za 10 let preselil v Prago, uspel dokončati zanimivo cerkev Svetega Duha (Heiliggeist-Kirche), prvo iz železobetona v tedanji Avstriji. To svojevrstno zanimivo cerkev najdemo na griču Schmelz v 16. okraju na Herbststrasse 82. Z enostavno rjavo fasado se tiho prilagaja delavski četrti, v notranjosti pa se razkriva v svetli eleganci. Posebno učinkovita je tudi njena kriptna.

Maks Fabiani iz Kobdila na Primorskem je znan predvsem po Uraniji. Belo zgradbo, ki je imenovana po grški muzi astronomije Urania in ima v kupoli observatorij, opazimo pri vsaki turistični krožni vožnji po imenitni Ringstrasse. Bila je prva ljudska univerza na Dunaju. Zdaj je multikompleksni center z lutkovnim gledališčem in kinodvorano. V obliki parnika se razkazuje na področju, kjer reka Wien, po kateri je dobil Dunaj v nemščini ime, teče v Donavski kanal.

Fabiani, ki je bil v službi prestolonaslednika Franca Ferdinanda, se je na Dunaju potrdil še s hišo Artaria na Kohlmarktu, zeleno obarvano hišo Portois & Fix na Ungargasse, z osnutkom Gutenbergovega spomenika (izumitelja tiska) na Lugecku in pri načrtovanju mestne železnice.

Samo po sebi umevno je bilo, da je že v baroku v cesarski prestolnici nastala nadvse kvalitetna glasba. Habsburžani so imeli glasbo v krvi. Cesar Leopold I. je bil izvrsten komponist. Njegova vnukinja vladarica Marija Terezija je bila izučena operna pevka. Kot magnet je privabila k sebi glasbenika Christopa Glucka, kateremu so sledili genialni komponisti dunajske klasike: Josef Haydn, W.A. Mozart in Ludwig van Beethoven.

Poleg uvedbe visoko kvalitetne glasbe se je »Mati naroda« skrbno ukvarjala s svojimi šestnajstimi otroki, se brigala za politiko porok in za reforme, vodila sedemletno vojno, dala povečati in preurediti Schönbrunn, naročila gradnjo množičnih palač, in se med drugim zavzemala za praktične, ljudske pobude celotnega cesarstva. Iz Kranjske je dala poklicati čebelarja Antona Janšo, ki se je po njeni zaslugi naučil nemščine in postal prvi učitelj čebelarstva na Avstrijskem. Napisal je celo učbenik o čebelarstvu. V 2. okraju v Augartnu ima spominsko ploščo z reliefom.

V obdobju romantike, ko je tudi naš France Prešeren študiral na Dunaju, je Franz Schubert na globok in iskren način upodobil v svojih tonih resnično dušo tega nadvse edinstvenega, melanholičnega mesta. V njegovi melodiji se začuti posebna lepota neuresničljivih sanj, značilnih za dunajsko mentaliteto. To so kasneje obogatili tudi valčki Straufove družine in skladbe za Schubertom najpomembnejšega komponista subtilnih spevov Huga Wolfa iz Slovenj Gradca. Hugo Wolf je leta 1903 s 43 leti tragično preminil v psihiatrični bolnici v 9. okraju.

Po Johannesu Brahmsu, Antonu Brucknerju, Gustavu Mahlerju, Arnoldu Schönbergu in nekaterih drugih visoko kvalitetnih glasbenikih se

moramo ustaviti pri tenoristu iz Kroepe Antonu Dermoti. Več desetletij je bil zaposlen v državni operni hiši na Dunaju v Mozartovem ansamblu. Med Dunajčani je postal posebno priljubljen 5. novembra 1955. leta ob svečani ponovni otvoritvi obnovljene državne operne hiše po razdejanju ob koncu druge svetovne vojne, ko je zablestel v vlogi Florestana v Beethovnovi operi Fidelio. Pokopan je v 13. okraju. Po njem se v tem okraju imenuje ulica.

Eden zadnjih, ki pa je potrdil izrek »Na Dunaju mora umetnik umreti, da končno resnično zaživi, a potem živi dolgo«, je bil Falco. Falco (Hans Hölzel) iz 10. okraja (Favoriten) je kot prvi pop pevec nemško govorečega področja z "Rock me Amadeus" osvojil top lestvico Amerike. Umrl je v 41. letu starosti leta 1998.

Smrt je med Dunajčani igrala od nekdaj bistveno vlogo. Opevajo jo v otožnih dunajskih pesmih, katerim lahko ob večerih ob spremljavi harmonike in violine prisluhnemo pri kozarcu domačega vina v številnih vinotocih (Heurigen).

Dunaj je ostal glasbena metropola. Po celem svetu je znan tradicionalni dunajski novoletni koncert z dunajskimi filharmoniki in briljantno akustiko v zlati dvorani stavbe Musikvereinsgebäude. In kdo še ni slišal za Dunajske pojoče dečke?

Njihovi začetki segajo daleč nazaj, v obdobje renesanse k cesarju Maksimilijanu I., velikemu ljubitelju glasbe. Ta je z Jurijem Slatkonjo iz Kranjske, ki ni bil le kapelnik dvorne kapele, temveč na Dunaju prvi škof katedrale Sv. Štefana (njegov čudovit nagrobnik iz rdečega marmorja se nahaja v katedrali Sv. Štefana v bližini glavnega oltarja) ustanovil zbor dečkov, ki so peli po vzoru tedanje Nizozemske. Iz njih so kasneje nastali Dunajski pojoči dečki.

Na Dunaju je še veliko drugih spominskih obeležij pomembnih osebnosti iz območja današnje Slovenije. Na primer: v arkadah glavnega poslopja dunajske univerze na Ringu se nahajata lepa kipa Kopitarjevega naslednika, jezikoslovca in ustanovitelja slovanske stolice na dunajski univerzi Franca Miklošiča, in ne daleč stran fizika Jožefa Štefana iz Koroške, ki je uspel predvsem z zakonom o sevanju.

France Prešeren, ki je študiral na Dunaju, ima spominsko ploščo na bivšem Klinkowströmovem zavodu na Schlesingerplatzu 1 v 8. okraju - v znak tam sklenjenega prijateljstva z njegovim gojencem Anastasiusom Grünom. Na katedrali Sv. Štefana se nahaja plošča v spomin humanistu, zdravniku, astronomu in matematiku iz 16. stoletja Andreju Perlahu. V bližini velikanskega kolesa v Pratu pa stoji na 11 metrov visokem marmornem stebru, obkroženem z ladjami, bronasta skulptura admirala Wilhelma von Tegetthoffa, rojenega 1827 v Mariboru. Spomenik je bil zgrajen po načrtih arhitekta Carla Hasenauerja in kiparja Carla Kundmanna - v čast poveljniku Tegetthoffu za zmago v pomorski bitki proti Italijanom 1866 pri otoku Visu (Lissa). Tegetthoff ni bil samo priznan admiral, imel je tudi svojo ladjo fregato Novaro, s katero je leta 1867 pripeljal iz Mehike čez ocean truplo tam ubitega cesarja Mehike Maksimilijana, mlajšega brata cesarja Franca Jožefa.

In če se boste zapeljali čez Donavo, ki se umetno regulirana mirno vali na severu mesta, vam bo ob jasnem vremenu odprti pogled zajel obširno hribovje Dunajskega gozda (zadnjega izteka Alp), katerega vznožje krasijo očarljivi vinogradi. Katera metropola na svetu ima še toliko zelene površine in tako čisti sveži zrak in tako okusno gorsko pitno vodo? Dunaj je uvrščen na sam vrh življenjske kvalitete.

Pri Donavi vas bo zagotovo presentila 202 metra visoka moderna stavba Millenium Tower vseevropsko uveljavljenega arhitekta slovenskega porekla Borisa Podrečca.

Morda boste kdaj na sprehodih po starih ulicah začutili vonj kranjske klobase (Krainger Wurst) in si s ponosom priznali, kaj smo podarili dunajski kuhinji. Lahko, da se boste kdaj napotili na kakšno zanimivo kulturno srečanje Slovencev k mag. Antonu Levsteku v Korotan v 8. okraju ali k dr. Vincencu Rajšpu v Slovenski znanstveni inštitut na Seilerstätte v bližini Knafljeve ustanove v 1. okraju. Tu se boste seznanili s pristrčno simbiozo slovensko – dunajske miselnosti.

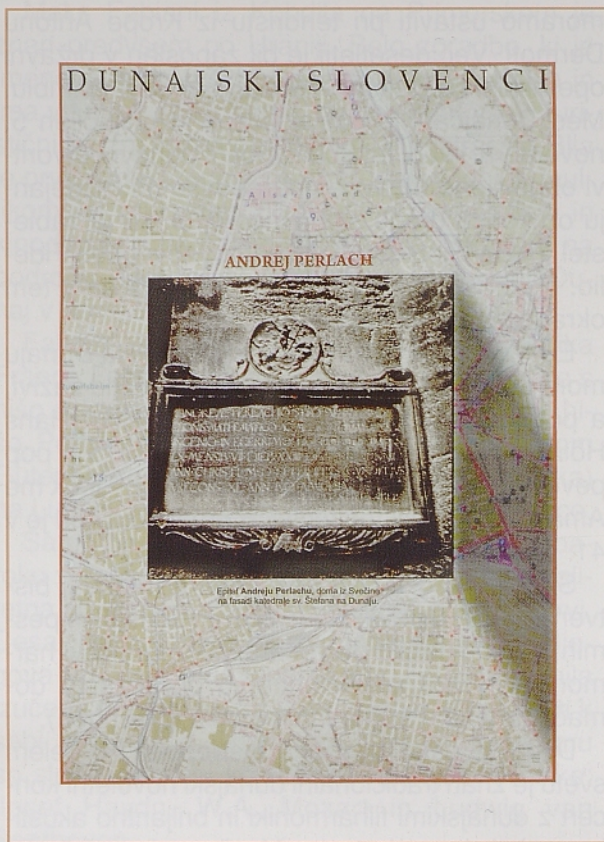
Od znamenitih rojakov na Dunaju moramo še vsekakor omeniti matematika Jurija Vego, sestavljalca logaritmov, odlikovanega z viteškim redom Marije Terezije, ki je leta 1802 postal žrtev roparskega napada. Na Dunaju obstaja Vegova ulica.

Nikakor se ne sme prezreti Tomaža Prelokarja – humanista in vzgojitelja cesarjeviča Maksimilijana I. (cesar 1493–1519), duhovnika Luke Knaflija, ki je leta 1671 v svoji oporoki določil pretežni del svojega premoženja za študentsko ustanovo kranjskih študentov ter kartografa in duhovnika Blaža Kocena (Blasiusa Kozenna) iz Hotuna pri Ponikvi. Kocen je leta 1861 izdal prvi šolski atlas v tedanji Avstriji. V letu 2011 pripravljata dunajska geografska založba Hölzel svečano praznovanje 150. obletnice tega dogodka.

Poleg vseh naštetih zaslužijo pozornost tudi ustanovitelj Korotana pater Ivan Tomažič, filolog in publicist dr. Pavel Zdovc, zgodovinar dr. Feliks Bister, bivši poslanec dunajskega parlamenta in dosedanja predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev Karel Smolle, tamboraški ansambel, profesor in dirigent Uroš Lajovic, skladateljica Blaženka Arnič in pisatelj Lev Detela.

Lev Detela, kateremu bi lahko zaradi njegovega visoko intelektualnega, eksperimentalnega in elegantno razvitega poetičnega stila, pridali vzdevek »slovenski Kafka«, od leta 1974 stalno domuje na Dunaju in uspešno ustvarja v slovenskem in nemškem jeziku. Pred kratkim je izšla njegova 44. knjiga. Na avstrijsko-nemškem področju je dobil visoka državna priznanja.

Še veliko bi se dalo povedati o slovenskem Dunaju, denimo o lepih lipicancih, ki plešejo v Hofburgu, o kranjskem srednjeveškem oltarju v Belvederju itd. Dunaj je namreč naša zgodovina, odskočna deska za razvoj naše kulture. Pod Habsburžani je bilo to mesto več kot 600 let naše glavno mesto in idealno gojišče za zorenje naše znanosti in umetnosti, kot tudi znanosti in umetnosti vseh koncev monarhije. Z Dunaja je izžarevala kultura na vse strani in hranila duh najrazličnej-

ših dežel. Nekaj stoletij je Dunaj celo blestel kot politično središče Svetega Rimskega cesarstva in še pred 100 leti kot center evropske kulture.

Postojmo še enkrat pri modrem orlu grba dežele Kranjske v podhodu Švicarskih vrat Hofburga in se v mislih vrnimo k našim koreninam. Vrnimo se k njim – že zaradi spoštovanja do te čudovite prestolnice, ki kljub svoji težki usodi ni nikoli izgubila časti in ponosa. Od srednjega veka pa do zdaj potrpežljivo diha z nami – od Slatkonje do pisatelja Leva Detele nas zvesto spremlja, osvobaja in povzdiguje v tem, kar smo.

Dunaj je bil priča vsemu – vzpona k najsvetlejšemu lesku človekovega zanosa do njegovega krutega padca in ponovne okrepitve. To mesto je kljub trpljenju in ponižanju vedno našlo v sebi moč za dostojanstven povzdig navzgor.

Danes utripa v svoji občudovanja vredni živi preteklosti, ki se zrcali v njegovih dragocenih umetninah, tradiciji in enkratnih skrivnostih ter v svojevrstni čustveni energiji multikulturnega vzdušja. Ljubeče nas vabi v svoj domači objem.

Mojca Gätz,
vodnica na Dunaju za slovenski, nemški,
angleški, hrvaški in srbski jezik

Sveta noč za steno v ječi

Božično sporočilo msgr. Jožka Kragelja (1919-2010)

V svojem 92. letu je 27. novembra v Vipavi umrl msgr. JOŽKO KRAGELJ, eden najuglednejših in priljubljenih primorskih duhovnikov, po rodu z Modreje na Tolminskem. Ganjena množica mu je na pokopališču v Marijinem Celju nad Ligom še zadnjič izkazala spoštovanje in zahvalo za vse, kar je naredil kot vesten božji služabnik ter slovenski domovini in kulturi predani izobraženec. Za njim ostajajo številne spominske, verske, kulturno zgodovinske in literarne knjige; ostajajo spomini na modrega, premočrnega in tudi veselega človeka, spomini na poštenjaka, ki se je vedno postavil za svoje ljudi in ki je pogumno ključoval najprej fašističnemu in potem komunističnemu nasilju. Ostaja pa tudi magnetofonski zapis daljšega božičnega pogovora, ki ga je leta 1988 z njim imel tržaški radijski časnikar Saša Martelanc. Iz tega zapisa povzemamo najznačilnejše odlomke.

► Neštetokrat smo že slišali in mogoče tudi sami doživeli, da se na Božič tudi odrasel človek pogosto za hip porine v otroštvo, če naj s tem pojmom razumemo predvsem čistost srca in pa željo po dobroti. Kako si razlagate ta pojav, če bi tudi odmislili nadzemske dimenzije Božiča, ki je v bistvu čudež?

► Kar je človek lepega doživel v otroških letih, prej ali slej priplava na površje, čeprav je skušal iz tega ali onega vzroka to potlačiti v sebi. In božično vzdušje nam priključuje in živo predoči vse, kar je bilo skrito v podzavesti. V hipu postane zopet otrok in se razneži do solz. Pod trdo skorjo, ki je morda dolga leta zakrivala njegova nekdanja doživetja, se v duši nekaj premakne in mu pričara trenutek pristne sreče. Velikokrat ima tak trenutek skrivnostno moč, ki ga tako prevzame, da začne iskati srečo svojih nekdanjih dni.

► Kako bi voščili, kako voščite srečen Božič človeku, ki se ga ta praznik ne dotakne?

► Človeku, ki ni nikdar doživel Božiča, ki ni morda nikdar slišal o Kristusu, bi svetoval, naj stopi opolnoči v cerkev, da bo vsaj enkrat slišal božične pesmi, zlasti Sveto noč, in opazoval srečo na obrazih ljudi.

► Kateri Božič v svojem življenju bi najraje spet doživeli, ko bi seveda obstajala tista pravljicična vila, ki izpolnjuje baje vsako željo?

Jožko Kragelj.

► Sam bi bil rad še enkrat otrok. Sedel bi na peči in opazoval plapolanje lučke pri jaslicah. V tišini in poltemi bi zaprl oči in zdelo bi se mi, da se po mahu premikajo pastirčki in ovčke, in bi slišal, kako angelčki na drevescu prepevajo Glorijo.

Različni Božiči so mi ostali nepozabni. Najbolj se mi je vtisnil v spomin Božič leta 1944. Bilo je na Livku. Polna cerkev ljudi, vse je bilo mirno, mirno je potekala slovesnost. Ko pa so ljudje odhajali iz cerkve, je nenadoma v bližini zaregljala nemška strojnica. Ljudje so se razbežali, v cerkvi sva ostala sama z mežnarjem. Nenadoma so se odprla vrata in po cerkvi je s trdim korakom stopal vojak v nemški uniformi. Sredi cerkve pa se je ustavil: pokleknil je, sklenil roke k molitvi kot otrok in se zamaknil v jaslice. Z mežnarjem sva se spogledala in obema so prišle solze v oči. Bil je Čeh, ki so ga nasilno vtaknili v vojaško suknjo. Spomnil se je, da je Božič, in prišel je molit za svojo družino. To je bil pretresljiv prizor in mi je vsak Božič pred očmi.

► Božič je po človeških merilih sinonim za mir in srečo. Toda ljudje in življenje se včasih na to ne ozirajo. Kot vsak drug človeški dan, tako je tudi Božič lahko žalosten, celo okruten. To ste okusili tudi sami in z Vašim dovoljenjem, gospod Kragelj, odpiram to temno poglavje. Bili ste eden tistih ne maloštevilnih duhovnikov, ki je po krivici okusil ječo: ne v vojnem

čas, marveč v miru, ne pod tujčevo zasedbo, temveč na domačih tleh. Zato bo sledilo grenko in težko vprašanje: kakšen je v takih okoliščinah Božič v ječi?

► Moj prvi Božič v ječi je bil leta 1949. Lahko rečem, da je bil najbolj podoben betlehemskemu, prvemu Božiču. Prišel sem iz podzemeljskega bunkerja v samico, kjer sem po enajstih mesecih našel slamnjačo. Prej je nisem videl. Božal sem jo. Vlegel sem se na slamo, zraven sebe pa sem zaslišal trkanje na steno. V sosednji celici sta bili dve dekleti, dve ženi. Ena teh je bila tudi obsojena na smrt, kot jaz. Dobivali sta pakete od doma, v UNRRA škatlah, ki so bile povoščene, in sta si domislili, da za božični večer pripravita dve svečki:

eno zame in eno za njiju. Jetnica je trkala in povedala: »Svečki sta pripravljena. Blagoslovi ju.« In jaz sem s tresečo roko skozi steno blagoslovil ti dve svečki. Sporočilo je sledilo: »Deni uho na steno.« In skozi steno sem zaslišal pesem Sveta noč, blažena noč. Ta Božič je bil zares doživetje. Sam na slami, ob misli tudi na malega Jezusa, ki je takrat v betlehemski votlini ležal na slami. Pozneje smo, včasih na skrito in včasih odkrito, praznovali Božič. Ko nam je bila dana možnost, da smo tudi maševali, smo takrat, ko smo bili zbrani duhovniki skupaj, z molitvijo proslavili Božič, pa tudi s tihim petjem, ker glasno petje je bilo v celicah prepovedano.

► **Gospod župnik, o tem, kar ste zdajle samo nakazali, bomo kmalu – tako je bilo sporočeno – brali najprej v nekem slovenskem tedniku, kasneje pa celo v knjigi.* Zato bi se nekoliko odmaknili od celotne te pretresljive zgodbe; naj ostane samo božični utrinek in pa vprašanje: se strinjate s tisto staro ugotovitvijo: odpuščam že, pozabljam pa ne?**

► Pozabiti ni mogoče, hvaležen pa sem Bogu za to preizkušnjo. Spoznal sem, kaj je lakota, kaj samota, kaj pomeni biti brez knjige in kaj pomeni ena sama

Na pragu višarske cerkve 5. oktobra 1997: G. Jožko Kragelj prijazno pozdravlja prijatelje. Ob njem Simon Prešeren, Valerio Dalfè in Saša Martelanc.

beseda. Takrat, lahko rečem, se je skoraj prikradel Cankar v mojo celico. Knjižničar je vedel za mojo samoto. Ko je delil knjige, mi je – čeprav ni bilo dovoljeno – porinil tudi knjigo »Cankar, glasnik naših dni.« In tam sem tako doživeto prebral črtico, ki jo je napisal, ko je bil sam izpuščen iz zopora na ljubljanskem gradu. Črtica »Očiščenje in pomlajenje«. Večkrat sem jo prebral. In tam se mi je zdelo, da meni govori. Takole pravi: Kadar preboli človek kako bolezen, kadar se vzdrami iz silne preizkušnje, iz temne blodnje, takrat ni več tisti, ki je bil poprej. Oni prejšnji, ki je živel pred boleznijo, mu je čisto drug človek, mu je skoraj tujec – prerojenemu iz trpljenja, iz groznice in blodenj vzdramljenemu se zdi, da je njegovo prejšnje bitje in nehanje nekje v daljni daljavi za njim, da je vmes celo dolgo, veliko in strašno življenje. Čuti pa obenem, da ni bila brezkoristna ta preizkušnja z vsemi njenimi brezmejnimi grozotami, da je bila potrebna, da so njegove razbolele oči ugledale veselo zarjo jutra in pomladi, da so oči njegove duše ugledale veselo zarjo novega, poglobljenega spoznanja. Čeprav je bila pred menoj še vedno gora smrti, sem v sebi čutil dovolj energije in mladostnega zanosa, da jo preplezam in stopim na cesto, ki vodi v življenje. V hipu so se mi zazdeli vsi ti dnevi umik od sveta v puščavo preizkušenj, lakote in trpljenja, da se pripravim na življenje, delo in napore, ki jih bodo prinesla zreleta leta. Počakati moram, da dozorim, da se dopolni čas in se tudi meni duri odpro. Cankar, ki se je skoraj pritihtopil v mojo celico, je postal nekako dopolnilo vsega tega, kar sem sam doživljal.

► **Gospod Kragelj, ste kdaj slutili, da se bo odri-njeni slovenski Božič spet pojavil, da ne bo nekje skrit, nekje samo v srcih, marveč tudi bolj v javnosti. In ste se kdaj vprašali, če ne bi že prišel čas, da bi bilo povrnjeno vsaj moralno zadoščenje vsem neštetim vašim sobratom, ki so dali skozi toliko trpljenja po nedolžnem?**

► Kdor pozna zgodovino, dobro ve, da ni mogoče brisati, kar je zgodovinskega. Res so kmalu po vojni

(dalje na naslednji strani) ►►

* Leta 1990 je izšla knjiga *Moje celice*. Besedilo je pred tem v nadaljevanjih objavljalo tednik *Družina*.

Evelina Umek

Neznana Danica

Pri založbi Mladika je pred kratkim izšla ne tako drobna knjižica: **Danica Tomažič – Pisma bratu v zapor in drugi spisi**. V njej je objavljeno nekaj pisem Danice Tomažič bratu Pinu Tomažiču, materi sestrične Majde, ki je bila takrat še otrok, in Marici Pahor, sestri pisatelja Borisa Pahorja. V spremni besedi pisatelj piše, da je hotel z objavo njenih pisem pokazati, da Danica ni bila takšna, kot jo je opisal italijanski pisatelj Fulvio Tomizza v svoji knjigi Mladoporočenca iz ulice Rossetti in kot so jo prikazali v gledališki igri Zaljubljeni v smrt, ki so jo postavili na oder Slovenskega stalnega gledališča lani.

Kakšna je bila prava Danica, hči pomeščanjenih, uspešnih staršev, ki so si kot toliko drugih, ki so prišli v Trst golih rok, prislužili če ne bogastva, vsaj blagostanje? V tistem tragičnem času, ki je že vrsto let zaznamoval naše mesto z nasiljem in s preganjanji, je Danica postala le-

po, duhovito in nekoliko razvajeno dekle. Živela je v družini liberalnih nazorov, ob bratu komunistu, ki je videl pot iz zatiranja v upor in revoluciji. Ne samo zaradi njega se je zavedala dogajanja v mestu, se družila s skupino mladih, hodila z njimi na izlete, na katerih so kovali svoj odpor proti zatiralcu. Zvesta opora svojemu bratu je morala v družini ohranjati ravnovesje med njegovimi ideali in starši, ki so se bali za svojega prvorojenca.

Leta 1939 je spoznala goriškega rojaka, književnika in pomembnega predstavnika krščanskih socialcev Stanka Vuka. Zaljubila sta se in se naslednje leto poročila.

Pisatelj Fulvio Tomizza je v romanu Mladoporočenca iz ulice Rossetti tako opisal Danico ob srečanju s Stankom Vukom:

»... Dani naj bi decembra dopolnila enaindvajset let, tako so starši imeli dovolj razloga, da bi dekletu pogledali skozi prste, če bi si vzela za ▶▶

◀◀ (dalje s prejšnje strani)

tudi v knjigah, ki so bile prevedene iz ruščine, napisali: Kristus ni živel. In so morali učenci to tudi pred profesorji odgovarjati. Pri nas pa so kmalu pričeli prirejati romanje v kraje, kjer je Kristus živel, v Sveto deželo. In ko pelješ ljudi v kraje, kjer je Kristus živel, ne moreš več brisati Njega, ki je postal središče zgodovine. In če je bil izbrisan Božič, je bil namen tudi, da bo brisan Kristus. Tega pa ni mogoče izbrisati. Zato sem bil že takrat prepričan, da lahko trajajo leta, desetletja preizkušnje, ampak bo to prešlo, bo minilo. Tako lahko rečem, da smo doživeli, da je bil med nami mož, ki je sam med vojno bil v partizanih in je spoznal, da je slovenski narod zrasel iz krščanstva: Bojan Štih, ki je prvi zakričal: zakaj smo zbrisali Božič, zakaj smo zbrisali Miklavža, zakaj smo brisali svetniška imena iz raznih naših vasi in krajev?! In tako počasi vidimo, da se Miklavž vrača, in počasi smo prepričani, da bo tudi Božič med našimi ljudmi doživel to, kar Božič mora biti.

Glede drugega vprašanja: res smo mnogi duhovniki v tako imenovani dobi stalinizma prestajali preizkušnje, in sem prepričan, da bo vsa stvar počasi

dozorela, da bo prišlo vse na dan in da bo tudi povedana resnica o vsem.

► **Primerno je, da se spet vrnemo v božično svetlobo po tem razmišljanju, ki seveda ni bilo brez zveze. Vrnimo se v manjšo vaško skupnost, kjer delate, gospod župnik, in vprašal bi vas, kako kot župnik doživljate sodelovanje in bližino ljudi, bodisi v cerkvi bodisi kot eden izmed njih.**

► Ne smemo pozabiti, da so v vseh teh letih, ko mnogi niso nič dobrega slišali o Cerkvi, o Bogu, o Kristusu, mnogi otopeli in verjeli v raj na zemlji. Zato vidimo, da so ljudje danes preveč zagnani v delo, ne najdejo časa za duhovne vrednote, za skupne pogovore; zagledani vase postajajo sebični. Želim, da bi božično vzdušje prineslo v naše domove več družinskega duha in medsebojne ljubezni, da bi Kristus utrdil vero teh naših ljudi, da bi odprli vrata Kristusu, da bi spoznali, da je vse naše slovenstvo zraslo iz krščanstva in da bi to dediščino ohranjali in predali tudi svojim otrokom in svojim vnukom.

«predujem nekaj svobode, ki jo je itak že čakala ob polnoletnosti ali ob zaroki. Sicer pa gospodična ni bila za nobeno praktično delo, malo zaradi politične situacije, malo pa tudi zaradi svoje nestanovitnosti, kateri je oče, zmeraj pripravljen, da hčeri odpre mošnjo, dajal še posebej potuho. Komaj je še ujela pravi čas, da je še obiskovala slovensko osnovno šolo, zatem so jo poslali v internat k noterdamkam iz Siona, a si je kmalu vtepla v glavo, da bo vse pustila in se posvetila klavirju, kar pa tudi ni trajalo dolgo. Igrala je zelo dobro, za gospoda Pepija, ki ga je bolj očarala s svojim virtuoznim igranjem na harmoniko, še kar dobro. Lotila se je krojenja in šivanja, vezenja in kvačkanja. Poznala je vse romane, ki sodijo v dobro knjižnico in si domišljala, da živi delček usode posameznih junakinj. Pri sestrah-nunah se je naučila nekaj receptov za izbrane slaščice, a na materino žalost in jezo ni znala pripraviti tudi tako običajne reči, kot je mesna omaka ali juha. Skoraj bi jo lahko primerjal njeni pisavi: izpisana in elegantna, a pripravljena in ponižana zaradi slabega poznavanja slovenščine in italijanščine.»

Zakaj tako odklonilen opis mladega dekleta? Kot da se ni poglobil v razmere tistega časa. Danica ni bila nič drugačna od drugih mladih gospodičen, ki jim po mnenju tedanje družbe ni bila potrebna dolgoletna izobrazba, postale naj bi dobre žene, matere in gospodinje. Če bi se dobro poročile, jim še delati ne bi bilo treba. Danica je dokončala slovensko osnovno, tako imenovano meščansko šolo. Da je zapustila internat, je razumljivo, v njem so vzgajali v italijanskem in verskem duhu, kar Danici zaradi vseh že omenjenih okoliščin ni ustrezalo.

Objavljena pisma v knjigi, tista, ki jih je morala pisati bratu v italijanščini, in tista, ki jih je napisala v slovenščini, dokazujejo, da je obvladovala oba jezika. Dokazujejo tudi, da je segala po različnih knjigah, ki niso sodile na seznam »rožnatih«, plehkkih romanov.

O teh pismih je pisatelj Boris Pahor zapisal v knjigi Trg Oberdan:

»Pinovi usodi sem bil potem na poseben način blizu zaradi prijateljske vezi z njegovo sestro Dani, ki je ob poroki s krščanskim socialnim voditeljem Stankom Vukom doživela razhod z bratom, svojim političnim vzgojiteljem. Prvi dobi odločnega odpora do bratovega odklonilnega zadržanja je sledilo bolj umirjeno razmerje, o katerem pričajo pisma v zapor. Nekatera, ki jih hranim, so živi opisi družinskih dogajanj in babičinega kraškega kmetovanja, ki je bilo tako nji kot bratu zelo pri srcu. S tem je spreminjala ozračje zapora. Tri leta po bratovi smrti je potem bila še vedno oblečena v črno, v ozračju osvobodilnega boja, ki nas je vse zajelo, pa ji ni bilo več za noben nazor, ne bratov, ne možev, ampak samo za prednost prvinske ženskosti.«

Je bila ta prvinska ženskost, ki ji je pomagala preživeti tiste težke čase in hude udarce, ki so zadeli njo samo in njeno družino?

Junija 1940, malo pred njeno poroko s Stankom Vukom so brata Pina aretirali in z njim še šestdeset drugih. Ker sta Danica in Stanko pričakovala, da bodo tudi njiju spravili v zapor, sta odpotovala na poročno potovanje. Medtem so kvesturini obiskovali Tomažičeve in spraševali, kje sta. Kljub temu sta še nekaj mesecev osta-

la na prostosti. Oktobra 1940 so aretirali najprej Stanka, njo pa poiskali v Trnovem pri Ilirski Bistrici, ko je bila na obisku pri prijateljici. Odpeljali so jo najprej v zapore na Reko, kasneje v Trst, k jezuitom. Izpustili so jo in jo policijsko nadzorovali.

Na 2. tržaškem procesu decembra 1941 so brata obsodili na smrt, moža na petnajst let ječe. Pina so ustrelili 15. decembra na openskem strelišču, moža so istega dne odpeljali v kaznilnico v Fossano. Dani je ostala na prostosti do velike noči 1941, ko so Italijani napadli Jugoslavijo. Najprej so jo odpeljali v konfinacijo v Abruce, kasneje v internacijo v Pollenzo v

Danica Tomažič.

Markah. Poleti je prišla domov in spet bila deležna policijskega nadzorstva.

Kljub hudim preizkušnjam izražajo Daničina pisma neverjetno vedrino, kot da bi skušala sebi in drugim olajšati gorje. V pismu bratu februarja 1941 je zapisala:

»Po štirih mesecih manj en dan sem se vrnila domov z dvema letoma političnega opomina. Zoprno izkustvo mi gotovo ni škodilo, sodim pa, da ni bilo potrebno, ali bolje, nujno.

Vsekakor tudi to je minilo in tudi za vaju bo šlo mimo.«

O svojih sojetnicah:

»Šest nas je bilo. Dve babici, ena tatica, dve tihotapki, dve goljufinji, mlada, ki je možu oslepila oko, ko mu je zalučala kozarec, ter, za dopolnitev oseb, ki ščejo avtorja, slaboumno dekle. Bala se je, kot je trdila, da jo bodo kaznovali s tremi meseci streljanja, ker je žalila karabinjerje. Šala neke domišljije. Ker sem se znala dobro vživeti v okolje, se nisem slabo počutila. Poslušala sem z zanimanjem, potrpežljivo, brezbržno in nazadnje vdano in s potezami mučenice razloge vsake izmed žen, ki so nezmotljivo vsak dan razlagale svoje zadeve. Mislim, da imate tudi vi priložnost, da dobro analizirate človeško bitje, kakor se prikaže v luči dobrega in zlega. Zato ni treba, da ti navajam vse, kar sem videla in slišala v štirih mesecih.«

Nobenega tarnanja, nobenega objokovanja, le nekaj blage ironije. In marca isega leta v pismu bratu:

»Z mojim optimizmom je zdaj tako: človek čuti bolečino, mogoče je celo obupan, ampak zato, da odpravi obup, nastopi kaj hujšega in tako odkriješ, da prejšnji ni bil tako težek, kot si si mislil. Če razmišljamo tako, lahko odkrijemo, da se ne splača žalostiti se ob nobeni stvari, ampak sprejeti vse, kot pač pride. Navsezadnje sem mlada in srečna in upam, da bo z menoj tako še mnogo let.«

Je bila res srečna, ali je hotela prepričati druge? Mamo, očeta, brata, moža? Stara je bila dvaindvajset let, po mnenju nekaterih razvajeno meščansko dekle. Njene besede niso besede razvajenke, prej zgodaj dozorele ženske, ki skuša z vedrino, včasih s pretirano veselostjo pomagati sebi in drugim, da ne bi tonili v žalosti. In potem je prišla smrt, obup staršev, ki jim je morala Danica vlivati poguma, ju ohranjati pri življenju. Kot mlada žena se je komaj zavedla življenja v dvoje, ko so ji moža vzeli. Poleti

1942 je šla za njim v Fossano v Piemont in tam preživela nekaj mesecev. Ga obiskovala, mu prinašala izbrane jedi, svoj smeh.

Od tam je oktobra pisala Marici Pahor:

»Veseli me, da si prišla do tega, da samo nespametne deklince vedno tarnajo in še po nepotrebnem. Vedno se moraš spominjati, da smo Slovenke in moramo biti močne, tudi če nas skušajo podreti do konca, ravno zato da dokažemo, kaj se pravi biti trdni kot skala in občutljivi za vse lepote, najsibodi življenjske, umetniške in človeške. Če se človek poglubi v vsako misel, ki se mu rodi v objemu materinega jezika in rodne zemlje, razume, kako lepo je vse to, in da se splača živeti najgrenkejšo življenje, zato ker v temi se najbolj blešči luč. Na svoje vsakdanje težkoče pa ne smemo misliti preveč, posebno danes, ko je vse okoli nas tako bridko.«

Bridek je bil konec obeh zakoncev, Danice in Stanka. Potem ko se je Stanko vrnil iz Fossana 12. februarja 1944, sta sklenila, da se pridružita Osvobodilni fronti, 10. marca ju je skupaj z njunim zancem pokosil s strelnim orožjem neznan zločinec, morda jih je bilo tudi več. Trojni umor še danes ni razrešen.

Tisti, ki so pisali o tej tragediji, in tisti, ki o njej žaljivo pišejo na svetovnem spletu, niso ne videli ne začutili Danice kot izjemno tople, človeške in radodarne lepe mladenke, ki je s svojo pojavo in prisrčnostjo očarala ljudi, s katerimi je prišla v stik. Take se je spominja njena sestrična Majda v knjižici Po domovih kraških vasi so zagorele svečke, ki jo je prav tako izdala Mladika.

Pisma osvetljujejo drugačno Danico, v njih nam spregovori ona sama brez popačenih interpretacij. Žal so to samo drobci, ki osvetljujejo njen značaj, njeno sprejemanje življenja, bolečine, smrti. Toda včasih so tudi drobci dovolj, da nam odstrejo nov pogled na žensko, ki je bila po mnenju večine samo sopotnica, stranska oseba. Kot da je bila njena smrt le naključje. Bila je mlado dekle, s svojimi ideali, čustvi, ki je živela v vrtincu najbolj krutega obdobja za nas vse. Zaradi njene lepote in veselja do življenja pa so mnogi videli v njej površno, razvajeno žensko, ne da bi se zavedali lastne površnosti.

Dve pomembni obeležji

Na pročelju stavbe v Ul. Cologna v Trstu, kjer je od decembra 1944 do konca vojne deloval zloglasni Posebni inšpektorat javne varnosti (»Collottijeva tolpa«, ki je imela prej svoj sedež v Ul. Bellosguardo – »Villa Triste«), so borčevske organizacije s pomočjo Tržaške pokrajine 17. oktobra odkrile štirijezično spominsko ploščo, ki opozarja na trpljenje upornikov proti fašizmu in nacizmu. Ob številnih govorih sta jo odkrili tamkajšnji trpinki Milka Čok Kjuder in Meri Merlak.

V Rižarni v Trstu pa sta predsednik Državnega zbora Republike Slovenije Pavel Gantar in minister za delo Ivan Svetlik 30. oktobra odkrila ploščo v slovenščini, italijanščini in angleščini v spomin na slovenske žrtve tega koncentracijskega in uničevalnega taborišča.

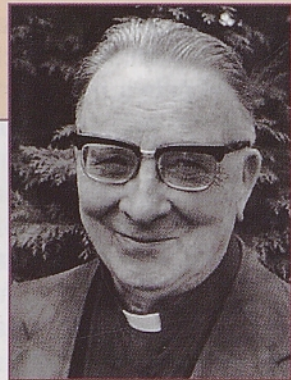
TVORCI SLOVENSKE POMORSKE IDENTITETE

To je naslov novega zvezka knjižne zbirke Življenja in dela, ki nastaja na Inštitutu za kulturno zgodovino ZRC SAZU in jo izdaja založba ZRC. V njem so življenjepisi pomembnih osebnosti na slovenskem pomorskem področju. Uredili so ga Andrej Rahten, Mateja Matjašič Friš in Nadja Terčon.

HVALEŽNICA 2010

V tržaški stolnici sv. Justa je bila 14. novembra tradicionalna zahvalna maša za slovenske vernike, ki jo prireja Slovensko pastoralno središče v Trstu pod vodstvom kanonika Marija Gerdola. Hvaležnica je eno izmed rednih srečanj tržaškega škofa z občestvom slovenskih vernikov v škofiji. Somaševanje slovenskih in nekaterih italijanskih duhovnikov je vodil nadškof msgr. Giampaolo Crepaldi, ki je pridigal v italijanščini, vsem prisotnim pa je poklonil knjigo s slovenskim prevodom svojih razmišljanj Biti Kristusovo pismo v Trstu ... v pričakovanju škofijske sinode.

Misijonar Andrej Majcen

V Ljubljani se je 26. septembra začel postopek za beatifikacijo znanega salezijanskega misijonarja Andreja Majcna (1904–1999).

Majcen je najprej dosegel učiteljsko diplomu, nato je stopil med salezijance. Leta 1933 je bil posvečen v duhovnika, leta 1935 pa je dosegel, da so ga poslali kot misijonarja na Kitajsko. Leta 1951 je bil izgnan v Hong Kong. Leto dni je spovedoval in poučeval francoščino na Makau, nato pa leta 1952 odpotoval v Hanoi v Vietnamu, kjer je prevzel vodenje sirotišnice ter dočakal vdajo Francozov in delitev države na severni in južni del. Vrnil se je v Hong Kong, kjer je postal ravnatelj zavoda Tang King. Po letu 1956 je odšel v Saigon v južnem Vietnamu, kjer je bil spet ravnatelj, inšpektorjev delegat za Vietnam in prvi magister vietnamskih novincev. Nova oblast ga je leta 1976 izgnala. Skupaj z drugimi vietnamskimi begunci je pristal na Tajvanu, kjer je bil tri leta bolničar, spovednik, voditelj duhovnih vaj in ravnatelj deškega mesta. Leta 1979 se je vrnil v Slovenijo, kjer je bil spovednik in misijonski animator.

Boris Pahor v Verdijevem gledališču v Trstu

Po srečanju treh državnih poglavarjev in njihovem poklonu pred Narodnim domom 13. julija ob 90-letnici njegovega požiga je Trst 4. decembra doživel še eno pomembno simbolično dejanje na poti pomiritve in priznavanja dostojanstva ter pravic domačih Slovencev. V občinskem gledališču Verdi so z gostovanjem iz Ljubljane postavili na oder v izvorni slovenščini in z italijanskimi nadnapisi slovito in večkrat prevedeno delo tržaškega pisatelja Borisa Pahorja *Nekropola*. Za odrsko priredbo, ki je posebej poudarila trpljenje primorskih Slovencev pod fašistično Italijo, in režijo je poskrbel v Ljubljani delujoči Tržačan Boris Kobal, protagonist pa je bil igralec Pavle Ravnohrib. Med mladimi statisti so bili tudi gojenci Studia Art iz Trsta.

Predstava je sad dogovora med ljubljanskim županom Zoranom Jankovičem in tržaškim županom Robertom Dipiazza. Oba sta tudi spregovorila na odru. Pomen dogodka je poudaril še novi ravnatelj opernega gledališča Antonio Calenda, ob koncu pa je nabito polnemu gledališču v slovenščini in italijanščini spregovoril še pisatelj Boris Pahor.

Foto: Teatro Verdi – foto Parenzan.

KOMELOV GROB

Petdesetletnice smrti goriškega skladatelja Emila Komela so se spomnili tudi pri Društvu slovenskih upokojencev za Goriško. Člani so se zbrali na glavnem mestnem pokopališču in se napotili do grobnice Komelevih, kjer slovenski glasbenik počiva ob ženi in hčerki Heli in Pavlini.

Ob očetu je bila tudi Pavlina dejavna v slovenskih sredinah na Goriškem. Vodila je zборе na Poljanah in v Ronkah, v zadnjem obdobju svojega življenja pa je pomembno pripomogla k temu, da je leta 1983 prišlo do ustanovitve zbora Društva slovenskih upokojencev. Bila je tudi njegova prva dirigentka.

Na pobudo društva so družinski grob uredili in na nagrobnik dodali ime Pavline, ki je kot zadnja članica družine umrla že leta 1999, vendar je nanjo spominjal le leseni križ s kovinsko tablico.

ORATORIJ 2010: 22.500 UDELEŽENCEV

Oratorija 2010, torej nekakšnih polletnih centrov za otroke, ki so jih letos pod geslom Pazi čas! priredili v okoli 310 župnijah v Sloveniji, se je skupno udeležilo 22.500 otrok. Zanje je skrbelo 6.500 prostovoljnih animatorjev.

Birma v Buenos Airesu

Slovenske otroke v Argentini sta novembra birmala dva izmed treh tamkajšnjih škofov slovenskega rodu.

V cerkvi Marije Kraljice, ki jo upravljajo slovenski lazaristi v Slovenski vasi (Lanus), je bila 14. novembra birma za devet slovenskih otrok. Podelil jo je buenosaireski pomožni škof lazarist Vinko Bokalič.

V cerkvi Marije Pomočnice v salezijanskem Don Boscovem zavodu v Ramos Mejiji pa je 21. novembra podelil zakrament sv. birme 60 otrokom iz slovenske skupnosti nadškof v Corrientesu kapucin Andrej Stanovnik.

V omenjeni cerkvi Marije Pomočnice je eden izmed slovenskih Marijinih oltarjev v Argentini. Blagoslovljen je bil leta 1961, izdelal pa ga je Tone Oblak, ki je leta 2006 izdelal še Marijin oltar v stolnici San Justa (Buenos Aires). V božjepotni baziliki v Lujanu, kjer so v kripti oltarji vseh narodov, ki so se naselili v Argentini, pa je za slovenski oltar izrezljal leseni okvir za Marijo Pomagaj Jože Žirovnik.

Oltar Marije Pomagaj v cerkvi Marije Pomočnice je nastal na pobudo salezijanca Janka Memnika. Vse, kar je v lesu, je narisal, izrezljal in pobarval Tone Oblak, ki je sicer uspešen podjetnik, a v slovenski skupnosti slovi kot odličen scenograf. Tudi marmornate dele je izrisal Oblak, tako tudi relief družine v begunstvu, pod katerim piše v latinščini: Patriam amiserunt, fidem servaverunt (domovino so izgubili, vero pa ohranili).

Društvo slovenskih izobražencev ob koncu leta

Prvega novembra je bil praznik, zato je prvi ponedeljek v mesecu odpadel. V društvu smo se srečali šele v ponedeljek, 8. novembra. V gosteh pa smo imeli predsednika Svetovnega slovenskega kongresa dr. Borisa Pleskoviča in tri dunajske Slovence: Mojco Goetz, Leva Detela in Antona Levsteka, ki so spregovorili o slovenskem Dunaju nekoč in danes. Predstavili so tudi razstavo, ki je pred tem bila v prostorih SSK v Ljubljani. V ponedeljek, 15. novembra, so v Peterlinovi dvorani predstavili knjigo in zgoščenko s skladbami goriškega glasbenika Stanka Jericija. O njegovem delu so govorili prof. Lojzka Bratuž, prof. David Bandelj in prof. Ivan Florjanc. Jericijeve skladbe pa so izvajali Mešani pevski zbor Sv. Jernej pod vodstvom Janka Bana in solisti Alessandra Schettino, Matejka Bukavec, Nada Carli, Martina Feri, Marjan Škerlavaj in Marijan Štrajn ter pianistki Neva Klanjšček in Martina Feri. V ponedeljek, 22. novembra, sta DSI in Slovenski klub skupaj priredila humanitarno srečanje z Josephon Rakotorahalahyjem z Madagaskarja, ki je v sliki in besedi prikazal ekološke, socialne in kulturne probleme svoje dežele. Naslednji ponedeljek pa je društvo v sodelovanju z založbo Mladika predstavilo pravkar izdano publikacijo Mira Tassa »Un onomasticidio di Stato« – o spreminjanju slovanskih in predvsem slovenskih priimkov v italijanščino v dobi fašizma. Prvi ponedeljek v decembru sta DSI in Knjižnica Dušana Černeteta posvetila 210-letnici rojstva pesnika Franceta Prešerna. O obravnavi in sprejemanju Prešernovih poezij na

Pisatelj Lev Detela v DSI (levo zgoraj); predsednik Slovenskega svetovnega kongresa dr. Boris Pleskovič in Sergio Pahor ob odprtju razstave Dunajski Slovenci v Peterlinovi dvorani (zgoraj desno). Spodaj: predstavitev opusa glasbenika Stanka Jericija – prof. Lojzka Bratuž (levo), prof. Ivan Florjanc (desno).

V prvi vrsti zgoraj: Joseph Rakotorahalahy z Madagaskarja in njegovi "sodelavci". V sredini: prof. Miro Tasso (levo); prof. Tatjana Rojc, dr. Zoran Božič in Ivo Jevnikar (desno). Spodaj: kvartet Podokničarji (levo) in prof. Andreja Valič.

slovenskih šolah sta govorila prof. Tatjana Rojc in dr. Zoran Božič, avtor bogate študije Slovenska literatura v šoli in Prešeren. Na začetku večera je nastopil godalni kvartet Podokničarji. V ponedeljek, 13. decembra, so v društvu večer posvetili bližnji 20-letnici referendumu za samostojno slovensko državo. Ob tej priložnosti so odprli fotografsko razstavo, predavala pa je dr. Andreja Valič, direktorica Centra za narodno spravo. Zadnji večer pred božičnimi prazniki, v ponedeljek, 20. decembra, je bilo v društvu še zadnje srečanje v letu. Priložnostno božično misel in voščilo je udeležencem podal škofov vikar za Slovence in župnik na Repentabru gospod Tone Bedencič.

BARAGO NA OLTAR!

V mestu Saint Ignace v Michiganu (ZDA) so 26. in 27. septembra prirredili 61. Baragove dneve. V imenu Slovenske škofovske konference se jih je udeležil koprski pomožni škof Jurij Bizjak, ki je tudi vodil sobotno somaševanje v slovenščini. Prisotnih je bilo več škofov in duhovnikov ter 450 Slovencev iz ZDA in Kanade. Sledil je nastop skupine Singing Slovenians iz Dulutha v Minnesoti. V nedeljo je somaševanje v angleščini vodil krajevni škof Alexander Sample, sledilo je letno srečanje Baragove zveze.

Kot se je zvedelo, je prišlo do novosti v postopku za razglasitev misijonskega škofa Friderika Ireneja Barage (1797–1868) za blaženega. Začel se je že leta 1952. V Marquetteu so marca letos uvedli preiskavo o domnevem čudežu. Zgodil naj bi se pri bolniku, ki je bolehal za rakom na jetrih. Bolnikova družina in krajevni župnik so molili za ozdravljenje na priprošnje škofa Barage, pri čemer so na bolnikov trebuh pri molitvi položili tudi Baragovo štolo. Bolečina je po tem dogodku popustila, preiskovalna operacija pa ni več odkrila sledov raka.

Ker bo 31. decembra minilo 180 let, kar Baraga kot misijonar dospel v Severno Ameriko, so v Muzeju krščanstva na Slovenskem v Stični v sodelovanju s Slovenskim etnografskim muzejem pripravili razstavo in publikacijo Spomin Velikih jezer. Do 28. julija so na ogled osebni Baragovi predmeti: naprsni križ, verižica, štola in knjige. Predstavljeno je tudi njegovo delovanje med Indijanci.

Plošča za Novačana

Kot je bilo napovedano, so ob koncu XVIII. Novačanovih gledaliških srečanj 20. novembra prirredili kulturni spored pred rojstno hišo pisatelja in politika Antona Novačana (1887–1951) v Zadobrovi pri Celju ter mu odkrili spominsko ploščo (foto Štefan Rutar).

DVE PEVSKI REVJI

V Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici je Zveza slovenske katoliške prosvete 20. in 21. novembra prirredila 52. revijo pevskih zborov Cecilijanka. Oblikovalo jo je 18 goriških in od drugod gostujočih zborov, posvetili pa so jo goriškemu skladatelju in dirigentu Emilu Komelu 50-letnici smrti. Sobotni nagovor so zaupali Martini Hlede, nedeljskega pa predsednici ZSKP Franki Padovan. Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta pa je 45. Pesem jeseni (nekoč: Revijo ZCPZ) prirredila 4. decembra v Športnem centru Zarja v Bazovici. Nastopilo je 11 zborov, nastopajoče in občinstvo pa sta nagovorila predsednik ZCPZ Marko Tavčar in domači župnik Žarko Škerlj.

VELEPOSLANICA RS PRI SVETEM SEDEŽU

Nova veleposlanica Republike Slovenije pri Svetem sedežu je poklicna diplomatka Maja Marija Lovrenčič Svetek. Rodila se je leta 1949 v Ljubljani in leta 1973 diplomirala iz angleščine in francoščine ter stopila v diplomatsko službo.

SLOVENSKI MISIJONARJI

Katoliška Cerkev je 24. oktobra praznovala misijonsko nedeljo. Ob tej priložnosti so v Misijonskem središču Slovenije objavili podatek, da v misijonih trenutno deluje 70 slovenskih misijonarjev in misijonark, laične misijonarke oz. misijonarji pa so štirje.

Začetek predavanj na Katoliškem inštitutu

Predsednik Slovenske škofovske konference ljubljanski nadškof msgr. Anton Stres je 28. septembra blagoslovil prostore dekanata prve fakultete nastajajoče slovenske katoliške univerze v Ljubljani (glej sliko!). Gre za Fakulteto za poslovne vede, na kateri so se 4. oktobra začela predavanja. Njen dekan je dr. Lovro Šturm. Triletni študij se drži bolonjskega sistema. Posebnost programa je humanistični pristop k posredovanju strokovnega in praktičnega znanja, ki ga dopolnjuje z vzgojo za vrednote, resnico in družbeno odgovornost.

Katoliški inštitut, katerega direktor je dr. Robert Petkovšek, kot ustanovitelj fakultete načrtuje še dodatne fakultete in oblikovanje katoliške univerze.

Zlati jubilej Slovenika

Papeški slovenski zavod v Rimu je 23. novembra praznoval 50-letnico ustanovitve. V tem obdobju je gostil že več kot sto slovenskih duhovnikov iz matice, zamejstva in zdomstva, ki so prišli v Večno mesto na postdiplomski študij na različnih papeških univerzah. Slovenik pa se je uveljavil tudi kot nepogrešljiva slovenska postojanka v središču krščanstva, kulturno žarišče, oporna točka za slovenske škofove in mnoge romarje ter za skupnost rimskih Slovencev.

Dopoldansko somaševanje kakih 80 duhovnikov in škofov so vodili prefekt Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja kardinal msgr. Franc Rode, predsednik slovenske škofovske konference msgr. Anton Stres in še pet škofov. Kardinal se je Bogu, a tudi ustanoviteljem, voditeljem in dobrotnikom zahvalil za Slovenik. Osrednje misli je posvetil duhovnikovemu poslanstvu in izobraževanju. Srečanje je uvedel donedavni rektor dr. Jožko Pirc.

Popoldne je bila na vrsti slavnostna akademija s pozdravom sedanjega rektorja Slovenika mag. Franca Mihelčiča, nastopom duhovniškega okteta Oremus in govorom dr. Martije Ogrina z Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, ki je kritično ocenil stanje duha med Slovenci, še posebej med slovenskimi katoličani.

Na praznovanje, ki sta se ga udeležila tudi slovenska veleposlanica pri Sv. sedežu Maja Marija Lovrenčič Svetek in veleposlanik v Italiji Iztok Mirošič, bodo trajno opozarjali zbornik več avtorjev Ob petdesetletnici Papeškega slovenskega zavoda v Rimu, ki ga je uredil slovenikar dr. Edo Škulj, na 269 straneh pa izdala Družina v Ljubljani, ob vhodu v zavod pa spominska tabla v latinščini in slovenščini ter mozaik p. Marka Rupnika Marijino oznanjenje. Njegovo simboliko je obrazložila s. Nataša Govekar iz Centra Aletti. Obeležji je blagoslovil ljubljanski nadškof.

Zvečer je bil v Sloveniku še orgelski koncert prof. Toneta Potočnika, naslednjega dne pa je slovenikarje na splošni avdienci v Avli Pavla VI. pozdravil papež Benedikt XVI.

(foto p. Robert Bahčič)

Simpozij o dr. Marku Natlačenu

Inštitut za novejšo zgodovino v Ljubljani je 15. decembra v svojih prostorih pripravil znanstveni simpozij o odvetniku, katoliškem javnem delavcu, politiku in zadnjem banu Dravske banovine dr. Marku Natlačenu, ki se je rodil v Mančah na Vipavskem 24. aprila 1886, padel pa je kot žrtev KPS in VOS 13. oktobra 1942 na svojem domu v Ljubljani.

Programski odbor za pripravo simpozija je vodil dr. Boris Mlakar, zvrstilo pa se je devet referatov. Ko bodo izšli v tisku, bodo skušali prireditelji z dodatnimi prispevki osvetliti še

nekatero vidike Natlačenovega dela, ki so tokrat »ušli« obravnavi.

Simpozij je prinesel marsikaj novega zlasti glede velikega dela, ki ga je Natlačen opravil na čelu Ljubljanske oblasti in Dravske banovine. Izkazal se je kot človek načel, sposoben pravnik in javni upravitelj, ki je v povezavi z zgodovinskim voditeljem SLS dr. Antonom Korošcem dosegel marsikaj pomembnega za Slovenijo. Več kritik je bilo izraženih glede njegove politične in voditeljske sposobnosti ter zadržanja med vojno. Če sta zadnji slabi dve leti njegovega življenja v zgodovino in zgodovinskem spominu kontroverzni, je bilo rečeno na simpoziju, pa bi ne smeli manihejsko spregledati vseh 40 let njegovega delovanja.

Na sliki od leve predavatelja dr. Boris Mlakar in dr. Jurij Perovšek (foto Igor Zemljič).

Kroček V. Šček v Ljubljani

V Muzeja novejših zgodovine Slovenije v Ljubljani je bila 9. decembra okrogla miza o treh novejših knjigah, ki so izšle pri Krožku za družbena vprašanja Virgil Šček iz Trsta in govorijo o povojnem slovenskem političnem nastopanju na Goriškem in njegovih protagonistih.

Razgovor, ki ga je vodil urednik knjižne zbirke krožka Šček Ivo Jevnikar, je uvedel predsednik krožka Rafko Dolhar, v imenu muzeja pa je pozdravila Monika Kokalj Kočever.

O odnosu slovenskega zgodovinarstva do teh vprašanj je spregovorila Nevenka Troha z Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani. Besedo so nato imeli avtorji.

Najprej je bilo na vrsti delo Majde Sfiligoj *Kjer sem svoboden, tam sem doma. Življenje in delo Avgusta Sfiligoja*.

Nato je spregovoril Miloš Čotar kot soavtor knjige Mirko Špacapan. *Politična biografija 1977–2007*.

To je dopolnila soavtorica Erika Jazbar, ki je spregovorila še o svoji knjigi 35 let Slovenske skupnosti na Goriškem.

Na sliki od leve Erika Jazbar, Majda Sfiligoj, Miloš Čotar, Nevenka Troha in Ivo Jevnikar (foto MNZS).

OPUS STANKA JERICIJA

Duhovnik, šolnik in glasbenik Stanko Jericijo je odločilno zaznamoval kulturno življenje na Primorskem, njegovo delo je bogato in vsestransko, njegova moralna zapuščina pa neprecenljiva. Tako je povedala predsednica goriškega Združenja cerkvenih pevskih zborov prof. Lojzka Bratuž ob predstavitvi zbranega dela goriškega skladatelja. Pod naslovom Stanko Jericijo (1928–2007) sta izšla 149 strani obsežen zbornik partitur in zgoščenka, na kateri najdemo v digitalizirani tehniki preslikana vsa njegova znana dela. Gre za več kot 700 skladb.

Jericijev opus so 5. novembra predstavili v Gorici, nato še v Trstu. Večer so sooblikovali govori in pevski nastopi. Podvig Združenja je podrobneje predstavil prof. Ivan Florjanc, ki je poudaril glasbeno, žanrsko, a tudi jezikovno pisanost Jericijevih del, saj je bil glasbenik, ki je rad poslušal in se stalno izpopolnjeval.

40. MALA CECILIJANKA

Mala Cecilijanka je tradicionalna revija otroških in mladinskih zborov, ki jo goriško Združenje cerkvenih pevskih zborov prireja ob prazniku Brezmadežne 8. decembra. V Kulturnem centru Lojze Bratuž je tokrat v dveh popoldanskih izmenah nastopilo skupno 17 zborov ali okoli 400 mladih. Priložnostni govor je imel pokrajinski predsednik Sveta slovenskih organizacij za Goriško Walter Bandelj.

GLEDALIŠČE V ŠTANDREŽU

V župnijski dvorani Antona Gregorčiča v Štandrežu je 3. oktobra stekel abonma ljubiteljskih gledaliških skupin, ki ga Prosветno društvo Štandrež prireja že deseto leto. Društvo, ki mu predseduje Marko Brajnik, je začelo 45. sezono neprekinjenega delovanja. Njegova gledališka skupina, ki jo koordinira Božidar Tabaj, je doslej postavila na oder 120 iger in imela 760 nastopov.

UMRL JE DUHOVNIK JOŽKO KRAGELJ

V Domu upokojencev v Vipavi, kjer je preživel zadnji dve leti, je 27. novembra preminil eden izmed najbolj znanih primorskih duhovnikov, nekdanji politični zapornik, pisatelj in publicist Jožko Kragelj.

Rodil se je v Modrejcah pri Mostu na Soči 4. februarja 1919. Študiral je v Gorici, kjer je bil leta 1942 tudi posvečen v duhovnika. Na Gorico je ostal navezan do smrti. Tu je izdal več knjig, v Zavodu sv. Družine in v Duhovniškem domu pa je preživel nekaj upokojenskih let.

Na zloglasnem povojnem "tolminskem procesu" je bil obsojen na smrt, dejansko pa je v zaporih presedel skoraj osem let. O tem je leta 1990 izdal spomine *Moje celice*, v katerih ne manjka humorja. Prevedeni so tudi v italijanščino.

Pred zaporom in po njem je upravljal številne župnije na Primorskem, ob tem pa pridno objavljaj. Njegovo pisanje odraža veliko ljubezen do slovenstva in primorskih ljudi, zvestobo katoliški Cerkvi, občudovanje do velikanov naše zgodovine in do naše kulturne dediščine.

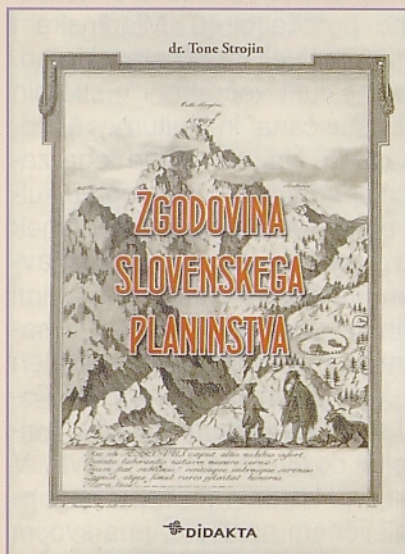
Že leta 1975 je izdal zbirko črtic *Moja Tolminska*, leta 1991 roman *Simon iz Ruta o tigrovcu Simonu Kosu*, ki je bil ustreljen na Opčinah po II. tržaškem procesu. Pred tremi leti je v romanu *Iz vojne v novo življenje* popisal povojne preizkušnje naših ljudi v Benečiji. Več let je tudi urejal *Trinkov koledar*.

Rajni Kragelj je izdal izbrane spise duhovnikov Josipa Abrama - Trentarja in Stanka Staniča, v vrsti knjižic je predstavil Vinka Vodopivca, Ivana Trinka, Petra Butkoviča in druge osebnosti, dalje primorske žrtve komunizma, znamenite primorske duhovnike in misijonarje ter več umetnostno pomembnih primorskih cerkva na obeh straneh meje.

GORIŠKE MOHORJEVKE

V Gorici je bila 25. novembra prva predstavitev knjižnega daru Goriške Mohorjeve družbe za leto 2011. V njej so dragoceni *Koledar*, ki ga ureja dr. Jože Markuža, skupna izdaja vseh treh Mohorjevih, »večernica« Andreja Arka Dom, in knjiga za otroke *Na počitnice gremo*, ki jo je napisala Anamarija Volk Zlobec, ilustrirala pa Paola Bertolini Grudina.

KNJIGE

TONE STROJIN ZGODOVINA SLOVENSKEGA PLANINSTVA

Slovenska planinska
organizacija SPD – PZS,
1893 – 1994 – 2003
Radovljica, Didakta, 2009

Slovinci, ki radi odhajamo v gore, smo organizirani v društvih že od leta 1893. Čas pred II. svetovno vojno je značilen po karizmatičnih posameznikih, ki so zaznamovali to obdobje, kasnejši čas je značilen po množičnosti planinskega gibanja; v zadnjih desetletjih pa je zelo pomemben vzpon slovenskega alpinizma v sam svetovni vrh. Več kot stoletna zgodovina potrebuje tudi pregled delovanja in dogajanja v okviru te dejavnosti. To vrzel je zapolnil dr. Tone Strojín s svojo najnovejšo knjigo **Zgodovina slovenskega planinstva**, ki jo brez strahu in sramu lahko imenujemo »Knjigo knjig slovenskega planinstva«.

V prvem poglavju avtor omenja dogajanja v našem gorskem svetu pred

nastankom planinskih društev. Omenja tudi rudarjenje, ljudske bajke in pripovedke, mite in ljudske simbole ter prve vodnike v Julijskih in Savinjskih Alpah. Predstavi nam znanstvenike, ki so delovali tod, kot so: J. A. Scopoli, B. Hacquet, V. Vodnik, F. Hohenwert ter F. Seidl. Bolj podrobno opiše pripovednike o naših gorah, kot so E. Lovšin, J. C. Oblak, J. Wester, V. Mazi, B. Režek, T. Svetina, M. Lipovšek. Ne pozabi na slikarje in fotografe: M. Pernhart, A. Karinger, E. Držaj, V. Kopač in fotograf J. Čop ter vrsto glasbenikov.

V drugem delu piše o prvih in kasnejših osvajanjih našega Triglava ter o V. Staniču, pionirju slovenskega in vzhodnoalpskega alpinizma.

V tretjem delu opisuje dogajanja pred ustanovitvijo SPD, o gorskem društvu Triglavski prijatelji v Bohinju ter o prvih triglavskih kočah. Več strani je namenjenih angleškimi, nemškimi, avstrijskim, italijanskim in češkimi planincem v naših gorah. Med pomembnimi planinci je tudi dr. J. Kugy s svojimi vodniki in sodobniki v Trenti: A. Komac – Mota, J. Komac – Povh, J. Abram – Trentar, A. Bois de Chesne ter vsestranski dr. Henrik Tuma in Piparji s F. Kadilnikom, kot pobudnikom za ustanovitev SPD.

V četrtem delu podrobno opisuje ustanovitev in delovanje SPD, pri čemer so najpomembnejši F. Orožen, F. Kocbek, dr. J. Frischauf, dr. F. Tomišek in J. Mlakar ter J. Aljaž, ki se je boril za Kredarico in Triglav. Letos praznujemo 150-letnico rojstva A. Knafelca, po katerem se imenujejo planinske markacije. Sledijo poročila o nastajanju društvenih podružnic v tujini in domovini.

V petem in šestem delu so zapisani začetki in nadaljnji razvoj alpinizma do II. svetovne vojne in med njo, pri čemer so bili zaslužni člani Družbe Dren (R. Badjura), Turistovski klub Skala (J. Ravnik, dr. K. Jug), Akademski skupina na ljubljanski univerzi in J. Čop, med ženskami pa P. Jesih in M. M. Debelak.

V sedmem delu je zapisano dogajanje po II. svetovni vojni. V začetku so bili najbolj aktivni dr. F. Avčín, V. Kopač in F. Košir. Po letu 1948 se z reorganizacijo pričena množično planinstvo, kako desetletje kasneje pa tudi vse bolj aktivno alpinistično udejstvovanje (dr. M. Potočnik, B. Lipovšek-Ščetinin, T. Škarja, A. Kunaver idr.). V tem času se pričena tudi aktivno delovanje z mladino in odpravarstvo v tuje gore (F. Knez, T. Mihelič, S. Belak – Šrauf, N. Zaplotnik idr.).

V osmem delu avtor omenja tudi organizacijske težave v času po osamosvojitvi ter nenaklonjenost amaterskemu delu. Bolj razveseljiva pa so poročila o alpinističnih uspehih naših alpinistov (M. in A. Štremfelj, S. Karo, J. Jeglič, T. Humar, D. Karničar, P. Kozjek, V. Grošel, T. Česen idr.).

V devetem delu avtor poroča, da Planinska zveza Slovenije organizira tudi vodniško dejavnost, popotništvo in trekinge, varstvo narave in gorsko stražo, predvsem pa gorsko reševanje. Zelo pomembno pa je tudi od leta 1995 neprekinjeno izdajanje Planinskega vestnika, ki so ga s sodelavci urejali: A. Mikuš, dr. J. Tomišek, dr. A. Brilej, T. Orel, M. Krišelj, M. Cilenshek, M. Raztresen in V. Habjan. Zelo pomembna pa je tudi postavitve Triglavske muzejske zbirke, na osnovi katere bo zrased Slovenski planinski muzej. Omeniti moramo še pomembno Planinsko založbo ter slabo organizirano Planinsko knjižnico.

V desetem delu so predstavljene organizacijske povezave doma in po svetu, v zdomstvu (predvsem z Argentino) in zamejstvu (Trst, Gorica) ter z jugoslovanskimi planinskimi organizacijami.

V enajstem delu je objavljen seznam slovenskih planinskih društev, koč in veznih poti. V dvanajstem pa so objavljeni kratki življenjepisi zaslužnih slovenskih planincev.

Ciril Velkovrh

Nekaj knjižnih novosti v knjižnici ter zahvala darovalcem

V prejšnji številki Novic Knjižnice Dušana Černeta smo objavili nekaj naslovov knjižnega gradiva, ki ga je naša knjižnica prejela v dar od posameznikov in slovenskih ustanov, ki delujejo v raznih državah. Vsem darovalcem smo se zahvalili za poslano knjižno gradivo in jih prosili, naj še naprej podprejo prizadevanje slovenske knjižnice, da bo čimbolj popoln njen zdomski knjižni fond. V tej številki Novic nadaljujemo s seznamom darovanega gradiva in z zahvalo vsem darovalcem.

Najprej bomo opisali knjižne in periodične izdaje, ki smo jih prejeli v tekočem letu in ki so izšle v Argentini.

Najprej bi se zahvalili dr. Katici Cukjati in Slovenski kulturni akciji za knjižni izdaji, ki sta izšli že pred leti, in sicer knjigo Leva Detela Časomer življenja in publikacijo misijonarja Vladimira Kosa Tisoč in dva verza. Od Slovenske kulturne akcije smo tudi prejeli zadnji letnik revije Meddobje in nekaj manjkajočih števil Glas Slovenke kulturne akcije.

Zgodovina Slovencev v Cordobi je naslov diplomske naloge, ki sta jo sestavili Marcela Quinteros in Laura Mozetic. Publikacijo nam je priskrbel in darovala gospa Graciela Josefa Mravlje. Gospe Gracieli se lepo zahvaljujemo za zelo zanimivo delo, ki podrobno prikazuje prihod in delovanje Slovencev v Cordobi.

Slovenski dom v Carapachayu je poklonil naši knjižnici brošuro, ki je bila izdana ob 50-letnici Slovenskega doma v Carapachayu. Odboru in Slovenskemu domu čestitamo za jubilej ter se jima lepo zahvaljujemo.

Jože Martin Rožanec je daroval naši knjižnici zadnjo, in sicer 128. številko društvenega glasila Glas s Pristave, ki je pričel izhajati že leta 1981. V

uvodnem članku je gospod Rožanec napisal sledeče: »Izhaja nova številka Glasu Pristave. Številka podrobno poroča o 40. Mladinskem dnevu in kako smo preživel 43. Pristavski dan. V številki posvečamo tudi več strani v spomin požrtvovalnega Pristavčana in kulturnega delavca, g. Miha Gaserja. Naj nas zgled tega zavednega Slovenca spodbuja h kvalitetnemu kulturnemu delu za ohranitev slovenstva.« Članek o življenju in delu g. M. Gaserja, ki je tudi objavljen v društvenem glasilu, se zaključuje s temi besedami: »Z Mihom Gaserjem je odšel iz naše srede vsestransko nadarjen, požrtvovalen kulturni delavec, predvsem pa pokončen Slovenec, ki je črpal svoje navdihe pa tudi življenjsko silo iz globoko doživetega krščanstva. V naši skupnosti, ki ima korenine v času begunstva pred komunističnem nasiljem, je s svojim neutrudnim delom sejal plemenito seme, za kar smo mu iz srca hvaležni. Odšel je po plačilo k svojemu Stvarniku, med nami pa ostaja kot zgled zvestega, nesebičnega ustvarjalca ter neizrekljivo dobrega človeka.« Odbor in osebje Knjižnice Dušana Černeta izrekajo ženi, otrokom in vsem sorodnikom globoko in iskreno sožalje.

V glasilu so še društvene novice, razni članki ter poročilo o obisku slovenske mladine iz Buenos Airesa v Mendoza.

Urednik društvenega glasila je Jože Martin Rožanec. Pri pripravi so sodelovali: Lučka Oblak Čop, Anka Gaser, Andrej Golob, Janez Jelenc, Monika Kenda, Veronika Kocmur, Metka Magister, Veronika Kremžar Rožanec, Nežka Papež in Matjaž Čeč.

V naslednji številki Mladike bomo nadaljevali z opisom darovanega gradiva.

Miha Gaser (iz glasila Glas s Pristave št. 128).

za smeh in dobro voljo

Pri pouku geografije. Na steni visi zemljevid sveta.

“Miha, na zemljevidu mi pokaži, kje je Amerika!” reče učiteljica.

Miha na zemljevidu pokaže Ameriko in spet sede v klopi.

“In kdo je odkril Ameriko?” vpraša učiteljica.

“Miha!” se kot v zboru oglasi učenci.

Prijatelj, ki sta taborila na morju, sta se prebudila in prvi reče: “Grozne sanje sem imel. Tlačila me je mora in občutek sem imel, da me nekdo celo noč ščiplje po stegnu!”

“Tudi jaz sem slabo spal. Noga mi je odrevenela in celo noč sem jo ščipal, pa se je šele zdaj, zjutraj zbudila!”

“Ne obstaja večja in manjša polovica! Polovici sta vedno enako veliki!” se je jezil učitelj. “To vam ponavljam že stotič, in to samo zato, ker večja polovica vas v razredu tega ne razume!”

“Marjanca, koliko časa sta bila Adam in Eva v raj?” vpraša učitelj verouka.

“Do jeseni!”

“Kako si pa prišla do tega odgovora?” začudeno vpraša učitelj.

“Ker jeseni zorijo jabolka!”

Damjanova mati je učiteljici napisala opozorilno pismo: “Te ga, da mojega sina pretepetate v šoli, ne bom prenašala! Ne smete ga tepsti, ker je zelo čustven. Tudi doma ga ne tepemo – razen v samoobrambi!”

Razred učencev obiše živalski vrt. Jožek je posebno navdušen nad žirafami.

“Pa bi imel tak vrat?” ga vpraša učiteljica.

“Pri umivanju ne, pri kontrolah pa z veseljem!”

“Če kdo misli, da je nor, naj vstane!” reče profesor.

Dolgo je vladala tišina, nato pa je vstal Damir.

“Ti torej misliš, da si nor?”

“Pravzaprav ne, ampak srce me boli, ko vidim, da stojite samo vi.”

“Če rečem, da sem bila lepa, je to preteklik,” je rekla profesorica slovenščine. “Kaj pa je, če rečem: jaz sem lepa – kaj je to?”

“Čista laž!” se oglasi nekdo iz klopi.

“Kadar vidim neumen obraz, se vedno smejem!”

“Pa te to pri britju nič ne moti?”

“Včeraj sem pretekel skoraj dva kilometra, da bi preprečil pretep.”

“Pa ti je uspelo?”

“Uspelo. Jože me ni dohitel.”

“Kdo mi ve kaj povedati o pomembnih slovenskih pesnikih prejšnjega stoletja?” je vprašal profesor slovenščine.

“Jaz!” se je oglasil Miha.

“In kaj veš o njih?”

“Vsi so že pomrli!”

Blondinka sedi v kanuju na sredi žitnega polja. Druga blondinka se pripelje mimo v avtu, in ko vidi čuden prizor, ustavi. Takoj začne kričati na blondinko v kanuju: “Ti si razlog za to, da se ljudje vedno šalijo na naš račun!!! Če bi znala plavati, bi prišla do tebe in te natepla!”

listnica uprave

DAROVI V TISKOVNI SKLAD:

Marilka in Danijel Čotar – 10,00 €; Valentin Frančeski – 14,00 €; Slovenian research center – 85,51 €.

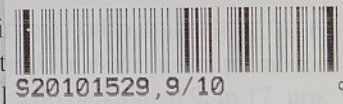
DAROVI V SPOMIN:

V spomin na Majdo Bartol Giraldu daruje H.P. 50,00 € za Društvo slovenskih izobražencev.

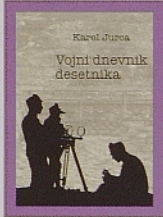
Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo.

MLADIKA V NOVEM LETU 2011

Vsem, ki bodo naročnino 2011 poravnali do 31. januarja 2011, darujemo po izboru navedene (po razpoložljivosti zaloge posameznih knjig). Naročnino lahko poravnate 11131331 ali pa tudi osebno na upravi Mladike, Ulica Donizetti 3 v Trstu od ponedeljka

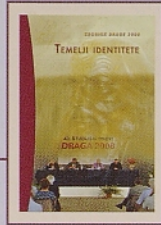

Plačniki v tujini lahko plačate s čekom ali po banki na: **Zadružna kraška banka – banca di Credito Cooperativo del Carso (IBAN: IT58 S089 2802 2010 1000 0016 916 - SWIFT: CCTSIT2TXXX)**

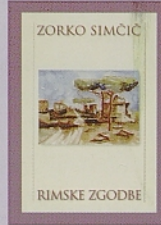
DARILO ŠT. 1:

K. Jurca:
Vojni dnevnik desetnika

DARILO ŠT. 2:

Zbornik DRAGE (vsi letniki)

DARILO ŠT. 9:

Z. Simčič:
Rimske zgodbe

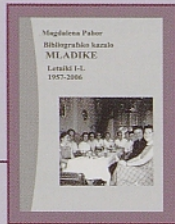
DARILO ŠT. 10:

D. Bandelli:
Razprti svetovi

DARILO ŠT. 3:

M. Gregorič:
Karlo Kocjančič

DARILO ŠT. 4:

Bibliografsko kazalo Mladike

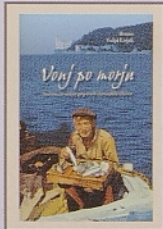
DARILO ŠT. 11:

M. Gregorič:
Razpotja, izbire, spopadi

DARILO ŠT. 12:

M. Artač Sturman:
Rapsodija o goriškem slavčku

DARILO ŠT. 5:

B. Volpi Lisjak:
Vonj po morju

DARILO ŠT. 6:

B. Pertot:
Ti navdih in jaz beseda

DARILO ŠT. 13:

B. Volpi Lisjak:
Čupa

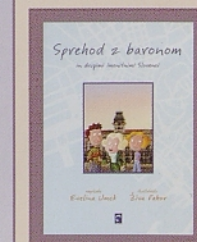
DARILO ŠT. 7:

G. Pilleri:
Kramljanje o medicinski šoli

DARILO ŠT. 8:

M. Dolgan:
Dr. Metod Turnšek

DARILO ŠT. 15:

E. Umek:
Sprehod z baronom

DARILO ŠT. 16:

A. Volk Zlobec:
Muc Feliks

DARILO ŠT. 20:

Zbor J. Gallus:
O polnoči

DARILO ŠT. 19:

Zbor J. Gallus:
Božično pričakovanje

DARILO ŠT. 21:

Primož Ramovš:
Popoldnevi stare in sodobne glasbe na Repentabru

DARILO ŠT. 17:

L. Susič:
Od Miklavža do Božiča

DARILO ŠT. 18:

A. Volk Zlobec:
Štiri zgodbe izpod odeje